PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

2
Februarie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

Inventar Nr. 3371

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

NICOLAE GEORGESCU-ROEGEN

1906–1994

105 ani de la naştere

Timpul: marele mister. ***Deşi este un cuvînt scurt, Timpul defineşte o noţiune extrem de complexă; (...) Timpul nu poate fi reconstruit din continuumul aritmetic al momentelor lui. Dar această caracteristică singură nu diferenţiază Timpul de Spaţiu. Structura Timpului nu constă din durate alăturate, ci din durate suprapuse (sau prezenturi înşelătoare, cum sînt deseori numite). În plus, duratele se suprapun într-o structură dialectică, nu într-una aritmoforică. Trăsătura cu totul unică a Timpului rezultă din caracterul lui trecător combinat cu starea de prezent veşnic. Timpul trece şi totuşi este totdeauna prezent. Tocmai de aceea problema Timpului i-a chinuit pe marii filosofi mult mai mult decît corelativul lui, Spaţiul.***

„Legea entropiei şi procesul economic“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI

Acad. Alexandru SURDU – Semnificaţia „Drago-betelor“ /2
The Significance of the Romanian Holiday "Dragobete"

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Dan C. MIHĂILESCU – Halele, o cruzime strălucitoare / *The Central Market Hall, a Place of a Brilliant Cruelty* /3

PATRIMONIU

Ediţii / *Editions of Petru Maior, Adrian Maniu, Radu R. Rosetti* /4

ISTORIA CĂRŢII

Un experiment eşuat: „Fenomenul Piteşti“ şi „Crucile reeducării“ /5
A Failed Experiment: the "Piteşti Phenomenon" and the "Crosses of Re-education"

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Teodor Vidam, un filosof printre poeţi / *Teodor Vidam, a Philosopher among Poets* /6

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Acad. Florin FILIP: „Nu am venit să schimb, am venit să adaug“ /12
"I Did Not Come To Change but To Add"
R. TROESTLER – Animaţia în bibliotecile publice din Bruxelles /14
Animation in Public Libraries of Brussels
Laurence DUHIN – 30 de ani de evoluţie a Bibliotecii Berchem-Sainte-Agathe /14
Thirty Years of Evolution for the Library of Berchem-Sainte-Agathe
Nina AVDEEVA – Noi servicii de bibliotecă – sălile virtuale de lectură ale Bibliotecii Digitale a Disertaţiilor /15
Innovative Services for Libraries through the Virtual Reading Rooms of the Digital Dissertation Library

In memoriam – Ion Hobana (1931–2011) /20
Expoziţie-eveniment: „Scriitori în lumea sportului şi turismului“ /20
Exhibition-Event: "Writers in the World of Sport and Tourism"

ORIZONTURI

Dr. Mona MAMULEA – „Revenirea dintru fiinţă“ şi basmele nemuririi /21
"Returning from Being" and the Immortality Folktales
Ştefan GROSU – De la filosofia religiei la fenomenologia religiei – în accepţia lui Nae Ionescu şi Paul Ricoeur /23
From the Philosophy of Religion to the Phenomenology of Religion – in Acception of Nae Ionescu and Paul Ricoeur
Prof. gr. I Nicoleta NĂSTASE – La ce bun... filosofia? / *Why Do We Need... Philosophy?* /25
Dr. Ioan LĂCĂTUŞU – Merinde sufletească pentru drumul spre Rai /28
Spiritual Nurture for the Road to Paradise
Luc BRONNER – Cartiere sensibile: 43% dintre tineri sunt în şomaj /29
Vulnerable Districts: 43% of French Young People Are Unemployed
Drd. Gabriela TOMA – 2011 – Anul European al Voluntariatului / *2011 – European Year of Voluntariate* /30
Mihai Viteazul şi fascinaţia superlativelor / *Michael the Brave and the Fascination for Superlatives* /32
Comunitatea informativă a României, în confruntare cu „agenturile“ străine /33
The Romanian Community of Information Facing the Foreign "Agents"
Cercetări filosofico-psihologice – dialoguri sub semnul pentadei /34
Philosophical-Psychological Researches – Dialogues under the Sign of Pentad
De la New York – o nouă „Lumină Lină“ / *A New "Gracious Light" from New York* /35

CATALOG – Marin Sorescu (1936–1996): 75 de ani de la naştere / *Marin Sorescu: 75 Years since Birth* /36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Dr. Marian NENCESCU – Anul Iepurelui, o sărbătoare sub semnul lunii /38
Rabbit Year, a Celebration under the Sign of the Moon

CALENDAR – Februarie / *February 2011* /39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI Inventar Nr. 33711

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

Semnificaţia „Drago-betelor"

Acad. Alexandru SURDU
Academia Română

Cea mai obişnuită interpretare a unor comportamente, cum era şi acela al fetelor şi al femeilor tinere în anumite împrejurări şi faţă de anumite obiecte, precum dragobetele (mănunchiuri sau buchete de ramuri înmugurite = dragobeţe legate cu bete colorate), este INTERPRETAREA PSIHOLOGICĂ.

Din cauza unor condiţii speciale, fetele, crescute izolat, erau supuse, contrar voinţei lor, unor tratamente dure şi şocante, chiar dacă erau avertizate din timp. Sentimentul predominant, pe care nu şi-l puteau stăpâni, era frica. Pe de altă parte, intervenea şi dorinţa firească de a scăpa dintr-o anumită situaţie neplăcută şi de a se avânta, cu orice risc, într-o acţiune colectivă care le producea o plăcere neaşteptată.

Această combinaţie de frică şi plăcere era cunoscută încă din Antichitatea greacă şi numită, în legătură cu anumite evenimente reale sau imaginare (din viaţă sau din opere de artă), catharsis, care însemna originar „purificare".

Zeul Dragobete reprezenta tocmai sentimentul purificat al iubirii, neamestecat cu nimic pământesc, motiv pentru care era considerat divin, ceresc. Un sentiment complex, pe care nu-l putea trăi oricine, ci numai o fiinţă umană foarte tânără şi neştiutoare, temătoare, chiar înspăimântată, dar doritoare totuşi de plăcere, fără a face însă nimic altceva decât a trăi cu intensitate numai spiritual, iar corporal a fi în extaz, într-o ieşire din sine, din starea normală de conştiinţă. O pierdere a contactului cu lumea exterioară, care mai apare doar în anumite trăiri mistice, sau, cu prelungirea stării de inconştienţă, în cazuri psihopatice de isterie sau delir.

Extazul este un sentiment complex de frică şi plăcere, de catharsis în cazul iubirii, care înseamnă fericire, bucurie inexprimabilă, satisfacţie a tuturor năzuinţelor spirituale, atunci când este de scurtă durată şi are motivaţii exterioare. În caz contrar, produce disconfort psihic şi suferinţă.

Tot psihologic sentimental se explică şi personificarea iubirii extatice într-o zeitate, care s-o producă din afară şi căreia să-i fim recunoscători pentru aceasta, dovada constituind-o chiar faptul că se petrecea Primăvara, atunci când se credea că intervine zeitatea Dragobete. Căci, dacă nu se crede acest lucru, el nici nu se petrece, oricâte Primăveri l-am aştepta. Nici pentru fata din poveste, care-a trăit din plin extazul, el nu se mai repetă vreodată. Ceea ce-i rămânea era numai amintirea şi, ca un semn al amintirii sau un simbol, cum i se zice, acele ramuri, cândva înmugurite, legate într-un mănunchi de dragobete. [...]

Din perspectivă psihologică se poate considera că dragobetele, ca obicei, tradiţie şi ritual complex, legat de o situaţie specială a fetelor (băiete), înainte de a fi considerate (confirmate) fete mari (adică pasibile de a se căsători), legate încă de mamele lor şi împărtăşindu-se din dragostea ocrotitoare a acestora, dar şi de celelalte fete ca surate, printr-un fel de dragoste prietenească, mai puternică decât cea fraternă, într-un fel de logodnă cerească sub patronajul zeităţii Dragobete, în vederea unei situaţii matrimoniale hazardate, de mare duritate sentimentală, a cărei perspectivă însă, cu mare probabilitate, era singura care putea să conducă la deschiderea dragostei de mamă, reprezintă, prin trăirea extatică a catharsis-ului de frică şi plăcere, la care se pot adăuga, aristotelic vorbind, şi celelalte trei componente ale catharsis-ului din tragediile antice: mila (în forma autocompătimirii), uimirea (pentru insolitul situaţiei) şi, mai mult decât orice, DRAGOSTEA, dragobetele, adică, sunt simbolul celui mai înălţător sentiment uman, mai presus decât acesta nefiind decât dragostea întru Iisus Hristos, mântuitorul omenirii, pe care o trăiesc numai sfinţii sau sihaştrii după dobândirea harului ceresc prin Sfânta Lumină Taboreică = extazul mistic.

Faptul că dragobetele nu s-au bucurat de interesul literaţilor, pentru crearea unor capodopere valoroase, se datorează necunoaşterii acestora, caracterului lor intim şi pieirii lor pe la începutul secolului trecut, după o perioadă scurtă de supravieţuire faţă de păstoritul transhumant (dispărut după reforma agrară a lui Cuza), care le-a condiţionat apariţia şi menţinerea. Şi, firește, cunoaşterii lor târzie de către etnografi, parţială, în faza decăderii şi a falsificărilor moderne. [...]

Alexandru Surdu,
Drago-betele: Povestea iubirii la români,
Editura Kron-Art, Braşov, 2010, pp. 55-56, 60-61

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Halele, o cruzime strălucitoare

Dan C. MIHĂILESCU

„Un antreprenor francez, Godillot (îi plătiserăm până la 1 ianuarie 1865 nu mai puţin de 7.225.095,03 franci aur) semnează contracte pentru construirea halelor din Piaţa Mare sau Bibescu Vodă (azi Piaţa Unirii) şi pentru amenajarea pieţelor Amzei şi Episcopiei. Aceste contracte erau însă oneroase pentru primărie, aveau un caracter «leonin»: aprecierea aparţinea francezului Emile Picot, secretar al lui Carol I între 1866 şi 1868".

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*)

Mi s-a tăiat răsuflarea, acum două săptămâni, în faţa ilustraţiei alese de Ioan Es. Pop pentru articolul din acest chenar: „Cheiul Dâmboviţei, Halele şi Spitalul Brâncovenesc la început de secol XX" (unghiul fiind dinspre Podul Calicilor, vizavi de Tribunalul cel Mare).

Un perimetru pe care îl traversăm aproape zilnic (între spatele Hanului lui Manuc, magazinul Unirea, începutul Magistralei Nord-Sud, Banca Internaţională a Religiilor şi Bulevardul Unirii) şi pe a cărui cuprindere ierboasă, în jalnica, umilitoarea perspectivă de astăzi a Casei Republicii, tronau cândva Halele Centrale şi Piaţa Mare. (Hala de carne a fost terminată în 1872, cam în acelaşi timp cu cea din Piaţa Amzei. În 1883 s-a construit Hala de fructe, în 1888 cea de peşte, în 1899 cea de păsări, iar minunata Piaţă de flori, din faţa bisericii Sf. Anton, lângă Curtea Veche, data din 1885, instalată fiind pe locul străvechii Pieţe a zarafilor; Piaţa Mare, numită înainte „piaţa maghistratului", fusese prevăzută în Regulamentul Organic şi avea să se numească, după vremi, Piaţa Ghica, Piaţa Bibescu, în stânga şi dreapta Dâmboviţei, mai târziu Piaţa Unirii etc.)

Am tăcut, vă spun, minute în şir în faţa imaginii, invadat fiind, brusc, precum eroul lui Suskind din *Parfumul*, de amintirea fascinantă a zecilor de cârlige de care atârnau uriaşe jumătăţi de vaci, a mormanelor de carne de porc tăiate în fel şi chip, a zecilor de metri de faianţă însângerată, de zgomotul nenumăratelor toporişti şi cuţitoaie care ghilotinau într-o fracţiune de secundă câte-o halcă, ori tranşau, tocau, mărunţeau, jupuiau, totul într-un zumzet de o morbideţe hipnotizantă.

Nimic nu poate descrie cu adevărat cruzimea strălucitoare a orgiei carnale dintr-o hală, frenezia atât de bestial-estetică, atât de narcotic-eviscerantă în ecorşeurile şi anatomiile ei labirintice...

Pentru mentalitatea bucureştenilor (inclusiv în anii '60–'70, când coboram şi eu cu tramvaiul 17 sau 12 de pe la Cuţitul de Argint spre Filaret, pe 11 Iunie, la Gramont, până jos, la poalele Mitropoliei, în faţa Spitalului Brâncovenesc, ca să „luăm din hală o jumătate de miel de Paşti", sau câteva antricoate, aiurit completamente de agilitatea cuţitarilor burtoşi, înfăşuraţi în şorţuri lungi de piele, şi de butucii uriaşi pe care-şi etalau talentele chirurgicale), Hala Centrală a fost încă unul dintre semnele esenţiale ale „Parisului balcanic".

După cum zolistul „Ventre de Paris", cu sau fără a sa „Cour des miracles", îşi are oarecum corespondentul în bogata literatură a subteranelor Bucureştilor (prin care legenda spune că se circula în rădvan de la Curtea Veche până la Mogoşoaia, sau de la Mitropolie la pădurea Herăstrău etc.), Halele ofereau pe deplin imaginea populismului opulent, revoluţionar, pitorescaluvionar, triumful carnalităţii atotmercantile. Şi tot de Paris ţineau, firește, Halele. Caut zadarnic, astăzi, fotografii ale Halei Centrale. Mai degrabă găseşti „les forts des Halles" prin ghiduri pariziene, cu Napoleon şi Revoluţia, cu cele zece pavilioane noi, construite între 1854 şi 1866, cu Forum des Halles ş.a.m.d., decât să afli documentaţie privind personalitatea, atât de controversată în epocă, a antreprenorului francez Alexis Godillot, mare furnizor de echipament al lui Napoleon al III-lea, ca şi al armatei române, şi căruia i-au revenit sume serioase pentru construirea halelor din Piaţa Mare. Cine va finanţa editarea unui album de stampe cu „Pântecele Bucureştilor", cu Spitalul Brâncovenesc şi Curtea Veche, cu Halele şi fosta piaţă a zarafilor, cu ţigăncile care forfoteau în Piaţa de Flori şi cu tot ce dădea cruda strălucire a pustiului ierbos de astăzi, din faţa magazinului Unirea?

Dan C. Mihăilescu, *Bucureşti. Carte de bucăţi*, Editura Fundaţiei Pro, Bucureşti, 2003, pp. 70-72

Hala Unirii în 1985

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PATRIMONIU

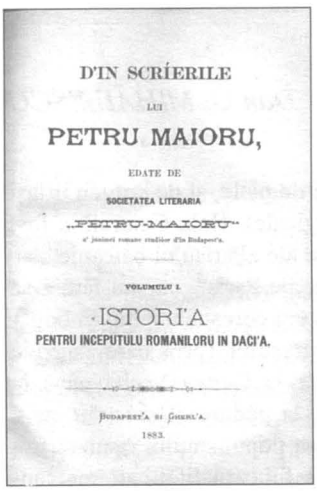

Din scrierile lui Petru Maior, editate de Societatea Literară „Petru Maior" a junimei studioase din Budapesta

Volumul I ***Istoria pentru începutul românilor în Dacia***

Ediţiunea a treia, transcrisă cu litere latine, Budapesta şi Gherla, 1883

Necesitatea tipăririi acestei istorii, care nu se află de vândut la librărie nici de treizeci de ani şi în citirea căreia poate afla o deosebită plăcere nu numai istoriograful nepreocupat, ci şi cel mai simplu plugar român, credem că nu este de lipsă a o mai arăta. Nici locul nu este aici ca să ne aruncăm în detaliile caracterizării acestei opere preţioase, care, răspândind raze de lumină peste trecutul nostru istoric, a dat lovitura puternică contrarilor originei noastre romano-latine. Nu voim să ne atingem cu mâini profane de luminosul meteor, care pe la începutul secolului nostru, încălzind atâtea anime române, a deşteptat sacrul foc al entuziasmului într-un popor apăsat de greutatea atâtor secoli plini de suferinţe şi umiliri.

(Societatea „Petru Maior")

Adrian MANIU, ***Din paharul cu otravă***

Editura Alcalay & Co., 1919

Serbări mari înflăcărară geamlâcurile plumbuite, şi roşul lor în noaptea rea aşa de vesel, încât păsările călătoare dinspre miază-noapte îşi sdrobeau într'însele sborul, ca'n ochiul unui far. Artificii ştergeau pe cer lacrima, sau explodau risipite ca mănunchii de flori, jar de toate luminile săreau ca sîmburi de rubin dintr'o rodie sfărâmată. Iar valsurile vechi şi cântecele îşi legănau ritmul în cobze umplute cu galbeni, în clavecine gravate cu os de ţestoasă, peste care tremurau înfrigurate mâini străvezii, şi se aplecau ale muzicanţilor peruci decolorate. Dansurile făceau să suspine rochiile de mătase, şi faldurile de mătase şuerau ca şerpii, sau foşneau ca fruntea stejarilor. Servii aduceau tăvi mari de argint cu bunătăţuri şi smochine coapte – şi în curtea de onoare erau numai caleşti poleite, şi la lumina butoaielor cu păcură jucau ţintar surugiii, râdeau, zbierau sau se înjunghiau niţel. (Alba)

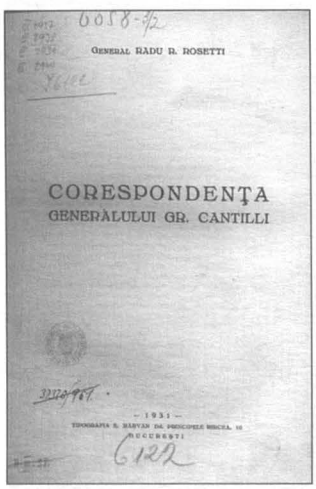

General Radu R. ROSETTI, ***Corespondenţa Generalului Gr. Cantili***

Tipografia E. Marvan, Bucureşti, 1931

Un alt lucru care ne isbeşte când cetim scrisorile adresate lui Cantili este că, fie că sunt scrise de Români, fie că sunt scrise de străini – şi sunt corespondenţi străini – limba întrebuinţată este mai cu seamă cea franceză. Era un punct de onoare, adesea ori exagerat sau greşit, pe acele vremuri, de a vorbi sau scrie în limba franceză. Obiceiul acesta – repet, folosit şi de străini – prezenta însă un mare folos căci îngăduia tuturora a se înţelege într'o aceiaş limbă, care este tot odată şi cel mai perfect mijloc de exprimare a gândirei. Socotesc aşa zisa democratizare de azi cu scrierea corespondenţei internaţionale în toate limbele, ca un mare pas înapoi. Şi nu se poate spune că obiceiul de a scrie şi a vorbi franţuzeşte a împiedicat desvoltarea limbei şi a scrisului naţional. Şi V. Alecsandri, şi Al. Cuza şi C. Negri şi toată generaţia lor scriau şi vorbiau des franţuzeşte. Aceasta nu-i împiedica de a se exprima frumos în limba lor şi de a simţi româneşte. Că ulterior a fost o oarecare exagerare la uneia este adevărat, dar aceşti câţiva nu alcătuiau decât spuma de deasupra, înstrăinată şi fără de asta.

Rubrică realizată de Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIA CĂRŢII

Un experiment eşuat: „Fenomenul Piteşti" şi „Crucile reeducării"

În 1973, Alexandr Soljeniţîn publica, la Paris, romanul documentar *Arhipelagul Gulag* (după acronimul *Glavnoe Upravlenie Lageri*, pe scurt Direcţia Generală a Lagărelor). Ecoul a fost imens, lumea liberă având pentru prima dată revelaţia integrală şi deplină asupra atrocităţilor comise în lagărele şi închisorile politice din fosta URSS cu precădere, şi indirect din întreaga sferă de influenţă a Sovietelor. Cartea invocată este o mărturie de primă mână despre soarta oponenţilor politici în comunism, despre rezistenţă şi persecuţie. Odată cu premiul Nobel, Soljeniţîn a câştigat un imens prestigiu public, risipit, din păcate, în ultimii ani ai vieţii scriitorului prin afişarea noilor sale opţiuni politice panslaviste.

Românii, în special cei din Basarabia şi Bucovina, au avut încă din anii '40 ocazia nefericită să ia cunoştinţă cu sistemul penitenciar de tip Gulag, odată cu ocupaţia sovietică. Istoria consemnează noaptea de 12/13 iunie 1941, când mii de familii de români au fost deportate în taigaua siberiană, mulţi fără să se mai întoarcă vreodată pe meleagurile natale. Vina lor era aceea că aparţineau etniei majoritare, într-o regiune ce se dorea pe vecie un ţinut al experienţelor multietnice şi al înstrăinării. Din nefericire, după 1945 sistemul sovietic de exterminare a fost „exportat" integral în România odată cu noua orânduire, astfel încât, începând cu luna mai 1948, când au loc masive arestări în rândul oponenţilor guvernării staliniste, se poate spune că s-au pus şi bazele introducerii oficiale a modelului concentraţionar aplicat în URSS. Rolul principal în organizarea şi funcţionarea acestei adevărate „uzine" a terorii revine, după 10 iulie 1948, când oficial este creată Direcţia Generală a Securităţii, pe scurt Securitatea, având o structură de tip militar, inspirat după modelul KGB-ului. În cadrul Securităţii funcţiona inclusiv Direcţia Generală a Penitenciarelor, ambele fiind conduse nemijlocit de cadre şi consilieri cu puternice rădăcini etnice minoritare. În fapt, puţinele documente de arhivă ce pot fi astăzi consultate – arhivele Securităţii au fost, de-a lungul anilor, inclusiv după 1990, masiv prelucrate şi expurgate de către forţe direct interesate în ascunderea adevărului – arată rolul nefast al tripletei Ana Pauker – Teohari Georgescu – Vasile Luca, la rândul lor „unelte" docile ale Cominternului.

Cu toate aceste neajunsuri de ordin documentar, după 1990 au apărut numeroase studii, mărturii şi dovezi ale terorii, astfel încât, chiar în lipsa unei istorii complete şi corecte a sistemului concentraţionar românesc, faptele pot fi reconstituite în mare măsură. Dovadă este şi cartea istoricului şi universitarului buzoian Constantin I. Stan – *Crucea reeducării. O istorie a „reeducărilor" în temniţele comuniste din România (1948–1964)*, Ed. Christiana, 2010, Bucureşti, 304 p. –, ce cuprinde o bogată bibliografie – peste 180 de titluri – cele mai multe apărute la edituri obscure sau în tiraje confidenţiale. Din păcate, *Raportul final al Comisiei Prezidenţiale pentru analiza dictaturii comuniste în România*, apărut în 2007 şi publicat de Editura Humanitas, în loc să facă lumină în acest caz, operează cu jumătăţi de măsură şi *partis-pris-uri*, prezentând schematic şi subiectiv evenimente şi fapte de un dramatism neobişnuit.

Despre procesul „reeducării" aplicat în penitenciarele româneşti autorul cărţii oferă o viziune *echilibrată* şi, mai ales, bine plasată în context istoric. Meritul principal al studiului rămâne acela al operării cu unele intervale de timp bine cumpănite, necesare în cazul unui fenomen derulat pe parcursul a 16 ani. Rememorând destinele unor veritabili martiri, „sfinţi ai închisorilor", C. I. Stan face implicit şi un act de necesară dreptate, indicând cu argumente temeinice pe cei ce merită cu adevărat acest apelativ.

Cronologic, istoria „reeducării" începe în iunie 1948, la Penitenciarul Suceava şi sfârşeşte în 1964, la Aiud. Autorul insistă asupra faptului că întreaga acţiune s-a desfăşurat cu acordul şi deplinul sprijin al autorităţilor comuniste. Chiar şi în lipsa dovezilor oficiale, dispărute în condiţiile evocate anterior, există temeiuri să considerăm că Organizaţia Deţinuţilor cu Convingeri Comuniste (ODCC) a fost o veritabilă celulă de partid controlată şi dirijată de autorităţile politice de la cel mai înalt nivel, fire nevăzute conducând spre amintita „tripletă". În acelaşi timp, Alexandru Bogdanovici şi Eugen Ţurcanu, exponenţii cel mai des evocaţi ai sistemului de „reeducare", au fost nu doar liderii locali, torţionari sângeroşi, cât mai ales „unelte" ale unui sistem căruia îi vor cădea ei înşişi victime.

În esenţă, experimentul „reeducării" a constat în utilizarea unor deţinuţi cu înclinaţii agresive pentru aplicarea de pedepse fizice şi psihice acelora care refuzau „reeducarea". Mai mult, bătăile erau însoţite de lipsuri alimentare şi de alte pedepse corelative. Pentru istorici şi politologi „reeducarea" rămâne o formă extremă de eliminare a adversarilor, şi poate chiar de „golire pe cale naturală" a puşcăriilor deja supraaglomerate.

Bazându-se pe mărturii de primă mână, istoricul C. I. Stan rememorează şi un fapt ce întăreşte ideea de „sfânt al închisorilor", apelativ aplicat lui Valeriu Gafencu. Acesta, bolnav de plămâni, cedează o doză de streptomicină în favoarea unui pastor baptist, Richard Wurmbrand, în fapt un agent sovietic deghizat. În urma gestului său, Gafencu moare la 18 februarie 1952, salvând viaţa semenului său, ce va supravieţui până în 2002 fără a lăsa, din păcate, nici un cuvânt de mulţumire la adresa salvatorului său.

Cartea cuprinde şi alte mărturii despre „reeducarea" intelectualilor şi pregătirea lor pentru „integrare socială". Fără a intra în amănunte, lăsăm cititorului plăcerea de a se informa cu privire la comportamentul lui Valeriu Anania şi C. Noica în închisoarea de la Aiud.

Scrisă sobru, concentrat, cu un suport documentar imbatabil, cartea lui C. I. Stan este ea însăşi un document istoric ce ne oferă o altă perspectivă asupra efectelor secundare ale experienţei concentraţionare. Referindu-se la recrutarea foştilor deţinuţi în calitate de informatori, autorul justifică, oarecum, gestul lor prin prisma judecăţii divine: „Aceşti oameni trecuţi prin chinuri inimaginabile, purtând crucea reeducării, sunt greu de judecat în afara sistemului concentraţionar. Singur în măsură să-i judece e bunul Dumnezeu..." O idee la care subscriem necondiţionat.

(*M. N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Teodor Vidam, un filosof printre poeţi

Neîndoielnic, în Ardeal modelul Blaga produce şi azi emulaţie creatoare. Filosoful ce scria şi poezie – laolaltă cu proză, teatru, eseistică şi aforisme –, expunându-se elegant în orice ipostază, nu a rămas fără urmaşi. Dovada este participarea la Festivalul Naţional „Lucian Blaga" de la Tg. Mureş a numeroşi poeţi convertiţi la filosofie, despre care am mai avut prilejul să scriem: C. Nicuşan, Eugeniu Nistor ş.a. Mai presus de toţi se dovedeşte însă Teodor Vidam, un filosof (al moralei) ce practică, elegant şi discret, poezia, ca pe un vestmânt alternativ la expresia riguros ştiinţifică, specifică gândirii „gramaticalizate". Între adevărul ştiinţific – exact, dar insuficient – şi cel filosofic, implicit poetic – suficient, dar inexact – T. Vidam alege o cale ce are la bază *adevărul*. Acesta constituie temelia „noului umanism", promovat cu consecvenţă de gânditor, singurul ce ne poate ridica din degradarea şi mizeria ce pândeşte umanitatea.

A vorbi astăzi despre *filosofia moralei* necesită neapărat câteva nuanţări teoretice. De obicei, luăm contact cu morala prin forma ei cea mai frecventă, moralitatea. Operă „comună şi spontană" a spaţiului public, moralitatea reprezintă o sinteză între binele individual (subiectiv) şi cel comunitar. În fond, moralitatea este o formă de comunicare, o experienţă înscrisă ca o pecete în substratul nostru originar, o modalitate de inter-relaţionare şi de (re)cunoaştere umană. Moralitatea, în forma pe care o percepem azi, este o creaţie colectivă a spaţiului public, o experienţă ce redă, intens şi variat, pulsul public. În ce priveşte societatea românească, avem atâta moralitate câtă există, însumat, la nivelul fiecărui individ. Până la urmă moralitatea este o oglindă a societăţii în tranziţie, în sensul original, *spaeculum*, respectiv reflecţie, speculaţie.

Situată pe un plan superior, morala este – susţine T. Vidam – un produs eminamente social şi cultural. Morala nu există la nivel individual – precum moralitatea – ci exclusiv la cel social. Din Antichitate şi până azi societatea a recunoscut în morală o formă de maturizare a capacităţilor psihice, o disciplinare în plan social. În mod paradoxal, românii nu au reuşit să adopte, odată cu descoperirea drepturilor şi îndatoririlor publice, şi temeiurile moralei. Ne lipseşte – iar acest lucru este cu totul evident – morala cetăţenească. Iar dovada vie a acestui fenomen este lipsa, sau chiar negarea, *meritocraţiei*, a calităţilor oamenilor politici sau de cultură, capabili să ne ofere un model şi un ţel public.

Derivată din morală este *etica*, ştiinţă secundară a filosofiei, *dar nu de ordin secund*, cum subliniază T. Vidam. La noi, până în prezent nici un filosof nu s-a încumetat să traseze o creaţie teoretică ce ar putea exemplifica morala românească, deşi temeiuri de ordin teoretic există, de la morala ţărănească la cea creştin-ortodoxă. Sarcina de a crea un model teoretic unitar al moralei româneşti şi-a asumat-o, cu tenacitate ardelenească, dar şi cu finеţuri occidentale, Teodor Vidam. De aproape trei decenii filosoful român lucrează pentru desăvârşirea operei sale capitale, *Reconstrucţia etică a demnităţii umane*, proiect nu doar local, cât mai ales o sinteză menită să înfrunte globalizarea.

În paralel, T. Vidam şi-a construit şi un univers liric propriu. Fără a fi foarte prolix – menajându-şi forţele, filosoful şi-a dedicat vocaţiei sale fundamentale şuvoiul energiei creatoare – T. Vidam rămâne un poet original, cu un timbru aparte, marcat de sentimentul naturii şi de cel al iubirii (într-o ordine aleatorie!). Câteva din temele sale favorite aparţin, ca univers tematic, liricii ardelene – atracţia satului natal, nostalgia trecerii vremii, sentimentul prieteniei şi al solidarităţii de generaţie. Deşi lasă liberă inspiraţia, autorul nu uită nici vocaţia sa filosofică. După cum au observat şi criticii care i-au analizat poezia, T. Vidam face pe alocuri exces de *livresc*, asociind sentimentul curat al nostalgiei cu ecouri de natură intelectuală. Chiar dacă pentru iniţiaţi modelele transculturale sunt evidente, poezia lui T. Vidam nu are nevoie de translator pentru a deveni comună. Poţi savura versurile şi fără a te poticni în referinţele livreşti, la fel cum poţi face abstracţie de ele.

Răspunzând întrebării fundamentale, anume dacă L. Blaga este poet sau filosof, acad. Gh. Vlăduţescu tranşa problema în sensul că cele două domenii nu se exclud, ba chiar se întrepătrund, cu condiţia ca persoana care le practică să fie de bună credinţă... şi mai ales să nu fi terminat şcoala sub imperiul... *reformei învăţământului*. Evident, distinsul profesor se referea la reforma din 1948, iar orice alte aluzii sunt neavenite. Întrucât Teodor Vidam îndeplineşte ambele condiţii, iar noua *reformă* nu mai are cum să-l schimbe, el poate frecventa simultan cele două muze, rămânând ca timpul să selecteze partea cu adevărat semnificativă a creaţiei sale. (*M. N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biobibliografie

Teodor Vidam s-a născut la 12 noiembrie 1947, în comuna Bogata de Mureș, județul Mureș, într-o familie modestă. A absolvit, în 1965, Liceul Teoretic din Luduș, apoi, în 1970, Facultatea de Filosofie din Cluj-Napoca. În același an este încadrat ca stagiar la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, disciplina Filosofie, instituție unde lucrează și azi. După propria mărturisire, refuzul de a preda *socialismul științific*, ca și acela de a colabora sau a lucra pentru fosta Securitate, i-au pecetluit destinul de cercetător în *filosofia moralei*. După susținerea licenței, cu o teză despre *Etica lui Kant*, continuă studiul în vederea susținerii tezei de doctorat, cu o temă despre *Conștiința morală* (1985).

Străbate cu tenacitate și nu fără asperități toate treptele carierei universitare, fiind fidel instituției de învățământ care l-a consacrat. În 2002 obține titlul de profesor universitar, după 22 de ani de carieră didactică, iar din 2005 este cadru didactic asociat la Universitatea de Nord din Baia Mare. Aici fondează, în 2007, alături de alți doi cărturari ardeleni – dr. Petru Dunca și dr. Ion Dur – Școala Doctorală de Filosofie, instituție ce s-a dovedit viabilă, fiind la a doua serie de absolvenți. Domeniul său predilect de interes rămâne, în mod constant, filosofia moralei, dar și filosofia modernă, cu toate consecințele trans- și postmodernismului. Din considerente didactice, susține cursuri de etică și sociologia comunicării, morală juridică sau etica afacerilor, toate concretizate prin temeinice *note de curs*, publicate de-a lungul anilor (1991–2001).

Publică, începând cu anii '70, numeroase studii și eseuri în revistele de cultură ale vremii („Echinox", „Viața studențească", „Tribuna", „Vatra", „Steaua" ș.a.) în special pe teme precum *Tipologia moralității*, *Pudoare și rușine*, *Ethosul vocației filosofice*. În același timp, este invitat să publice și la revistele de specialitate, cu precădere „Revista de filosofie" (debutează în 1990 cu un studiu despre *Particularități specifice valorilor morale*), dar și în alte publicații naționale, precum „Revista de teorie socială" (*Un concept „viu", deschis – moralitatea*) și din străinătate – revista „Humanidades" (nr. 1, junis, 2000, Columbia, cu studiul *Clarificationes conceptuales: moralidad, moral et etica*) sau „Twenties World Congress on Philosophy" (comunicarea *Considérations sur l'identité de la morale actuelle*).

Participant la manifestările științifice de profil din țară, T. Vidam este invitat, în 2003, la Congresul Mondial de Filosofie de la Istanbul, dar și la cele de la Boston și Veneția (2010).

Primul volum *de autor* îi apare în 1994, *Introducere în filosofia moralei* (Ed. Inter-tonic, Cluj-Napoca), urmat de *Moralitate și comunicare* (Ed. Clusium, 1995), *Teoria culturii morale* (Ed. Clusium, 1996). Colaborarea cu Editura Ardealul din Tg. Mureș îi aduce și bucuria apariției volumelor *Moralitatea ca fenomenologie a tipurilor de morală* (2000), *Orientări și mize ale gândirii etice contemporane* (2009), dar și primul Premiu al Academiei Române (Premiul „Ion Petrovici", pe anul 2009) pentru cartea *Dimensiuni ale eticii comunicării și mass-media* (2007).

După volumul *Lucian Blaga și filosofia europeană a secolului XX* (2005, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca) urmează *Originalitatea gândirii blagiene în peisajul filosofic contemporan* (2009, Ed. Detectiv, București, redactor de carte Marian Nencescu), în fapt o culegere de eseuri cu tentă polemică la adresa modului simplist și adesea denigrator de receptare a gândirii blagiene de către unii filosofi contemporani.

Poet înzestrat, T. Vidam publică, între 1993–2003, trei volume de versuri (*Un fel de a fi*, *Popas în grădina iubirii* și *Peninsula uitării*) din care selectează, în 2006, culegerea *Ceasul care bate peste vreme*, volum reprezentativ pentru lirica sa, menit să ilustreze o altă latură a personalității sale – vocația lirică.

Decalogul eticii comunicării

1. Dacă nu simți că ai ceva de spus, mai bine să taci.

2. Dacă nu poți tăcea, atunci să fii atent la claritatea ideilor, la înțelesul și buna articulare a cuvintelor.

3. Să încerci, dacă se poate, să avansezi idei și nu doar cuvinte.

4. Să fii atent la redundanță în toate formele ei – statistică, semantică, pragmatică.

5. Când este vorba de scris, să nu scrii articole doar din alte articole sau cărți din alte cărți.

6. Să respecți ideile altora, să nu copiezi și să nu compilezi.

7. Să nu uiți de spiritul critic; să nu te închini la toată lumea.

8. Să nu scrii doar de dragul numelui de pe copertă.

9. Să te gândești la timpul celor care te ascultă sau al celor care aștepți să te citească.

10. Să te gândești la copacii pădurii.

Teodor Vidam, *Orientări și mize ale gândirii etice contemporane*, Editura Ardealul, Colecția Universitas, Târgu Mureș, 2009, p. 290

Considerații critice

„În urmă cu câteva decenii, pe când făceam vizite unor prieteni de la Institutul Politehnic întâlneam prin cabinete sau pe coridoare un tânăr brunețel [...] Mai târziu, când prin părul negru ca pana corbului au început să apară fulgi albi, nu am putut să nu îl întreb: Domnule, dumneata cine ești? [...] Era un cadru didactic de excepție, dar avea mereu probleme cu organele politice..."

O. Vințeler

„Lirica lui Teodor Vidam nu poate fi înțeleasă în profunzime în absența unei culturi filosofice vaste, imperios necesară pentru descifrarea metaforelor, aluziilor și referințelor livrești plasate cu larghețe de-a lungul textelor."

Grațian Cormoș

„Poet al rimelor [Teodor Vidam], pare mai aproape de Macedonski decât de exprimările post-moderne, deși acestea sunt exersate cu destulă dezinvoltură."

Horia Munteanu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Lucian Blaga şi fenomenologia

Poziţia filosofică blagiană

Gândirea filosofică a secolului XX a fost străbătută, marcată şi dominată în principal de psihanaliză şi fenomenologie. Neopozitivismul, raţionalismul critic şi structuralismul s-au constituit în momente de referinţă îndeosebi prin personalităţile de marcă ce le-au reprezentat. Nu întâmplător Blaga s-a confruntat pe linia valorizării îndeosebi cu psihanaliza şi fenomenologia. Piesele esenţiale ale construcţiei filosofice blagiene sunt ontologia cunoaşterii şi tratarea statutului ontic (existenţial) al fiinţei umane.

Blaga a refuzat să considere din perspectiva tripartiţiei fiinţa umană, adică disocierea între organic, suflet şi spirit. El a considerat fiinţa umană ca întreg, ca un tot indivizibil, recunoscând interpătrunderile şi profunzimile adânci dintre aceste părţi constitutive ale fiinţei umane. Blaga pleacă de la individualitatea psihosomatică unică în cazul fiecărei persoane, de la trăsăturile proprii mai mult sau mai puţin accentuate. Această orientare l-a făcut să nu cedeze în faţa curentelor filosofice reducţioniste, teoretizărilor forţate sau a răstălmăcirilor răuvoitoare.

Admiterea spontaneităţii spiritului în genere, atât a celui conştient cât şi a celui inconştient, a făcut posibilă depăşirea hiatului dintre Kant şi psihanaliză, după cum a permis reunificarea şi resemnificarea liniei raţionale şi a celei iraţionale de tratare a fiinţei umane. Spiritul inconştient nu poate fi redus la cel organico-fiziologic sau la cel individual şi/sau colectiv. După cum nu poate fi substituit doar de trăirile afective sau, într-un cuvânt, de suflet. El este o realitate mai amplă, cu structuri, legi şi iniţiative proprii, adică are un *caracter cosmotic*. De această idee blagiană majoră trebuie să ţinem seama când raportăm poziţia sa filosofică la fenomenologie.

Gândirea filosofică din prima jumătate a secolului XX din aria culturii europene a încercat să definească specificul existenţei umane în această parte de lume. Într-o manieră relevantă a făcut-o mai mult Heidegger decât Husserl. Existenţa se manifestă prin prezenţa şi acţiunea fiinţei şi nefiinţei în acelaşi timp, a determinării şi indeterminării, a semnelor aşezării şi neaşezării. Heidegger şi-a centrat atenţia asupra termenului de grijă sau îngrijorare şi asupra substanţei lirice de ultimă expresie a acesteia – opera de artă.

Sistemul filosofic blagian este expresia unui realism profund, cu valenţe sau filoane metafizice, dar se prezintă ca rezultatul unei critici subtile a metafizicii pre-moderne şi moderne, precum şi a psihanalizei şi fenomenologiei. Din perspectiva filosofiei blagiene, omul nu este o fiinţă decăzută din transcendenţă şi ridicată ulterior iarăşi la transcendenţă. Natura nu revelează mistere, ea produce, creează, se manifestă ca atare, oferind sensibilităţii noastre fenomene, lucruri, procese şi peisaje. Numai omul încearcă să-şi reveleze aceste mistere. Tipologia misterelor diferă de la o zonă a existenţei la alta, amplificându-se odată cu fundamentele vieţii şi ale operei de artă.

„Modurile ontologice cu orizonturile lor reprezintă articulaţiile arhitectonice cele mai de seamă ale lumii". Cristalul, planta, animalul şi omul marchează aceste moduri ontologice mult mai importante şi decisive decât cele morfologice. De la modul de a exista ca «eu gânditor» într-o lume dată, pozitiv determinată, la admiterea în subsidiar ca prius al misterului, un implicat anterior oricărui act teoretic, e o distanţă enormă. Fiinţarea întru mister şi revelare diferă la Blaga de revelaţia profesată de doctrina neoplatonică şi de alte doctrine moderne, adânc pătrunse de ideea că pentru om este posibilă şi o «arătare pură» a misterului existenţial.

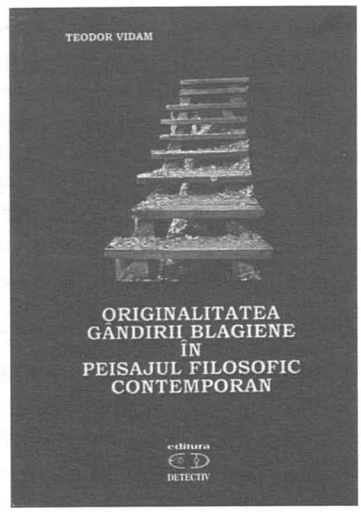

Existenţa misterului şi condiţia revelării lui prin actul transcenderii alcătuiesc problematica filosofiei blagiene ca ontologie. Acestui prim aliniament îi urmează ca şi contrafort puternic poziţia sa epistemologică. Corelaţiile dintre subiectul cunoscător şi obiectul de cunoscut, la Blaga au o altă încărcătură semnificativă comparativ cu oricare altă filosofie europeană din secolul XX. Misterul comportă câteva aspecte calitativ esenţiale. În cazul lui nu e vorba de o simplă trecere de la cunoscut la necunoscut prin experienţa şi cunoaşterea ştiinţifică de factură factologică. Nici mişcarea pe segmentul de dreaptă, nici mişcarea în cerc, după cum nici mişcarea pe suprafaţa sferei nu pot reda complexitatea poziţiei epistemologice blagiene.

Căci „existenţa eului gânditor în orizontul lumii date şi existenţa ca mister într-un orizont de mistere sunt două moduri ontologice eterogene". Primul tip de cunoaştere (paradisiacă) se realizează în adiacenţă cu existenţa omului în lumea sensibilă, concretă în vederea autoconservării omului; al doilea tip de cunoaştere (luciferică) se realizează în adiacenţă cu existenţa omului ca fiinţare întru mister şi revelare. Misterul ţine de însăşi ordinea existenţială a lumii, ca altă faţă a revelării în orizontul existenţei umane.

Cunoaşterea luciferică reprezintă deschiderea spre mister prin actul transcenderii, dar nu este vorba de transcenderea obişnuită, cotidiană, în procesul cunoaşterii cumulative, adică în plan orizontal. Caracterul paradoxal în ce priveşte actul transcenderii la Blaga este legat de faptul că transcendentul nu subsistă separat de lumea înconjurătoare, ci el subsistă şi prin imanent. Misterul nu este inaccesibil raţiunii precum incognoscibilul, lucrul-în-sine, un X contradictoriu despre care ştim că există dar care rămâne invariabil necunoscut.

„Existenţa în orizontul misterului şi în vederea revelării face parte, în chip esenţial, din însăşi definiţia fiinţei umane". Acesta este tulburătorul *initium* al fiinţei umane: prezenţa adâncă şi secretă a orizontului misterului ca un predat imanent al conştiinţei. Actul transcenderii sub forma sa dublă: uman → divin sau transascendenţă şi divin → uman sau transdescendenţă, nu caracterizează omul cu adevărat reli-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

gios şi cu atât mai puţin pe cel mistic. Blaga transcende creştinismul. El nu este catolic, nici protestant, nici ortodox, ci pur şi simplu filosof.

Blaga se opune doctrinei creştine, filosofiei neoplatonice, ideii de D-zeu folosită de Descartes ca argument epistemologic, divinităţii concepută de Spinoza ca *natura naturans*, metafizicii lui Schopenhauer şi celei a lui E. von Hartmann. Aceşti gânditori nu au fost în stare să dezvăluie natura contradictorie, imperfectă, a divinităţii, adică să nege absolutul ca absolut. Prin minuscunoaştere şi antinomiile transfigurate, Blaga descrie identitatea contradictorie a fondului originar, reproducerea nelimitată pe planul identităţii de sine şi prin sine însuşi fără ca să se micşoreze. În consecinţă, nu numai totalitatea, ci şi plenitudinea caracterizează principiul prim şi fundamental, precum şi antinomia transfigurată. [...]

Teodor Vidam, *Originalitatea gândirii blagiene în peisajul filosofic contemporan*, Editura Detectiv, Bucureşti, 2009, pp. 77-79

Filosofie şi comunicare

Categoriile filosofice sau valoarea metalingvistică a limbajului

Rolul filosofiei în dublă perspectivă – sistematic categorială şi sistematic disciplinară – este de a gândi ceea ce este în pofida disoluţiei ireversibile a meta-discursului hegelian. Dezicându-se de metafizica tradiţională (lumea a fost creată din nimic sau existenţa provine din altă existenţă), Al. Surdu se desparte cu prudenţă de Kant şi într-o manieră critic-novatoare de Hegel. Filosofia pentadică subliniază că lumea fenomenală, existenţa în unitatea şi caracterul său eterogen se manifestă în afară datorită subsistenţei: (de la *sub* = la bază şi *sisto/sistere* = a sta, a rămâne, a dura). Subsistenţa este un factor unitar şi diferenţiator în şi faţă de celelalte categorii filosofice.

Filosofia pentadică, datorită acestui nucleu tare, care este subsistenţa, reprezintă o deschidere de mari perspective în contemporaneitate, întrucât este suficient să ne gândim la Hegel, care a lăsat pe dinafară tratarea conceptului de transcendenţă, de existenţa reală (existenţa transformată conform teoriei), care diferă de existenţa nemijlocită. Oricum i-am zice transcendenţei: subsistenţă subtilă, materie profundă, spirit sau D-zeu, ea este altceva decât lumea înconjurătoare, chiar dacă nu este altundeva. Al. Surdu specifică într-o manieră clară, fără nici un dubiu, cum că filosofia pentadică este „teoria trecerii de la subsistenţă şi existenţă, prin intermediul fiinţei şi realităţii, la existenţa reală" (1. Al. Surdu, *Filosofia pentadică 1 (Problema transcendenţei)*, 2007, Ed. Academiei Române, Bucureşti, p. 79).

În această ordine de idei, transcendenţa este principial o parte a subsistenţei, diferită de existenţă, care înglobează fiinţa şi realitatea. Transcendenţa e o categorie filosofică structurată relativ târziu, întrucât grecii nu dispuneau de un termen special pentru aceasta. Abia Boethius vorbeşte de o transcendere a raţiunii (*ratio transcendit*), pentru ca Scotus Eriugena să distingă între patru niveluri ale totalităţii cosmice: nivelul care creează şi nu este creat (divinitatea); nivelul care creează şi este creat (fiinţa umană); nivelul care nu creează şi este creat (natura) şi nivelul care nici nu creează nici nu este creat (nefiinţa).

Divinitatea e fără nume, ea nu are identitate existenţială. Ea transcende limitele existenţei cognoscibile. Cunoaşterea prin speculaţie (meditaţie şi revelaţie) a transcendenţei ţine şi ea de inefabil. Deloc întâmplător, Al. Surdu pune accentul pe efectul cooperativ al sinergiei, pe întregul diferit de adiţia părţilor. Ca atare „Personalitatea umană este un suprasistem dinamic şi complex, deschis şi introdeschis, care se autoorganizează prin combinare sincronă şi creatoare a unui mare număr de sisteme şi subsisteme psihice dotate cu retro acţiuni" (2. ibidem, p. 141). Omul trăieşte şi acţionează într-un sistem socio-cultural (cu arhetipuri specifice) şi este în rezonanţă cu sistemul cosmic şi cel cuantic.

Al. Surdu, părtaş cu L. Blaga, consideră că misterul creaţiei ne dezvăluie natura prometeică a omului şi împlineşte rostul său suprem. Năzuinţa de a transcende situaţia în care se află l-a călăuzit pe om din totdeauna. Închiderea raţională a teoriei ca ansamblu de enunţuri este repusă în cauză în prezent. Filosofia pentadică depăşeşte impasul anti-referenţialist instituit de Saussure. Ea încearcă să recupereze şi să refacă în funcţie de realitatea extralingvistică dimensiunea referenţială, transcendentală şi semantico-pragmatică a limbajului. [...]

Întemeierea eticii comunicării: Francisc Jacques în şi faţă de K. Otto-Apel şi J. Habermas

Condiţia comunicabilităţii universale sugerată de Kant în cazul judecăţilor reale este departe de a fi trivială. Momentul interpretării este privilegiat dacă se integrează în situaţia originară a semnificaţiei. Relaţia interlocutivă face posibilă constituirea semnificaţiei enunţurilor noastre în şi prin limbaj. Semnificaţia se produce în spaţiul interlocutiv prin transcenderea idialectelor. A fi într-o situaţie interlocutiv înseamnă a fi reperat cronotopic. Înseamnă a avea un trecut şi viitor mai mult sau mai puţin apropiat sau îndepărtat. Relaţia interlocutivă implică pentru persoană condiţia esenţială a fiinţării comunicante în reţeaua comunicării juste. Ea permite formarea competenţei comunicative ca purtătoare a deciziei responsabile. Aceasta e miza şi efectul terapeutic al eticii comunicării.

Comunicabilitatea, ca parte complementară a comunicativităţii, s-a constituit mai târziu. Comunicabilitatea, spre

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

deosebire de comunicativitate, care vizează sensul pasiv al procesului comunicării, care face să circule ceea ce s-a asimilat, ceea ce s-a depozitat, ceea ce este în mod virtual comun, pune accentul pe sensul activ al procesului comunicării, ceea ce nu este încă comun, dar e pe cale să se constituie. Comunicabilitatea circumscrie schimbarea datelor semantice, ea vizează procesul real de constituire a semnificaţiilor şi căutarea sensului şi nicidecum o universalitate impersonală. Ea ne ajută să întrezărim nucleul tare al semnificării şi ceea ce subsidă dincolo de subiectul epistemic şi practic.

Momentul transcedental, inclus de spaţiul logic al interlocuţiei, este acela în care gândirea pune în comun un înţeles împărtăşit în mod reciproc, limita necondiţionată, care nu poate fi neglijată, nici suprimată pe orice cale. A dezvălui locul transcedentalului (*topas noetas*) înseamnă a sesiza intricaţia dintre comunicare, limbaj şi raţiune. Semnificarea nu poate fi raportată direct la spirit, ci la instituirea limbajelor umane, care prin munca de reprezentare prin semne, prin simbolizare, condiţionează receptivitatea realului în locul formelor intuitive ale posibilităţii experienţei. Şcoala de la Palo-Alto susţine ideea conform căreia comunicarea socială nu încetează să creeze realitatea, realul nefiind el însuşi decât o construcţie socială.

Gândirea care se gândeşte pe ea însăşi nu e posibilă fără limbaj ca manifestare prin relaţiile dintre oameni. Constituirea gândirii în şi prin mediul lingvistic, înseamnă că ea nu poate fi redusă la un monolog interior. Reflecţia proprie constituie un fel aparte de reciclaj de sine cu sine a unui segment al comunicării cu altul. În relaţia interpersonală fiinţa umană face şi are experienţa că depinde de alt om, că a gândi nu înseamnă nici a reprezenta, nici a construi, ci a comunica şi a se interoga împreună cu ceilalţi. Textura însăşi a ideii este aceea a unui complex de interacţiuni teoretice. Spiritul e un moment conştient de el însuşi, o capacitate de ordin secund ce se manifestă prin comunicabilitate, dar nu una de ordin secundar.

Lumea nu este lumea mea, ci lumea noastră.

Ceea ce este în mod insuficient spus este rău gândit. Ceea ce nu ajunge să se zică încetează de a fi gândibil. Aceste situaţii limită ne arată incapabili de a surmonta divergenţele categoriale, momentul când limitele gândirii, limbajului şi ştiinţei coincid. Spre deosebire de relativism, finitudinea este insurmontabilă. Dar, după cum subliniază F. Jacques, relaţia constituie faptul primar al realităţii umane şi norma centrală a acestei realităţi, în dreaptă consecinţă, ea are statutul unei instanţe transcedentale şi importanţa etică cuvenită. Naivitatea este de a vedea în etică o constrângere secundă în loc de o dimensiune indispensabilă unei plenitudini umane.

Comunicabilitatea în sensul activ al termenului se ataşează manierei în care funcţionarea gândirii sau a discursului în situaţia reală se face prin punerea în comun a unui concept sau a unei expresii de limbaj. Este vorba de a institui informaţia ca putere de organizare sau de acţiune, pe lângă informaţia ca dobândire de cunoştinţe. Comunicabilitatea nu este făcută, ci ea este de făcut. Omul se naşte în comunitatea pe care nu a ales-o. Ea este constitutivă pentru uman şi nesubstituibilă. Este necesar a înţelege comunicarea şi îndeosebi indicele său major, comunicabilitatea, deoarece nu există obiectiv mai important pentru filosofie şi pentru etica comunicării. [...]

„Izvoare filosofice", tom nr. 4,
volum îngrijit de Eugeniu Nistor,
Editura Ardealul, Târgu Mureş, 2009,
pp. 36-38, 55-57

Ethosul lui C. Rădulescu-Motru

Dacă morala antică ne-a propus-o înţeleptul, dacă morala creştină ne-a propus-o sfântul, dacă pe cea medievală ne-a propus-o cavalerul, dacă morala modernă ne-a propus-o cetăţeanul, atunci conform moralei propuse de «profesionalismul energetic» urmează profesionistul. Acesta îşi găseşte rostul în munca de el aleasă, el este omul care consideră munca nu ca pe un mijloc de câştig, echivalentă oricărui alt mijloc, ci ca pe o chemare hotărâtoare pe întregul parcurs al vieţii. „În om este atâta realitate, câtă este în el energie de muncă" (C. Rădulescu-Motru, *Personalismul energetic*, Ed. Ardealul, Tg.-Mureş, 2005, p. 147), întregită de competenţa ştiinţifică şi merite morale reale.

Maxima moralei personalismului energetic este, după C. Rădulescu-Motru, „Nici un câştig fără muncă, nici o muncă fără plată justă". Orice abatere de la acest imperativ tulbură ordinea societăţii contemporane. Nu numai morala creştină, dar şi morala propusă de personalismul energetic deschide perspectiva spre ethosul transdisciplinar. Individul nu are istorie, ci simplă biografie. De aici necesitatea unei munci creatoare pentru comunitatea umană din care faci parte. Altminteri spus, dacă individul poate fi un episod improvizat cursul istoric al unei culturi depăşeşte fortuitul instituind o transcendenţă axiologică.

Faţă de prevăzut organizarea personalităţii pe baza istorică este prima realitate; faţă de neprevăzut conştiinţa omului este prima realitate. Ea constituie scânteia creatoare a vieţii sufleteşti. Ea este *natura naturans*, logica imprevizibilă, pe când personalitatea istorică a comunităţii umane se aşează temeinic, adică *natura naturata*.

„Izvoare filosofice", tom nr. 5,
volum coordonat şi îngrijit de Eugeniu Nistor,
Editura Ardealul, Târgu Mureş, 2010,
pp. 52-53

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Clinamen

Încet, legănat, frunzele cad,
Pe suflet, pe unde de vis,
Tumultul din vad
Nu pare a fi interzis.

Ciudat cum zilele trec, ne petrec,
Cum sălciile îşi despletesc somnolenţa,
În curând, prea curând nefiind
Ne vor plânge probabil absenţa.

Corăbier pe sub stratul de flori,
Îngânat de prea plinul tăcerii,
Rătăcit prin noian de ninsori
Clopot de taină al serii.

O, nepăsarea doare

O, nepăsarea doare mai rău ca şi tristeţea,
Perfidă subminează orice elan stingher,
Aduce-n timp cu sine dezordini, bătrâneţea,
Rămâne doar amarul, nici urmă de mister.

Zeiţa nepăsării e totuna cu moartea,
Ne duce pe o culme, taman în dealul crucii,
Acolo ne aşteaptă desăvârşită noaptea,
Doar bufniţele cântă, iar câteodată cucii.

O, Doamne, Tu prefiră luminile cereşti,
O rază de lumină să lumineze morţii,
Iar cineva le spună o spuză de poveşti,
În vânt să se încline chiar şi balanţa sorţii.

Descoperirea undei Ψ

O, ceasul de dincolo de lume!
Dentiţia lui măruntă şi clară,
Târâtorul deşert prin genuni
Şi o zodie simfonic amară!

Aţipi un fluture,
Între straturi de granit şi marmură.
Un melc de purpură se opri şi el,
Răbdarea lor e târzie.
Pliscul de pasăre, craniul de şarpe,
Structura coloanei vertebrale
Cu scara fatalităţilor ei,
Pândesc din umbră.
Aurul firii se revarsă în pocale de argint,
Şopârle se iţesc prin crăpături de mătasă
Zvârcoliri de miriapod
Perforează nimicul.
Se înşirau pe înalte cărări,
Statui de zei decapitate,
Licoarea zilei se absorbea în cucută.
Se înmulţesc idoli de sare
Muzee cu figuri de ceară,
În timp ce ca un ecou dureros al undei Ψ,
Se auzi vocea poetului –
„Habeat sua fortuna labilis"

O, ceasul de dincolo de lume!
Dentiţia lui măruntă şi clară,
Târâtorul deşert prin genuni
Şi o zodie simfonic amară!

Neîmpăcarea cu sine

Amintirile curg ca livezi înzăpezite,
Nesecătuirea clipelor adună izvoare,
Semiţia lor e fără egal.
Pe firul apei praful de cretă,
Acesta e misterul blând în sine
Al trecerii noastre,
Cercul fragil de lumină.
Amintirile curg ca livezi înzăpezite,
Vibrarea lor cuprinde muzica sferelor,
Cele cinci simţuri nu-s de ajuns,
Oricum tot ne ducem,
Sensul e unic – Montaigne.

Agon

Cortina de plumb căzu peste ochi,
Faţa mea este aceea a unui muribund.
Lava – o imensă caracatiţă
Bântuie gheţarii cu spaime.
Ochii privesc înăuntru spre cer
Nimicul se mişcă,
Tăcerea împachetează iluzii
Răpus o clipă – destinul.
Cu fiece mort clopotarul
Se agaţă de funie,
Adoarme pe limba lui de ceaţă
Prelungind agonia.

Deşi citim la semne

Ne risipim prin vreme – petale irosite,
Ne-ntoarcem la izvoare din ce în ce mai rar,
Ni-s gândurile parcă bolnave, aţipite,
Deşi citim la semne în foşnetul precar.

De ce să ne abţinem când curgem fără rost
Şi trecem ca o apă în liniştea câmpiei?
Splendoare de miresme cândva şi eu am fost,
Dar azi descopăr parcă nemarginea pustiei.

Să credem doar în semne şi deşrămări – ruine?
Nespusul să ne doară, ascunsul să ne-aştepte?
Drept flori să am coroane de îndoieli, suspine
Şi nimenea nu-i oare ca mersul să-mi îndrepte?

Teodor Vidam, *Ceasul care bate peste vreme*,
Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

„Nu am venit să schimb, am venit să adaug"

Interviu cu acad. Florin FILIP, Director General al Bibliotecii Academiei Române

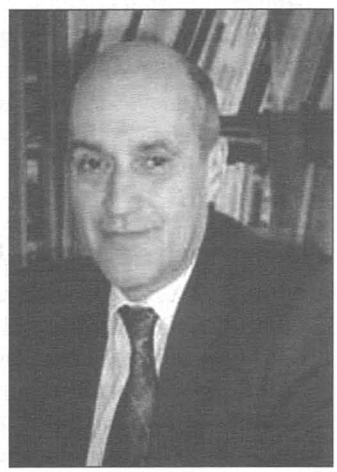

Născut la Bucureşti, la 22 iulie 1947, acad. Florin Filip este de profesie inginer automatist. Absolvent, în 1970, al Politehnicii bucureştene, obţine în 1982 titlul de doctor în informatică, cu o teză despre Contribuţii la sistemele ierarhizate de control. *Din 1985 lucrează la Institutul Naţional de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI), străbătând toate treptele ierarhice, de la şef de laborator (1985) la director general (1997–2000) şi preşedinte (ales) al Consiliului Ştiinţific. Debutează publicistic în 1979, în calitate de co-autor, cu volumul* Cibernetica automatică în industria chimică *(Ed. Tehnică, 830 p.). Urmează:* Sisteme ierarhizate în timp real în prelucrarea şi distribuţia datelor *(1986, Ed. Tehnică, 300 p.) şi* Informatica industrială. Noi paradigme şi aplicaţii *(1999, Ed. Tehnică, 440 p.). În 2004 publică lucrarea* Sisteme pentru decizii *(Ed. Tehnică, 335 p.), urmată de ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, intitulată* Suport pentru decizii *(2007, Ed. Tehnică, 372 p.). Este autorul a peste 200 de studii de specialitate, publicate în ţară şi străinătate. Cărţi purtând semnătura acad. Florin Filip au apărut la edituri de prestigiu din străinătate, precum Pergamon Press, Springer Verlag sau Chapman & Hall.*

Din 1991 este ales membru corespondent al Academiei Române, iar din 1997 membru deplin. Este cadru didactic asociat la Institutul Politehnic, ASE Bucureşti şi Universitatea „Valahia" din Târgovişte. Este membru honoris causa *al Universităţilor din Galaţi, Sibiu, Constanţa şi al École Centrale (Lille). În calitate de membru al* Colegiului Consultativ pentru Cercetare-Dezvoltare şi Inovare *al Academiei Române, acad. Florin Filip a susţinut ideea accesului liber la fondurile pentru cercetare, indiferent de forma de organizare sau proprietate, în concordanţă cu directivele europene de reglementare în domeniu. În acest sens, a susţinut adoptarea* Cartei europene a cercetătorului *şi a* Codului de conduită pentru recrutarea personalului de cercetare, *condiţii obligatorii pentru a crea o economie competitivă, inclusiv în domeniul ştiinţelor aplicate.*

La început de an, dl acad. Florin Filip a avut amabilitatea să acorde publicaţiei noastre un interviu în exclusivitate. *Suntem onoraţi să găzduim azi opiniile Domniei sale.*

Rep.: *Sunteţi unul dintre directorii BAR de formaţie tehnică. Este acesta un semnal de schimbare a percepţiei publice faţă de Bibliotecă?*

F.F.: Înaintea mea s-au mai aflat la conducerea Bibliotecii Academiei doi directori cu studii tehnico-aplicative. Este vorba de acad. Mircea Malița, matematician, dar cu notabile realizări în filosofie şi diplomaţie, şi Victor Sahini, chimist. În ce mă priveşte, nu văd contribuţia mea ca pe o schimbare, cât mai ales o completare a atribuţiilor Bibliotecii şi a opţiunii beneficiarilor asupra sa. *Nu am venit să schimb, am venit să adaug.*

Rep.: *Ce element din cariera dvs. de inginer şi cercetător v-a condus spre această opţiune?*

F.F.: La mijlocul anilor '90 am început să studiez interacţiunea dintre instituţiile culturale – biblioteci, muzee – şi public. În acest sens, am elaborat nişte *modele matematice* în care arătam că publicul care vizitează un muzeu, de pildă, este interesat direct să cumpere şi broşurile de prezentare, orice alte materiale elaborate şi oferite de acel muzeu. Cu acel prilej constatam că influenţa Internetului este foarte mare. Cu alte cuvinte, o persoană care vizitează *virtual* un muzeu este tentată să-l viziteze şi în realitate. Aceste mijloace electronice nu îndepărtează publicul, ci, din contră, îl atrag. Personal, când am început să călătoresc în străinătate, întâi am cumpărat un pliant, apoi am intrat în muzeul respectiv. Plecând de la aceste consideraţii, am elaborat, cu un grup de studenţi de la ASE, un studiu care demonstrează că străinii sunt atraşi de muzeele româneşti în funcţie de siteurile dedicate lui Dracula.

În altă ordine de idei, însoţit de profesorul George Metachides, şeful, la acea vreme, al cercetării informatice din Europa, am vizitat în 1992 Biblioteca Academiei. Cu acel prilej, profesorul Ştrempel (acad. Gabriel Ştrempel, director onorific al Bibliotecii Academiei – n.a.) ne-a arătat colecţia de manuscrise greceşti a Bibliotecii, unele datând din secolul al XI-lea. În acel moment m-am gândit, împreună cu profesorul Metachides, că nu este bine ca aceste valori să rămână doar pentru ochii cercetătorilor şi ai custozilor de la sală, ci trebuie să devină disponibile oricui, din orice colţ al globului. Ideea iniţială a fost să realizăm nişte CD-ROM-uri cu aceste manu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

scrise, dar, stimulaţi de progresul tehnologic rapid, am trecut la aplicaţia pe Internet.

Rep.: *Aplicând acest proiect la Biblioteca Virtuală DACOROMANICA, apreciaţi că un site mai atrăgător are şanse sporite să atragă mai mulţi vizitatori?*

F.F.: Ca să nu fiu acuzat de pledoarie *pro-domo*, vă invit să vizitaţi site-ul Bibliotecii Vaticanului, un model pentru mine. Ei bine, ei deţin peste 70.000 de manuscrise din lumea întreagă, accesibile on-line oricui ar vrea să le consulte. Este o realitate că nici un cercetător nu-şi permite să zăbovească mult timp la Roma, unde trebuie să se cazeze, să-şi programeze din timp loc în sala de lectură, să lucreze după programul impus de Bibliotecă. Atunci când Vaticanul, cu sprijinul IBM-ului şi al Universităţii Catolice din Rio de Janeiro, a hotărât să pună manuscrisele pe Net, lumea ştiinţifică a fost satisfăcută în bună măsură…

Rep.: *Dar cu ce preţ?*

F.F.: Impulsul iniţial a reunit forţa financiară a Vaticanului cu cea tehnologică a IBM-ului. Noi nu ne putem compara cu aceşti coloşi, dar putem privi mai aproape, către Biblioteca Naţională a Ungariei, de pildă. La Biblioteca „Széchényi", la 8 milioane de obiecte au 500 de lucrători; noi, la 10 milioane de obiecte avem 200 de salariaţi. Ne place să spunem că suntem performanţi, dar ce fel de performanţă e aceea când ai cu 60% mai puţin personal? Pentru a suplini acest neajuns am lărgit aria tehnică, punând pe Internet cam tot ce avem mai valoros. Aşadar, din 1993, BAR este prezentă în spaţiul virtual…

Rep.: *De aici până la Biblioteca Virtuală e cale lungă...*

F.F.: Să ne gândim, totuşi, la anii când a demarat proiectul. Pentru noi, chiar şi în condiţiile amintite, era o performanţă să putem oferi „vizitatorilor" virtuali din orice colţ de lume *Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung*, de pildă, „actul de naştere a limbii române", sau o scrisoare a lui Napoleon către Maria Walewska şi multe alte atracţii pentru bibliofili. Pe vremea aceea eram încă director la ICI, socotit drept cel mai bun institut de cercetare din ţară şi având aproape 400 de specialişti. Când am fost ales vicepreşedinte al Academiei Române, acad. Eugen Simion m-a însărcinat să mă ocup şi de Bibliotecă. Sarcina mea era preponderent managerială, localul actual al BAR fiind încă în construcţie. Am acţionat, ca să spun aşa, ca un diriginte de şantier, fiind şi singurul inginer din conducerea Academiei. Iar rezultatele se văd… Vă aflaţi azi în noul local al Bibliotecii, având o suprafaţă utilă de trei ori mai mare ca înainte. După 8 ani de lucrări mă pot bucura, în sfârşit, de rezultatele acelui efort…

Rep.: *BAR este, într-adevăr, biblioteca-etalon a României...*

F.F.: Comparativ cu Biblioteca „Széchényi", ca să mă păstrez în spaţiul est-european, avem o dată şi jumătate mai multe obiecte. Totodată, BAR şi-a păstrat profilul de bibliotecă enciclopedică, la care se adaugă colecţiile de manuscrise, stampe, gravuri, timbre, atlase şi monede.

Rep.: *Aveţi în vedere completarea şi actualizarea* Bibliografiei Româneşti Moderne*?*

F.F.: În prezent, BAR, în parteneriat cu BMB, sunt parte a efortului de a construi Biblioteca Digitală a României. Meritul principal revine desigur dlui dr. Florin Rotaru, directorul general al BMB, cel care a avut iniţiativa de a ne înscrie în acest proiect. Practic, Domnia sa a coordonat proiectul, noi am furnizat conţinutul. Cred că acesta este viitorul, inclusiv al programului *Bibliografiei Româneşti Moderne*.

Rep.: *Care este astăzi statutul profesiei de bibliotecar?*

F.F.: E regretabil că bibliotecarii au fost şi continuă să fie consideraţi personal auxiliar în procesul de cercetare şi învăţământ. Realitatea este că acest statut este depăşit de mult. Bibliotecarul este *un furnizor de informaţie*, aşa cum se întâmplă peste tot în lume. Se pare că cei ce au elaborat *Legea salarizării unice* nu au ţinut seama de acest statut, conferind în continuare acestei profesii o poziţie inferioară…

Rep.: *Ca informatician, cum apreciaţi utilitatea cărţii electronice?*

F.F.: Cartea electronică este un bun câştigat. Este un mijloc de lucru comod şi economic – dacă facem abstracţie de preţul relativ mare. Într-un spaţiu infim, ai la dispoziţie o bibliotecă întreagă. Acest dispozitiv nu exclude, totuşi, cartea pe suport de hârtie. V-o spun ca inginer automatist, dar şi ca un împătimit al mediului virtual: *cartea va supravieţui*. Este suficient să vezi o dată colecţiile de manuscrise, ca să te convingi. Suportul electronic, cu toate facilităţile sale aparente, rămâne, totuşi, efemer. Totdeauna se va naşte o nouă tehnologie care îl va înlocui. Iar iubitorul de carte se va întoarce atunci la filele îngălbenite…

Rep.: *Mai sunt azi „şoareci de bibliotecă"?*

F.F.: Termenul prin care odinioară erau identificaţi bibliotecarii ar trebui reconsiderat. În fond, şoarecele poate fi şi un animal simpatic, folosit în laboratoare pentru testarea medicamentelor. Dacă vrem, totuşi, să ne testăm rezistenţa la stres, suntem, toţi cei ce lucrăm în această instituţie – ca şi în altele similare –, suntem un fel de *şoareci*, cu condiţia să parcurgem în întregime stadiul experimental.

Rep.: *Credeţi că manifestarea intitulată* Ziua Culturii Române *a avut efectul public estimat?*

F.F.: Apariţia noii legi este cu totul oportună. În lume există manifestări similare, ca să ne referim doar la Ziua Hispanităţii, din Spania, instituită pentru a marca ziua de naştere a lui Cervantes. Şi Suedia, după câte ştiu, are o sărbătoare similară. Sub acest aspect, nu putem să spunem decât că am intrat *în normalitate*. Cât priveşte România, sunt adeptul ideii că *Eminescu rămâne simbolul românităţii*. Indiferent de rezultatele concrete ale manifestării respective, cred că, în următorii ani, acestea trebuie consolidate. A renunţa la acest bun câştigat nu ar face decât să confirme ceea ce constata, cu amărăciune, Dimitrie Cantemir acum 300 de ani, anume că *moldovenii* – românii în general, am zice noi – *sunt entuziaşti iniţial, dar îşi cam pierd avântul pe parcurs*. Poate că e timpul să dovedim că s-a schimbat ceva şi în modul nostru de comportament, nu doar în viaţa socială.

Rep.: *Vă mulţumesc.*

A consemnat
Marian NENCESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Animaţia în bibliotecile publice din Bruxelles

R. TROESTLER
Jurnalist, „Bibliothèques en Capitale"

Începând cu 8 septembrie 2010, reţeaua bibliotecilor din Bruxelles 1 („Riches Claires") cuprinde o nouă entitate, unică în felul ei la Bruxelles şi în comunitatea franceză: Biblioteca „Elisabeth Carter" specializată în animaţie. Pornind de la principiul conform căruia activităţile derulate de către Serviciul de Tineret al oraşului Bruxelles trebuie să fie organizate de către un personal specializat recunoscut de către comunitatea franceză, Faouzia Hariche, prim consilier însărcinat cu Educaţia Publică şi Tineretul, creează în octombrie 2009 un centru de formare pentru artele animaţiei. Pentru a susţine acest dispozitiv şi, în general, ansamblul sectorului de copii şi tineret, dna Hariche decide să înfiinţeze Biblioteca „Elisabeth Carter", în colaborare cu Serviciul de Tineret al oraşului Bruxelles.

Obiectivul bibliotecii este de a furniza instrumente de formare şi de reflecţie persoanelor interesate de animaţie. Publicul este compus în principal din animatori (activi sau în formare) şi din personalul Serviciului de Tineret (case de copii, centre de tineri) dar biblioteca rămâne accesibilă tuturor celor interesaţi (mişcări de tineret ş.a.).

Principalele domenii abordate în colecţii sunt psihopedagogia, tehnicile şi instrumentele de animaţie (teatru, sport, bricolaj), metodologia proiectului, comunicarea, deontologia, legislaţia şi diferite subiecte sociale (ecologie, solidaritate, violenţă). În acelaşi timp, precum în toate bibliotecile specializate, colecţiile se vor dezvolta în funcţie de nevoile publicului. Acum, biblioteca dispune de peste 2.000 de lucrări, 20 de periodice, 50 de broşuri, precum şi de multiple informaţii despre evenimentele culturale organizate de către comunitate (programe de teatru, activităţi extraşcolare ş.a.).

La nivelul personalului, doi asistenţi tehnici specializaţi în animaţie lucrează tot timpul. Gestiunea biblioteconomică (aranjarea, clasarea) este susţinută în prezent de Biblioteca „Riches Claires".

La două luni după deschidere, bilanţul este deja foarte pozitiv! Publicul interesat de animaţie pare a-şi fi găsit un aliat preţios în Biblioteca „Elisabeth Carter".

30 de ani de evoluţie a Bibliotecii Berchem-Sainte-Agathe

Laurence DUHIN
Bibliotecar responsabil
Biblioteca Publică Berchem-Sainte-Agathe

În zilele de sfârşit de săptămână, 19, 20 şi 21 noiembrie 2010, Biblioteca Berchem-Sainte-Agathe a sărbătorit 30 de ani de existenţă pe Rue des Soldats nr. 21, deşi ea funcţionează de mai mult timp, dar în alte locaţii. A fost o ocazie pentru întreaga echipă de a sărbători cu mândrie această aniversare şi de a-şi aminti.

O retrospectivă a unui sfârşit de săptămână festiv

Timp de trei zile, echipa şi-a propus un obiectiv: să prezinte un florilegiu al celor mai bune activităţi ale noastre, totul într-o ambianţă festivă şi deconectantă. Totul a început vineri cu expoziţia de cărţi realizate de către copiii şcolii.

Dar, atmosfera festivă a debutat cu adevărat la orele 18.30 cu tortul aniversar. Sarcina de a tăia tortul i-a revenit domnului Schoonbroodt, consilier al bibliotecii de peste zece ani, care a profitat de ocazie şi a făcut un scurt bilanţ al anilor de activitate. Seara a fost prelungită cu mici istorii picante despre de pe-acum celebra noastră colecţie dedicată erotismului, povestite de către Florence Delobel.

Sâmbăta a fost cu siguranţă ziua cea mai festivă. Vizitatorii au avut de ce să se ocupe între un mic-dejun, un atelier de legătorie, o demonstraţie de caligrafie arabă, o conferinţă despre fondurile de cărţi poştale vechi, ore de poveşti, de kamishibai, demonstraţii de utilizare a calculatoarelor. Aşadar, au avut ce să facă!

De remarcat, în mod special, succesul atelierului de caligrafie arabă. Programarea aleatorie a evenimentelor a făcut ca acesta să succeadă conferinţei despre istoria locală. Publicul conferinţei era alcătuit din utilizatori mai în vârstă ai bibliotecii. Participanţii la atelierul de caligrafie arabă era compus din copii, adolescenţi şi adulţi tineri imigranţi. Spre marea noastră surpriză, o parte dintre participanţii la conferinţă a rămas şi s-a alăturat cu uşurinţă tinerilor, până acolo încât s-au format mici perechi mixte, cel mai tânăr arătându-i celui mai în vârstă cum să-şi caligrafieze prenumele în arabă... Un moment foarte frumos de melanj al generaţiilor şi de respect faţă de culturi.

Duminica a fost mai liniştită dar nu mai puţin interesantă. Isabelle Vernier a cucerit publicul cu o demonstraţie de caligrafie latină. Apoi a urmat Brunchart-art, un melanj de brunch (bufet) şi artă – ocazie cu care plăcerea gurii s-a combinat cu plăcerea ochiului descoperind o mică parte a colecţiei de cărţi ale artiştilor de la Biblioteca din Watermael-Boitsfort. O descoperire pentru participanţi! După-amiaza s-a terminat cu câteva jocuri prezentate în ludotecă şi cu un pahar de vorbă.

Ne-ar fi plăcut ca în acest sfârşit de săptămână să fi avut mai mulţi participanţi; au fost peste 300 de vizitatori, din care 150 au participat la activităţile propuse, dar nu am fi avut cu siguranţă acest raport calitativ cu cititorii noştri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Şi o privire înapoi...

Acum zece ani, până la înfiinţarea bibliotecii bicomunitare, biblioteca era scindată. Exista un responsabil pentru biblioteca olandeză, Hugo De Vresse, şi o procedură pentru recrutarea unui bibliotecar responsabil pentru partea francofonă. În acelaşi timp, a fost creată o asociaţie fără scop lucrativ pentru administrarea cotidiană a bibliotecii. În mai 2000, am fost însărcinată să gestionez activitatea bibliotecii francofone, iar în iunie Benoît Schoonbroodt a fost ales şi numit în postul de consilier al bibliotecii. Prioritară a fost funcţionarea efectivă a asociaţiei cu scopul de a iniţia proiecte noi. Pornind de la experienţa responsabilului precedent, dl Van Wassenhove, biblioteca beneficiază în anul 2000 de un program-contract, iar trei ani mai târziu este recunoscută ca făcând parte din categoria locală C. Imediat comuna face investiţii şi se fac noi angajări, sunt achiziţionate cărţi şi mobilier prin deblocarea bugetului. Pe parcursul anilor, noi servicii au fost înfiinţate: serviciul de împrumut la domiciliu pentru persoane în vârstă, Internet, rezervări...

Programul cu publicul s-a extins, animaţia a fost creată: cluburi de lectură, lecturi pentru copiii mici... Au fost propuse cursuri de formare: PC, Internet, birotică. Colecţiile au fost revizuite şi apoi îmbogăţite, fiind create fonduri speciale: erotism, fonduri locale şi fondul Africa-Senegal. Se dezvoltă parteneriatele cu Centrul Cultural, Liga Famillilor. Publicul vine iar împrumuturile cresc.

Şi pentru mâine: o nouă bibliotecă...

În prezent, confruntându-se cu scăderea numărului de utilizatori şi cu noua legislaţie privitoare la lectura publică, personalul bibliotecii se mobilizează şi încearcă să se gândească la o bibliotecă de tip nou. Inspiraţi de observaţiile făcute de Claude Poissenot, bibliotecarii s-au reunit pentru a elabora un plan de dezvoltare a bibliotecilor. Ei urmăresc un nou mod de funcţionare, servicii noi, constituirea de noi colecţii în încercarea de a atrage noi categorii de public.

„Bibliothèques en Capitale",
Bibliothèque Publique Centrale pour la Region de Bruxelles-Capitale,
nr. 35/ianuarie – martie 2011, pp. 1-3

Traducere de Cornelia RADU
Biblioteca Metropolitană Bucureşti

Noi servicii de bibliotecă – sălile virtuale de lectură ale Bibliotecii Digitale a Disertaţiilor

Nina AVDEEVA
Biblioteca Rusă de Stat

Abstract

The Russian State Library (RSL) is a unique repository of candidates' and doctors' dissertations on all subjects except medicine and pharmacy that have been defended in the country since 1944. In 2003, the RSL started the Digital Dissertation Library (DDL) to ensure that the valuable collection was safely kept and also widely accessible. To enable potential readers to access the resources of the DDL, Virtual Reading Rooms have been set up in the libraries of various organizations in Russia and the countries of the Commonwealth of Independent States. The DDL catalogue and search engine are on open access at the DDL website. A licensed programme, DefView, allows the viewing of copyright protected documents and prevents unauthorized copying. Within the framework of the DDL project there exists the Open Digital Dissertation Library (ODDL), which allows authors to place their dissertations or abstracts on open access at the DDL website. The Russian State Library is constantly working on the development of the DDL in order to form a common information zone.

Keywords

Digital dissertations, digital libraries, virtual reading rooms, Russian State Library.

Disertaţii ştiinţifice şi proceduri de rezumate în Federaţia Rusă

O disertaţie (în latină, *dissertatio* – discurs) este un document care prezintă cercetarea autorului şi rezultatele acesteia sub forma unei candidaturi pentru un grad sau o calificare profesională. În Rusia există o procedură în două etape pentru obţinerea unui titlu de cercetare, care este, în general, echivalentul doctoratului în Europa.

Prima etapă este intitulată „candidatul în ştiinţele «...»" (de exemplu, candidat în ştiinţele medicale), care, de obicei, este recunoscută ca echivalentul doctoratului în filosofie (PhD) şi presupune cel puţin trei ani de cercetare finalizaţi prin disertaţia candidatului. În plus, aspirantul la grad trebuie să treacă trei examene (numite „minimum-ul candidatului") în domeniul său de specializare, într-o limbă străină, în istoria sau filosofia ştiinţei. A doua etapă, „doctor în ştiinţele «...»", presupune mulţi ani de experienţă în cercetare şi elaborarea celei de-a doua disertaţii, a doctorandului. Gradul de candidat şi de doctor în ştiinţe este acordat doar de agenţia guvernamentală specială, numită Comisia Superioară de Atestare (CSA).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Prezentarea autorului este un rezumat al principalelor rezultate ale cercetării obţinute cu scopul de a face cunoscut subiectul comunităţii ştiinţifice.

Rezumatul autorului deţine calitatea de a fi un document legal, şi numai după publicarea acestuia poate fi susţinută disertaţia. Scopul oricărui rezumat este de a informa comunitatea ştiinţifică despre îndeplinirea obiectivelor cercetării, de a prezenta rezultatele ştiinţifice ale cercetării şi de a le introduce în sfera comunicării ştiinţifice. Pe lângă aceasta, rezumatul unui autor are în sine un rol important prin faptul că aduce noi informaţii în domeniul de referinţă şi contribuie la dezvoltarea istoriografiei ştiinţifice naţionale şi internaţionale.

Pentru oamenii de ştiinţă, rezumatele autorilor reprezintă un ghid în sfera subiectelor ştiinţifice vizate de autorii disertaţiilor. Găsind în rezumat anumite informaţii ştiinţifice de interes, omul de ştiinţă se apleacă asupra disertaţiei.

Rezumatele autorilor conţin în jur de 40.000 de caractere (16–24 de pagini). Disertaţiile propriu-zise au între 120–150 de pagini.

Rezumatul unei disertaţii trebuie să fie tipărit. Numărul de exemplare este stabilit de Comitetul de disertaţie (în jur de 100 de cópii). Rezumatele autorilor sunt trimise membrilor Comitetului de disertaţie şi organizaţiilor interesate cu o lună înainte ca procedura de susţinere să aibă loc.

Disertaţiile din Biblioteca Rusă de Stat

Biblioteca Rusă de Stat (BRS) deţine din 1944 o colecţie unică de disertaţii originale ale candidaţilor şi doctorilor în toate domeniile, cu excepţia medicinii şi farmaciei. (Disertaţiile în medicină şi farmacie dinainte de 2007 sunt depozitate la Biblioteca Centrală a Academiei Medicale „I. M. Sechenov", care face parte din structura Ministerului Sănătăţii Publice al Federaţiei Ruse). Întreaga colecţie de disertaţii aparţinând Federaţiei Ruse (până în 1991 ale URSS) s-a constituit începând din 1944, la ordinul Comitetului Reunit de pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului din URSS. În acea perioadă, disertaţiile erau scrise la maşină. Potrivit ordinului, toţi autorii trebuiau să trimită o copie a disertaţiei şi a rezumatului pentru colecţia BRS. Astăzi, colecţia de disertaţii este păstrată la Departamentul de Disertaţii afiliat BRS, în oraşul Khimki. Ea cuprinde peste 900.000 de volume.

Ca urmare a marii popularităţi a colecţiei în rândul utilizatorilor de informaţie ştiinţifică, au apărut, firesc, şi probleme.

În primul rând, există problema uzurii. Odată ce a fost răsfoit de mai mulţi cititori, volumul disertaţiei suferă anumite modificări. De câte ori poate fi răsfoit un volum pentru a rămâne în bune condiţii? Aşa cum arată experienţa, cele mai populare volume de disertaţii s-au uzat într-un an. Dar prin procesul digitizării, volumul fizic este păstrat în siguranţă, în timp ce utilizatorii pot folosi versiunea electronică full-text.

În al doilea rând, există problema lipsei de spaţiu. BRS a colectat anual aproape 30.000 de disertaţii. Este nevoie de mai mult spaţiu pentru a depozita o colecţie uriaşă. Pentru a înţelege adevărata dimensiune a problemei, ar trebui să ne imaginăm un tren plin de cărţi.

Astfel, trebuie să admitem problema unui acces limitat. Până în 2004, disertaţiile susţinute în Rusia (sau în URSS) au fost disponibile în întregime doar într-un singur loc, departamentul afiliat BRS din Khimki (regiunea Moscova). Sălile de lectură erau extrem de aglomerate. Oamenii stăteau la cozi pentru a avea acces la texte. Cititorii aşteptau o şansă pentru a ajunge la Moscova, venind de la distanţe de peste mii de kilometri – Kamchatka, Kaliningrad, Irkutsk, Murmansk… Zilele petrecute la bibliotecă presupuneau, de fapt, săptămâni de călătorie. Oamenii de ştiinţă şi doctoranzii din Rusia şi din ţări ale Comunităţii Statelor Independente (CSI) au încercat să obţină acces la disertaţii şi la rezumatele de autor care conţineau ultimele informaţii din domeniul ştiinţific.

Pentru a rezolva aceste probleme – cea a uzurii şi, mult mai important, problema accesului larg, în 2001 BRS a decis să înfiinţeze Biblioteca Digitală a Disertaţiilor (BDD) pe baza noilor tehnologii informaţionale. În 2003, a fost iniţiat proiectul BDD a BRS, care s-a dezvoltat de atunci cu succes.

Biblioteca Digitală a Disertaţiilor

Noile tehnologii informaţionale au făcut posibilă digitizarea unui mare volum de documente tipărite – fără a se pierde calitatea originalului – într-un timp scurt şi cu un cost scăzut. Costurile privind depozitarea lucrărilor tipărite sunt mult mai mari decât cele privind depozitarea unităţilor digitale. De asemenea, nu există nici o dificultate în organizarea unui acces simultan la resursele digitale al mai multor utilizatori.

În 2003, a fost digitizat un pachet-pilot de disertaţii pe cele mai solicitate subiecte – economie, drept, pedagogie, psihologie şi filosofie (28.000 de documente full-text). Fiind deschisă începând cu 2004, BDD a acceptat disertaţii pe toate tipurile de subiecte (cu excepţia medicinii şi farmaciei), un volum de aproximativ 30.000 de disertaţii anual, incluzând 20.000 de disertaţii pentru gradul de candidat şi 10.000 pentru cel de doctor. În 2006, toate disertaţiile susţinute în 1985 au fost digitizate în cadrul procesului de retroconversie. Începând cu 2007, BDD a colectat disertaţii privind toate subiectele şi specializările, incluzând medicină şi farmacie.

Disertaţiile full-text şi rezumatele autorilor sunt prezentate în format PDF.

În prezent, BDD cuprinde 371.780 de documente full-text, dintre care 226.419 sunt disertaţii, iar 145.361 sunt rezumate de autor, toate fiind accesibile full-text.

În ceea ce priveşte rata creşterii colecţiilor BDD, datorită retroconversiei, cantitatea intrărilor anuale a depăşit 30.000 de documente full-text. Retroconversia este realizată ca răspuns la cererea de lucrări ştiinţifice a anilor precedenţi; de aceea, BDD conţine 38.239 de documente full-text susţinute înainte de 2000 şi 333.541 de texte ale disertaţiilor şi rezumatelor de autor susţinute după 2000.

Catalogul BDD şi motorul de căutare sunt cu acces liber pentru orice utilizator de Internet. Căutările pot fi realizate şi prin Catalogul Colectiv al BRS, la www.rsl.ru.

Sălile virtuale de lectură

În prezent, BRS permite accesul la disertaţiile full-text şi la rezumatele de autor în formă electronică, fapt ce oferă numeroşilor utilizatori o şansă unică de a obţine informaţiile necesare fără să fie nevoiţi să se deplaseze din oraşele unde locuiesc. Pentru a face disponibile resursele BDD, în oraşe au fost create săli virtuale de lectură.

O sală virtuală de lectură cuprinde puncte de lucru

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pentru cititorii virtuali, echipate cu computere cu adrese IP permanente și cu acces la Internet. Sălile virtuale de lectură pot fi organizate numai în clădirile bibliotecilor, astfel că bibliotecile instituțiilor de învățământ superior, bibliotecile publice și cele ale altor organizații și instituții pot semna contracte cu BRS pentru a înființa aceste săli. Contractele reglementează activitatea sălilor virtuale de lectură (condiții de lucru, drepturi și obligații ale părților, prețuri etc.). Bibliotecile municipale, rurale și cele școlare au acces la resursele BDD pentru 10.000 de ruble pe an, bibliotecile regionale și federale pentru 99.710 ruble pe an, iar instituțiile de învățământ superior și alte organizații pentru 153.400 de ruble pe an. Accesul din bibliotecile instituțiilor de învățământ este important pentru că mulți studenți efectuează practica pedagogică în școli. Unii profesori au nevoie de literatură științifică pentru a se perfecționa, dar și pentru evoluția personală. 60 de biblioteci rurale au obținut deja acces la resursele BDD în cadrul proiectului „Biblioteci rurale model". Lucrul în zonele rurale este considerat o prioritate pentru dezvoltarea bibliotecilor din Rusia. Bibliotecile publice, deși nu par a fi adecvate pentru tezele de doctorat, lucrează totuși cu BRS deoarece resursele lor sunt disponibile unui cerc larg de cititori ai literaturii științifice (în special pentru oamenii de știință care lucrează în organizații private), în timp ce resursele bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior sunt furnizate studenților sau personalului. Prima sală virtuală de lectură a fost deschisă în ianuarie 2004 la Universitatea de Turism, Sport și Educație Fizică din Moscova.

De la începerea proiectului, 353 de săli virtuale de lectură au fost înregistrate în aproape toate regiunile din Rusia și în 11 țări din CSI: Belarus, Ucraina, Kazahstan, Moldova, Uzbekistan, Azerbaidjan, Armenia, Georgia, Kirghistan, Tajikistan.

Sălile virtuale de lectură sunt repartizate în diferite tipuri de organizații: bibliotecile din instituțiile de învățământ superior: 68%; bibliotecile publice: 23%; bibliotecile altor organizații: 9%. Sălile de lectură pentru bibliotecile școlare sunt în stadiu de planificare.

Site-ul BDD

Creșterea numărului utilizatorilor și popularitatea resurselor au dus, la începutul lui 2009, la crearea unui site pentru BDD, care oferă posibilitatea unei mai bune navigări. Toate paginile site-ului sunt create special pentru confortul utilizatorilor. Conceptul și structura sunt realizate cu acuratețe. Cei interesați pot regăsi toate subiectele necesare.

Pagina *Despre proiect* conține informații legate de istoria proiectului, conținutul său și oportunitățile de acces.

Pe pagina *Sălilor Virtuale de Lectură*, utilizatorii pot cerceta lista tuturor sălilor de lectură din diferite orașe și țări din CSI. Aceasta înseamnă că oricine dorește să afle dacă există o sală virtuală de lectură acolo unde locuiește, o poate face cu ușurință. În primul rând, persoana alege țara, apoi orașul; pe ecran apare o listă cu toate sălile virtuale de lectură din oraș, cu date de contact. Sălile virtuale de lectură funcționează în peste 300 de orașe din Rusia și din țări CSI.

O organizație care intenționează să înființeze o sală virtuală de lectură în propria bibliotecă poate accesa pagina *Pentru clienți*, unde va găsi informații detaliate despre condițiile de obținere a accesului la BDD, contractele derulate și lista documentelor necesare.

Pagina *Agenții noștri* prezintă date de contact despre organizații care reprezintă BRS în țări CSI.

Pagina *Contacte* oferă date de contact pentru indivizi și corporații.

Motorul de căutare permite cititorilor să realizeze o căutare avansată pentru o lucrare din catalogul specializărilor al CSA.

Site-ul are o versiune integrală în limba engleză (http://diss.rsl.ru/?lang=en) unde pot fi regăsite toate paginile și contractele necesare în această limbă.

BDD este astăzi o unitate compusă din două mari părți:

1) un ansamblu hardware destinat să rezolve problemele de colectare a informațiilor, procesare, completare, căutare și diversificare a accesului la documente electronice;

2) sălile virtuale de lectură, și anume rețeaua sălilor computerizate din Rusia și din țările CSI, care furnizează un acces securizat la resursele digitale ale BRS.

Proiectele BDD

Pentru a sprijini crearea de noi săli virtuale de lectură, unele organizații au implementat cu succes proiecte pentru facilitarea accesului la diferite biblioteci. Primul proiect a fost realizat în colaborare cu Centrul de Informații și Calcul al Rusculture, prin care în anii 2004–2005 au fost înființate săli virtuale de lectură în 48 de biblioteci publice din Rusia. Prin contractul din 2006 cu Consorțiul Național pentru Informația Electronică au fost create săli de lectură pentru 31 de biblioteci din instituții de învățământ superior.

În vara lui 2008, prin proiectul „Săli virtuale de lectură ale Bibliotecii Digitale a Disertațiilor a Bibliotecii Ruse de Stat în Bibliotecile Naționale ale țărilor din Comunitatea Statelor Independente", BRS a deschis, în baza unor contracte speciale, astfel de săli de lectură la Biblioteca Națională „M. F. Akhundov" din Azerbaidjan, Biblioteca Națională din Armenia, Biblioteca Națională a Parlamentului „I. Chavchavadze" din Georgia, Biblioteca Națională a Republicii Kazahstan, Biblioteca Națională a Republicii Kirghistan, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Națională „A. Firdawsi" a Republicii Tajikistan, Biblioteca Națională „Alisher Navoii" din Uzbekistan, precum și la Biblioteca Științifică a Universității Slave Rusia-Tajikistan.

Proiectul a oferit acces garantat la toate documentele full-text ale disertațiilor candidaților și doctorilor și ale rezumatelor de autor din BDD. BRS își aduce astfel contribuția la dezvoltarea culturii, științei și educației în țările mai sus menționate, la formarea generațiilor de cercetători care își vor pregăti astfel succesorii și la crearea unei zone informaționale comune în țările CSI.

Realizarea proiectului a fost posibilă datorită susținerii financiare a Fundației Interguvernamentale pentru Cooperare Educațională, Științifică și Culturală a Țărilor din CSI – o structură complet nouă pentru aceste țări. Bazându-se pe principiile organizațiilor internaționale culturale reprezentative, precum UNESCO, fundația se dorește a fi un catalizator și un sponsor pentru proiectele multidisciplinare în vederea dezvoltării țărilor din CSI în domeniul educației, științei, culturii, mass media și comunicații, sport, turism și lucrul cu tinerii.

În 2009, fundația a continuat colaborarea cu BRS și a crescut considerabil lista bibliotecilor. Treisprezece biblioteci

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

din ţările CSI au obţinut acces la resursele BDD, întrucât obiectivul major al funcţionării este cooperarea cu bibliotecile din ţările mai sus menţionate, mai ales cu bibliotecile naţionale.

Fundaţia a finanţat contractele de acces cu BDD pentru 2009 pentru bibliotecile de mai sus, precum şi pentru Biblioteca Academică Naţională a Republicii din Kazakhstan, Biblioteca Naţională Vernadsky a Ucrainei, Biblioteca Naţională Parlamentară a Ucrainei, Biblioteca Universală Ştiinţifică „I. Franko" a Republicii Crimeea şi Biblioteca Naţională Ştiinţifică „Vasil Stefanik Lviv", aflată sub coordonarea Academiei Naţionale de Ştiinţe din Ucraina.

Fiind proiect comun cu fundaţia, sala virtuală de lectură a Bibliotecii Naţionale a Republicii din Kirghistan a fost inaugurată în cadrul ceremoniilor festive care au marcat a 75-a aniversare a bibliotecii (6–9 septembrie 2009). Deschiderea sălii virtuale de lectură a Bibliotecii Naţionale Ştiinţifice „Vasil Stefanik Lviv" a avut loc în cadrul Forumului Internaţional „Probleme de dezvoltare a Societăţii Informaţionale" (6–9 octombrie 2009), în timp ce inaugurarea sălii virtuale de lectură a Bibliotecii Naţionale Vernadsky a Ucrainei a avut loc în perioada 19–20 octombrie 2009.

Pe 6 noiembrie 2009, BRS a găzduit un seminar pentru bibliotecile rurale pe tema utilizării resurselor BDD. Seminarul, care a fost parte a proiectului „Biblioteci Rurale Model", a reunit 60 de reprezentanţi ai bibliotecilor rurale unde există săli virtuale de lectură, din diferite regiuni ale Federaţiei Ruse. Proiectul este parte componentă a Programului Federal „Cultura Rusiei (2006–2011)". Proiectul Bibliotecilor Rurale Model a fost precedat de o muncă asiduă a diferitelor organizaţii (de stat sau private) la nivele diferite, care au avut ca scop ieşirea din criză a bibliotecilor rurale prin eliminarea contrastelor dintre oraşe şi zonele rurale în privinţa oportunităţilor de acces la informaţie şi satisfacerea nevoilor informaţionale ale cetăţenilor care locuiesc în zonele rurale. Fundaţia non-profit „Biblioteca Puşkin", care a coordonat programul „Biblioteca Rurală" din 2001, este executor prin ordin guvernamental al proiectului „Biblioteci Rurale Model" realizat de Ministerul Culturii. Bibliotecile rurale pot fi considerate baza sistemului bibliotecar din Federaţia Rusă. Sunt aproape 38.000 de biblioteci rurale care servesc peste 49 de milioane de oameni. Potrivit statisticilor, din 80% biblioteci rurale care sunt în aria de competenţă a Ministerului Culturii, doar 9% sunt echipate cu computere şi doar 2% au acces la Internet. Pentru bibliotecile rurale, colaborarea cu BDD oferă utilizatorilor şi personalului accesul la ultimele informaţii din toate domeniile ştiinţifice.

Protejarea informaţiei

Partea a patra din Codul Civil al Federaţiei Ruse, în vigoare de la 1 ianuarie 2008, stipulează ca:

„În cazurile în care o bibliotecă oferă fragmente din lucrări prevăzute în circulaţia civilă pentru uz temporar neplătit, acel uz nu implică acordul autorului sau al altui deţinător şi nici o recompensă în bani. Astfel, fragmentele digitizate ale lucrărilor plasate de către bibliotecă pentru utilizarea temporară gratuită, aceasta incluzând cazurile utilizării reciproce de către biblioteci a resurselor, pot fi consultate *doar în cadrul bibliotecii cu condiţia ca orice posibilitate de a face o copie digitală să fie exclusă*". (subl. a.)

Pentru a îndeplini prevederile acestei legi, Limited Liability Corporation Shift, organizaţie specializată în tehnologiile informaţionale, a creat un sistem pentru vizualizarea documentelor protejate numit „DefView", care permite cititorilor să realizeze:

- vizualizarea unui document electronic protejat de o copiere nepermisă;
- căutarea full-text într-un anumit document (în format PDF) cu sublinierea cuvintelor găsite şi a combinaţiilor de cuvinte în documentul full-text;
- legătura directă către combinaţiile de cuvinte regăsite;
- transmiterea paginilor alese în *recycle bin* (cu restricţii diferite în funcţie de mărimea documentului).

Sistemul DefView pentru vizualizarea documentelor protejate este destinat organizării accesului la lucrări digitizate care sunt sub protecţia drepturilor de autor. Datorită sistemului, bibliotecile vor putea îndeplini prevederile capitolului patru al Codului Civil al Federaţiei Ruse.

Biblioteca Digitală Deschisă a Disertaţiilor

Biblioteca Digitală Deschisă a Disertaţiilor (BDDD) este parte componentă a BDD. Proiectul BDDD a fost creat în mai multe etape:

1. La început, în 2002–2003, a fost întreprins un sondaj printre utilizatorii BRS. Rezultatele au arătat că aproape toţi erau pregătiţi să-şi posteze disertaţiile pe site-ul BRS. Respondenţii au recunoscut necesitatea dezvoltării acestui proiect.

2. În a doua etapă, dezvoltarea BDDD a fost pusă în practică prin grantul „Biblioteca Digitală a Disertaţiilor cu Acces la Distanţă" (cu sprijinul proiectului Fundaţiei Ruse pentru Cercetare Fundamentală 01-07-90310).

3. În a treia etapă, din 2004 încoace, prin grantul „Biblioteca Integrată a Disertaţiilor" (cu sprijinul proiectului Fundaţiei Ruse pentru Cercetare Fundamentală 04-07-90154) a fost realizat un site-test independent şi un catalog al BDDD, utilizând formatul XML. Înainte de martie 2009, toate disertaţiile şi rezumatele de autor erau disponibile prin acces liber pe acest site. Cu toate acestea, site-ul a fost mai târziu desfiinţat.

4. Directorii BRS au decis să transfere resursele BDDD către site-ul BDD şi să creeze un catalog colectiv. Această etapă este în desfăşurare.

BDDD conţine 3.000 de documente full-text în format PDF – disertaţii şi rezumate de autor pe toate subiectele şi specializările oferite de specialişti pentru a fi accesate pe site-ul BDD (http://diss.rsl.ru). Orice autor din Rusia (sau, înainte de 1991, din URSS) îşi poate posta opera pe site, după ce semnează un contract de licenţă. Disertaţia sau rezumatul de autor pot fi trimise prin e-mail sau alte suporturi de stocare a datelor (CD, DVD, flashcard). Dacă textul există deja în catalogul BDD, autorul poate menţiona în contract doar trecerea la acces liber.

Căutarea disertaţiilor şi a rezumatelor de autor este realizată în catalogul colectiv prin toate tipurile de căutări simple sau complexe disponibile: cuvinte-cheie şi combinaţii, numele autorului etc.

Fiecare disertaţie şi rezumat de autor sunt însoţite de un semn care le indică disponibilitatea: disertaţiile cu acces

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

liber (BDDD) sunt marcate cu o bifă verde. Asemenea lucrări marcate pot fi consultate în format PDF folosind Adobe Reader sau DefView, care sunt instalate în toate sălile virtuale de lectură ale BDD. DefView face posibilă utilizarea unei game largi de funcţii pentru consultarea documentelor full-text.

Concluzii

BDD a BRS este o şansă unică pentru mii de oameni de ştiinţă şi pentru personalul bibliotecii de a-şi valorifica potenţialul, de a reduce costurile cercetării şi de a-şi forma concepţiile ştiinţifice pe baza cunoaşterii create de-a lungul timpului. Aceasta reprezintă o sursă fundamentală de cunoaştere ştiinţifică. Biblioteca este o colecţie preţioasă a disertaţiilor digitale şi a rezumatelor de autor. Catalogul şi motorul de căutare creat pentru acest proiect sunt cu acces liber pentru toţi utilizatorii de Internet. Astfel, milioane de utilizatori au acces la o cunoaştere ştiinţifică unică. În acest fel, obiectivele majore ale proiectului au fost atinse. Lucrările sunt păstrate în siguranţă împotriva degradării. Colecţiile electronice necesită şi ocupă mult mai puţin spaţiu decât cele în formă tipărită. Mult mai important, accesul la disertaţii şi la rezumatele de autor este oferit, prin intermediul sălilor virtuale de lectură, nu doar pe teritoriul Federaţiei Ruse, ci şi în ţările CSI. În plus, BRS stabileşte în prezent contacte cu alte ţări, astfel încât BDD îşi lărgeşte obiectivul geografic, creatorii săi propunându-şi cooperarea la nivel internaţional cu alte biblioteci interesate de proiect.

Bibliografie

http://diss.rsl.ru

http://wikipedia.org/

www.mfgs-sng.org

Авдеева Н.В., Лавренова О.А. Интегрированная библиотека электронных диссертаций // Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек: Доклады и тезисы докладов. - М.: ГПНТБ России, 2004. - С. 110–117 ("LIBCOM-2004") Integrated Digital Library of Dissertations // Information Technologies, Computer Systems and Publications for Libraries: Reports and Theses).

Авдеева Н.В., Чаднова И.В. Виртуальные читальные залы Электронной библиотеки диссертаций Российской государственной библиотеки (ЭБД РГБ) в национальных библиотеках стран Содружества Независимых Государств (СНГ) // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии: Научно-практический журнал. – М.: ФГУ «Российская государственная библиотека», 2009. №1 (Virtual Reading Rooms of the Digital Dissertations Library of the Russian State Library (the DDL of the RSL) in National Libraries of the CIS Countries // The Bulletin of the Assembly of Libraries in Euro – Asia: Scientific and Practical Magazine).

Авдеева Н.В. Новый виртуальный читальный зал РГБ // ВЕСТНИК РГБ – 2005.- Апрель - /Рос. гос. б-ка. - М.: Издательство «Пашков дом», 2006 – 52 с. (New Virtual Reading Room of the RSL. // Bulletin of the RSL – 2005.– April – /Rus. St. libr.).

Авдеева Н.В. Новое в порядке услуг по копированию // ВЕСТНИК Российской государственной библиотеки. – 2008.- 1(74) Январь / Рос. гос. б-ка. - М.: Издательство «Пашков дом», 2008 – 100 с. (New in Services of Making Copies // Bulletin of the Russian State Library. – 2008.– 1(74) January / Rus. st. libr.).

Авдеева Н.В. Электронная библиотека диссертаций Российской государственной библиотеки // Статья в материалах конференции «Инфокоммуникационные технологии в региональном развитии» г. Смоленск, февраль 2009 г. (Digital Dissertations Library of the Russian State Library // the article from the proceedings of the conference Info-communicational Tech-nologies in Regional Development, Smolensk).

Авдеева Н.В. Структура и возможности электронной библиотеки диссертаций РГБ // Доклад и презентация в рамках Пятой международной конференции "SCIENCE ONLINE: электронные информационные ресурсы для науки и образования" 10–17 мая 2005 г. (Structure and Opportunities of the Digital Dissertations Library of the RSL // Report and presentation at the Fifth International Conference SCIENCE ONLINE: 'Digital Information Resources for Science and Education').

Авдеева Н.В. Электронная библиотека диссертаций Российской государственной библиотеки: история создания и перспективы развития// Информационные ресурсы России. – 2009.- №5- С.7-21 (The Digital dissertation library of the Russian State Library: history of creation and prospects // Information resources of Russia/ - 2009/-№5-P.7–21).

Despre autoare

Nina Avdeeva (avdeeva@rsl.ru) conduce Departamentul pentru Susţinerea Accesului la Resursele Digitale din BRS, este manager-şef al proiectului BDD şi responsabil-şef pentru site-ul BDD. În 2004 a absolvit Universitatea de Stat din Moscova cu specializarea Management şi Ştiinţele Informaţiei în Sistemele Tehnice. A obţinut o a doua specializare în Contabilitate, Analiză şi Audit la Institutul de Contabilitate din Moscova (2006) şi a urmat mai multe cursuri la Centrul de Studii în Informatică al Universităţii Tehnice de Stat „N. E. Bauman" din Moscova. Doamna Avdeeva lucrează la BRS din 2002. A participat la numeroase conferinţe naţionale şi internaţionale pe probleme de creare şi funcţionare a bibliotecilor digitale. Este autoarea a peste 30 de articole pe tema resurselor digitale ale BRS.

IFLA Journal: Official Journal of the International Federation of Library Associations and Institutions.
SAGE Publications
Vol. 36, nr. 2, iunie 2010, pp.138-144

Traducere de Gabriela TOMA
Biblioteca Metropolitană Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

In memoriam

Ion Hobana (25 ianuarie 1931 – 22 februarie 2011)

La puţin timp după împlinirea vârstei de 80 de ani, s-a stins din viaţă scriitorul şi traducătorul Ion Hobana, cunoscut publicului larg mai ales ca promotor şi creator al genului SF în România. Odată cu Ion Hobana, *generaţia de aur* a literaturii de anticipaţie din România, în care s-au distins Adrian Rogoz şi Vladimir Colin, pleacă *spre stele*, după numele unui cunoscut volum al său, *Oameni şi stele*.

Concomitent, Ion Hobana a desfăşurat şi o intensă activitate publică, conducând Secţia pentru copii şi tineret a Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti. Ultima sa lucrare, *O istorie a literaturii franceze de imaginaţie de la origini până la 1900*, scrisă în cea mai mare parte pe patul de suferinţă, a văzut lumina tiparului cu puţin înaintea morţii.

Meritul principal al lui Ion Hobana rămâne însă acela de a atrage şi călăuzi tineretul spre literatura de *ficţiune ştiinţifică* (SF în limbaj curent) sau *ficţiune speculativă*, în termeni mai elaboraţi.

Încă din anii '80, datorită scrierilor şi traducerilor lui Ion Hobana literatura de tip SF a devenit un fenomen social, deopotrivă de greu de stăpânit şi călăuzit de ideologia totalitară. Pentru a-şi justifica demersul public, Ion Hobana a făcut apel la clasici, dar şi la cunoscuţi oameni de ştiinţă. Antologiile sale (*Vârsta de aur a anticipaţiei* şi *Odiseea marţiană*) au devenit, cu timpul, repere pentru tineretul avid de un alt gen de lecturi decât cele inspirate de realismul socialist.

La despărţirea de Ion Hobana, nu putem decât să aşteptăm ca unele din profeţiile sale *ficţionale* să se împlinească. Când vom şti sigur că Pământul este sau va fi vizitat de extratereştri, visul lui Ion Hobana va deveni realitate. Până atunci, moartea rămâne o stare imponderabilă. (*Redacţia „B. B."*)

Expoziţie-eveniment

Scriitori în lumea sportului şi turismului

Între 25 ianuarie – 1 februarie a.c., Muzeul Naţional al Literaturii Române a găzduit expoziţia-eveniment intitulată „Scriitori în lumea sportului şi turismului". Ineditul acestei manifestări, realizată în parteneriat cu Muzeul Sportului, Primăria Municipiului Bucureşti şi organizaţia „Ospeţia din România", constă, în special, în identificarea şi valorificarea unei pasiuni comune multor scriitori din toate generaţiile – dragostea pentru diferitele ramuri sportive şi, implicit, practicarea, cu pasiune şi aplicaţie, a exerciţiilor fizice şi inclusiv a turismului. Modelul public, identificat de cunoscutul iubitor de carte şi documente rare de arhivă, Ion C. Rogojanu, preşedintele Asociaţiei „Ospeţia din România", este lucrarea *Călăuza călătorului în ţară şi străinătate*, publicată la Bucureşti în 1889, la Tipo-litografia Eduard Wiegand, ce cuprinde un *Regulament al călătorului*, dar şi informaţii utile privind mersul trenurilor, diferitele staţiuni turistice, inclusiv preţurile şi tarifele curente.

Ion C. Rogojanu (dreapta), directorul bibliotecii şi arhivei care îi poartă numele, prezentându-şi colecţiile

Câteva decenii mai târziu, turismul românesc devine o pasiune comună multor intelectuali, inclusiv scriitori şi artişti, fapt ce atestă efortul local de a adopta forme civilizate de petrecere a timpului liber. Lucrări publicistice de gen abundă, la loc de frunte situându-se ghidurile de călătorie, revistele de profil, impresiile din voiaj. În anii '30, românii descoperă cu plăcere marea şi muntele, iar industria hotelieră ia un avânt fără precedent.

Răsfoind numerele din „Revista Oficiului Naţional de Turism", dar şi îndrumarele şi ghidurile turistice ale vremii, descoperim plăcerea pură a călătoriei, interesul scriitorilor, al oamenilor cu un anumit standard social, pentru valorile locale, pentru peisajul tradiţional. (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

„Revenirea dintru fiinţă" şi basmele nemuririi
(fragment)

Dr. Mona MAMULEA
Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru"
al Academiei Române

Abstract

According to Constantin Noica, Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte *[Youth without Age, and Life without Death] is the tale that conveys most accurate the Romanian folk intuition of Being. At the same time, it forcefully illustrates Noica's own ideas concerning the ontological gap between "the land of Being" and "the land of becoming". Within Noica's philosophical system, returning to the realm of becoming is a pointless unworkable attempt once Being attained; it means regression to a raw, brute physical existence, dissolution and death. Accordingly, once returned from the realm of Being, Prince Charming turned into a subject of becoming and eventually perished.*

My aim is to consider a possible theoretical frame that allows the archetypal hero to come back form the Immortality Land without losing the Being he already gained there. I shall employ to this purpose the concept of "returning from Being", brought in by Alexandru Surdu to counterbalance Noica's irreversible "becoming into Being".

Keywords

Being, becoming, "mind/soul" distinction, immortality myths, miraculous birth, mythological trajectory of the archetypal hero.

Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, în varianta consemnată de Ispirescu, este, după Noica, basmul care exprimă în modul cel mai adecvat fiinţa ca arhetip în versiune românească şi, totodată, contrastul dintre devenirea oarbă – devenirea pentru devenire – şi devenirea cu sens, devenirea întru fiinţă. Dar Noica a ales acest basm – singurul fără „final fericit" din folclorul local – şi pentru a ilustra, cred eu, o teză secundară, anume imposibilitatea întoarcerii de la Fiinţă la existenţă. Odată revenit în existenţă, Făt-Frumos devine obiect al regresului, al decrepitudinii şi al pieirii. Se întâmplă astfel întrucât în sistemul ontologic al devenirii întru fiinţă, odată fiinţa dobândită, întoarcerea la existenţă înseamnă, în fond, involuţie la stadiul de natură brută, supusă unei deveniri iraţionale, obscure. În acest caz, Făt-Frumos, odată ce a dobândit Fiinţa, este pierdut pentru lume. Miza mea este evaluarea unui posibil cadru teoretic care să-i permită eroului arhetipal întoarcerea în lume cu tot cu Fiinţa pe care tocmai a dobândit-o – obiectiv în vederea căruia voi recurge la conceptul de „revenire dintru fiinţă", propus de Alexandru Surdu în *Comentarii la rostirea filosofică*. […]

„Revenirea dintru fiinţă" devine însă posibilă în condiţiile în care este scoasă din sistemul ontologic noician şi situată în unul dialectico-speculativ, în care fiinţa nu mai reprezintă un capăt de drum fără întoarcere. Sistemul propus de Alexandru Surdu are la bază o compartimentare pentadică: Subsistenţa, Existenţa, Fiinţa, Realitatea şi Existenţa reală (sau lumea). *Subsistenţa* (lat. *subsisto*, - *istere* = a sta ferm dedesubt, a susţine) este ceea ce stă la baza Existenţei, ceea ce o susţine într-un fel sau altul făcând-o posibilă. Ideile de Big Bang, de haos primordial şi de pulsaţie cosmică sunt, de pildă, metafore ale Subsistenţei, care nu este perceptibilă prin intermediul simţurilor. *Existenţa* (lat. *exsisto*, - *ere* = a apărea, a se ivi, a se arăta) este lumea obiectelor naturale, compusă din ceea ce poate fi experimentat cu simţurile. Ea este situată în spaţiu şi în timp, fiind perceptibilă senzorial. *Fiinţa* este gândirea însăşi, în virtutea unei echivalenţe fiinţă/gândire care debutează în filosofia occidentală cu Parmenide. Fiinţa este ceea ce *este*, prin contrast cu ceea ce *există*. Obiectele *există*, dar nu *sunt*. Fiinţa *este*, dar nu *există*, întrucât nu este perceptibilă senzorial. Odată cu Fiinţa, se face trecerea de la cele ce *există* la ceea ce poate fi *gândit* despre cele ce există. *Realitatea* este concepţia despre Existenţă prin intermediul Fiinţei. Fiinţa se întoarce asupra Existenţei şi emite judecăţi despre aceasta. Realitatea presupune, prin urmare, o revenire dintru Fiinţă, dar cu Fiinţă cu tot. Ea înseamnă orientarea Fiinţei către Existenţă, dar nu o întoarcere propriu-zisă *în* aceasta, în existenţa brută. Realitatea, cu teoriile şi disciplinele ei, cuprinde, aşadar, printre altele, idei referitoare la adevăr, frumos, bine, dreptate, libertate. În cele din urmă, Existenţa (existenţa brută) este transformată prin intermediul Fiinţei şi al Realităţii în *Existenţă reală*, cel de-al cincilea compartiment. Altfel spus, Existenţa reală este Existenţa transformată de om prin intermediul Fiinţei (al gândirii) şi al Realităţii (al ideilor şi teoriilor despre Existenţă). Dacă Existenţa este populată de *obiecte* (de ceea ce este *dat*), Existenţa reală este populată de *lucruri* (obiecte prelucrate de om). Revenirea dintru fiinţă înseamnă, la urma urmei, trecerea de la Fiinţă la Realitate, şi apoi la Existenţa reală (la lume), cu fiinţă cu tot. […]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cele cinci secvențe ale basmului *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* se suprapun peste cele cinci categorii ale sistemului pentadic dialectico-speculativ. *Concepția miraculoasă* ține de Subsistență, de ceea ce produce Existența, o generează sau, pur și simplu, stă la baza ei. *Revolta prenatală*, cu constrângerea ursitei, vine dinspre existența brută care tinde să se depășească pe ea însăși prin ceva care îi este superior. *Traseul inițiatic* este drumul către Ființă. Dar în momentul în care Făt-Frumos pleacă în căutarea Ființei, într-un fel o găsise deja. Pascal spusese: „Console-toi: Tu ne me chercherais pas si tu ne m'avais trouvé!" (*Pensées*, 553, Section VII, „La morale et la doctrine"), adică: „Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit" – una dintre zicalele preferate de Noica. Nu poți să cauți în afara ta ceea ce nu ai găsit deja în interiorul tău. La capătul traseului inițiatic, eroul dispune, așadar, de Existență și de Ființă, dar încă nu are Realitatea, întrucât aceasta presupune o interpretare ideală a Existenței prin intermediul Ființei. Este ceea ce obține în cea de-a patra secvență a *basmului*, *ființarea propriu-zisă*, căreia îi corespunde aici Realitatea. Eroul vede Existența în perspectiva unor noțiuni desăvârșite de Bine, Adevăr, Frumos ș.a.m.d., adică se raportează la Existență cu ajutorul Ființei. Realitatea rămâne însă un teritoriu ideal. Eroul nu se situează (încă) în lume. Abia în momentul în care încalcă interdicția se insinuează, odată cu dorul, chemarea Existenței reale, a lumii. Prin urmare, cea de-a cincea secvență a basmului, *Întoarcerea acasă*, corespunde Existenței reale. Dacă Realitatea este *interpretarea* Existenței prin intermediul Ființei, Existența reală este *schimbarea* acesteia din perspectiva Realității. Revenirea dintru ființă se oprește însă, în acest caz, în teritoriul Realității. În *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, versiunea lui Ispirescu, eroul arhetipal eșuează în Existența reală, iar aceasta întrucât nu a așezat nicio punte între Realitate și lume. [...]

Ilustrații de Florica Cordescu la basmul
***Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* de Petre Ispirescu**
(pp. 22, 24, 31)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

De la filosofia religiei la fenomenologia religiei – în accepţia lui Nae Ionescu şi Paul Ricoeur –

Ştefan GROSU
absolvent, Institutul Teologic
Romano-Catolic „Sfânta Tereza", Bucureşti

Abstract

The philosophy of religion is defined like a science of studying the religious forms of life. But the religion imposed a living of the religious fact, shows Nae Ionescu, so appears the need to study the phenomenology of religion. The problem of the phenomenology of religion is presented in this paper in the approach of Paul Ricoeur which presents the necessity of homo religiosus, *seen in a divine world as a subject of study.*

Keywords

Philosophy of religion, phenomenology of religion.

În mod succint, filosofia religiei se defineşte ca ştiinţa care studiază formele de viaţă religioasă implicând metode metafizice de cercetare raţionalistă a viabilităţii formelor de trăire religioasă.[1] Fiind un sistem religios, ea încearcă să pătrundă esenţa vieţii religioase din punct de vedere al credinţei, adică un studiu religios şi o problematizare raţională care implică metafizica.

„Există în acest sens două metode (...) valorificarea raţională este metafizica... pe altă cale decât cea raţională (...) este religiunea."[2]

Studiul religios implică două probleme:

– esenţa naturii experienţei religioase;

– chestiunea conţinutului de adevăr al faptului religios.

Religia impune o trăire a faptului religios, dar experimentarea acestei trăiri depinde de conştiinţa credinciosului, şi atunci este greu de făcut o analiză pentru că sunt implicate concepţii subiective determinate de religia omului care trăieşte faptul religios, dar şi de capacitatea conştiinţei lui de a experimenta din punct de vedere spiritual, sufletesc o trăire religioasă. Aceste concepţii subiective impun abordări psihologice dar şi fenomenologice. Metoda psihologică este limitată doar la experienţa unui credincios dintr-un anumit timp şi loc şi dintr-o anumită religie. Fenomenologia însă urmăreşte evoluţia fenomenului religios empiric în istoria omenirii, apoi elaborează concluzii despre esenţa şi tipizarea faptului religios.[3] Fenomenologia religiei realizează o punte între studiul filosofic şi religios, elaborând şi un sistem interpretativ propriu, adică o hermeneutică (din limba greacă *hermeneia* – interpretare) fenomenologică, care este „*sitz im leben* al unei culturi religioase (...) meditaţia asupra limbajului culturii prin fenomenul religios".[4]

În această accepţie, religia este un fapt compatibil doar cu omul şi nu mai este doar un fapt oarecare. Faptul religios nu este reductibil în abordarea fenomenologică în sensul că se porneşte de la existenţa *a priori* a experienţei religioase.

Toate aceste conceptualizări transformă fenomenologia religiei într-o etapă superioară a istoriei religiei care nu prezintă doar o analiză comparată a faptului religios. Înseamnă că fenomenologia religiei studiază manifestarea faptului religios într-un context cultural şi istoric, dar îl şi analizează şi din punct de vedere istorico-critic, şi atunci devine o abordare nenormativă care depăşeşte filosofia religiei, fiind tributară unui sistem normativ al unei metafizici specifice.[5]

Fenomenologia religiei însă este o ştiinţă descriptivă care surprinde fenomenul în specificitatea sa. Mai mult chiar, se poate spune că simpla analiză filosofică religioasă duce la o demitizare a faptului religios, iar abordarea fenomenologică este o hermeneutică de tip creator.[6] Dar această hermeneutică implică şi o metafizică originală care porneşte de la faptul religios ca atare. Discursul metafizic al fenomenologiei este orientat spre cunoaşterea fiinţei umane finite dar şi al fiinţei divine infinite (dar şi a omului ca fiinţă creată şi a lui Dumnezeu ca fiinţă creatoare), ajungându-se la ontologia religioasă care, în abordare monoteistă, este determinată ireductibil de verbul existenţei lui Dumnezeu: „Eu sunt cel ce sunt" (Exod 3,14). Această ontologie descrie fiinţa şi fiinţarea, adică se ajunge de la abordarea fenomenologică în general la fenomenologia religiei în care dimensiunea divină infinită este o străluminare şi o transcendere a fiinţei umane finite, pentru că Dumnezeu este creator şi, deci, nelimitat în timp şi spaţiu, iar omul este creat de către Dumnezeu, limitat în timp şi spaţiu, şi se poate apropia de divinitate numai prin trăirea transcendentă a faptului religios, care nu e însă o realitate palpabilă. Atunci eul fiinţării umane poate fi înţeles numai în devenirea sa transcendentă, adică în drumul apropierii sale de lumina absolutului divin. Această lumină a absolutului divin determină străluminări în trăirea religioasă umană, şi atunci se poate vorbi de *homo religiosus* – omul religios din latină.

Experienţa religioasă, chiar dacă nu este o realitate palpabilă, reprezintă, totuşi, o constantă a istoriei omenirii, adică o revelare progresivă a logosului divin, iar din punct de vedere creştin este o pedagogie divină a mântuirii şi împlinirii spirituale a omului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În concluzie, se poate afirma că studiul fenomenologiei presupune trei etape:

1) reflexia normativă stabilită de către filosofia religiei şi teologie;

2) nivelul ştiinţific care implică istoria religiilor, psihologia religiilor, sociologia religiilor;

3) analiza ştiinţifică sistematică din punct de vedere fenomenologic.

Filosofia religiei oferă argumente despre existenţa lui Dumnezeu, teologia surprinde revelarea logosului divin iar fenomenologia religiei analizează faptul şi datul religios ca o experienţă definitorie a istoriei omenirii. Studiul fenomenologic religios are însă în vedere şi că omul credincios este adeptul unei anume religii, iar trăirea sa religioasă este determinată de către religia din care face parte, ambientul psihic, economic, geografic, politic, istoric, cultural, dar şi de către nivelul său de educaţie, adică „sitz im leben" al faptului şi datului religios, rezultând astfel trăirea mistică a credinciosului în specificitatea sa.

Note

1. Nae Ionescu, *Filosofia religiei*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1998, p. 20.

2. *Ibidem*, p. 21.

3. Paul Ricoeur, „Experienţă şi limbaj în discursul religios", în: *Fenomenologie şi Teologie*, Editura Polirom, Iaşi, 1996, p. 288.

4. *Ibidem*.

5. *Ibidem 1*, p. 40.

6. *Ibidem*.

Bibliografie

Ionescu, Nae, *Filosofia religiei*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1998.

Ricoeur, Paul, *Fenomenologie şi Teologie*, Editura Polirom, Iaşi, 1996.

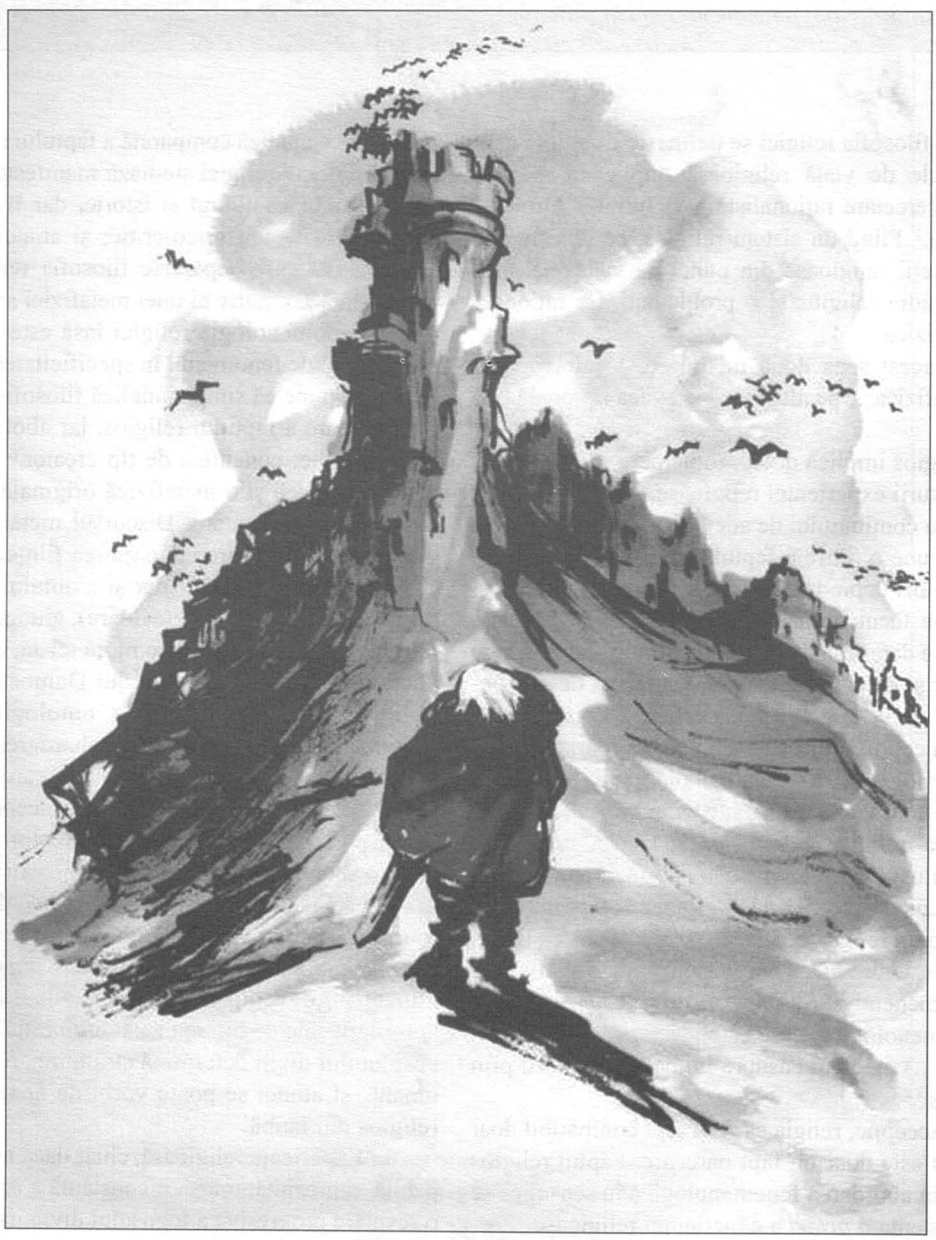

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

La ce bun... filosofia?

Filosofia greacă de la presocratici la neoplatonicieni

Prof. gr. I Nicoleta NĂSTASE
Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu", Bucureşti

Abstract

Why do we need philosophy?

The human being's need of meditation, the desire of stopping from the hurry of everyday living and looking around just for a second, trying to understand better himself as well as the whole world, is the "heritage" of the great spirits of Ancient Greek-Roman period.

We need the yesterday philosophers to know who we are today. Interest for the great wise men of humanity and their "product" helps also us, people of today, to a better understanding of human being's place in the Universe. Knowing them, we know better ourselves.

The culture of European type – our whole way of thinking, cast of mind and mind's arrangement in advanced form of today – it is to the great Ancient Greek philosophers, taken over by the Romans after a while, that we owe.

A summary chronological view of Antiquity's philosophy (VII b.Chr.–VI a.Chr.) will help the interested reader of nowdays to "acquire" the evolution of the domain.

To be and rest what we are today, we – people of ourdays – need philosophy. The Greek philosophy is part of our own being and through the culture of European type it lives in the contemporaneousness.

Keywords

Stoicism, Cynicism, Epicureanism, Skepticism, Academy of Athens, Platonism.

Motto:
„Philosophia vitae lex est"
„Filosofia este legea vieţii"
(Seneca, *Epistulae*, 94, 39)

În zilele acestui mult prea grăbit secol pe care îl trăim s-ar putea naşte întrebarea: „Oare mai avem nevoie de filosofie?" Sau poate: „Mai este loc şi timp pentru cugetare adâncă, pentru meditaţie asupra vieţii, într-o vreme în care pragmatismul pare că ucide gândirea, iar mercantilismul anulează simţirea? În care omul, prea prins în iureşul zilelor, acţionează în termenii lui *azi* şi *acum* fără a-şi lăsa timp de reflecţie asupra propriei fiinţe şi a locului său în Univers?"

Cu siguranţă, cei mai mulţi ar răspunde, fără ezitare: „Nu ne interesează filosofia şi nici marii filosofi ai lumii. Trăim alte timpuri în care, pur şi simplu, nu mai e loc pentru aşa ceva."

Pentru cei câţiva însă, care ar rămâne – fie şi numai pentru o clipă – pe gânduri, aş încerca să dau un posibil răspuns.

Aşadar, „la ce bun... filosofia?"

Întâi de toate pentru că ea constituie, fără îndoială, capitolul cel mai vast şi mai pasionant al cunoaşterii umane. Numele ei, provenit din greaca veche (*fîlos – iubitor de* şi *sofia – înţelepciune*), îi atestă fără putinţă de tăgadă originea: ţinutul mirific al Eladei, loc de unde au pornit în lume alte mari „achiziţii" ale spiritului uman (ştiinţele, artele plastice, teatrul – pentru a le enumera pe cele mai importante).

O privire „cronologică" asupra ştiinţei care se ocupă de principii şi cauze ca o concepţie generală despre lume şi viaţă – una dintre definiţiile filosofiei – ne va ajuta să înţelegem mai bine evoluţia acesteia. Totodată, marile nume ale filosofilor reprezentativi se vor putea aşeza, cuminţi, la locul cuvenit, reamintindu-ne cât de recunoscători trebuie să le fim pentru că au existat cândva.

De ce „recunoscători"? Pentru că lor le datorăm noi, europenii – precum şi cultura de tip european – întregul nostru mod de a gândi, structurarea şi ordonarea minţii noastre în forma evoluată de azi. Fără marii filosofi greci – preluaţi apoi de romani – noi nu am fi devenit ceea ce suntem astăzi. Avem nevoie de filosofie, aşadar, ca să ne înţelegem devenirea ca fiinţe superioare, înzestrate cu raţiune. Ei au făcut ca omul să fie *o trestie gânditoare*, cum atât de frumos spunea, într-o altă epocă (secolul al XVII-lea), un important gânditor francez: Blaise Pascal.

Apoi, trebuie să îi cunoaştem pe „marii greci" pentru că de acolo, din Antichitatea greco-romană, a început totul. Fără dorinţa şi putinţa lor de a observa, medita şi cerceta mai apoi lumea, nu s-ar fi născut filosofia. Fără privirea lor senină şi profundă, aţintită asupra fiinţei umane şi locului ei în univers, am fi astăzi mai săraci şi mai trişti dacă acceptăm că bucuria înseamnă şi cunoaştere.

Şi, nu în ultimul rând, dacă acolo a început totul, aici şi acum, în mileniul trei, după mai bine de două mii cinci sute de ani, continuă totul: noi cugetăm, acţionăm şi ne comportăm – fără să conştientizăm cel mai adesea acest lucru – perpetuând un model de gândire preluat de atunci. Nevoia de a medita asupra vieţii, dorinţa de a sta o clipă şi a privi în jur, încercând să ne înţelegem pe noi înşine şi lumea în care trăim – sunt „moştenirea" acelor mari spirite ale Antichităţii greco-romane.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cunoaște-te pe tine însuți sunt vorbele celebre ale nu mai puțin ilustrului Socrate, care au deschis omului – încă din secolul al V-lea a.Chr. – drumul cunoașterii de sine și apoi a lumii înconjurătoare, până în acest tumultuos secol XXI.

Așadar, avem nevoie de filosofii de ieri ca să înțelegem *cine* și *cum* suntem astăzi.

Astfel, cândva, în zorii umanității, într-o primă perioadă (secolele VII–V a.Chr.) filosofia încearcă să explice originea lumii, având deci un caracter *cosmogonic*. Ea cuprinde pe filosofii ionieni, pitagoreici și eleați. Cea de-a doua perioadă, care începe cu *Socrate* și sfârșește cu *Aristotel*, are un caracter *antropologic*: tratează despre problemele omului. A prosperat îndeosebi la Atena. Perioada a treia reunește sistemele filosofice concepute de la Alexandru cel Mare până în secolul al VI-lea d.Chr. – închiderea Școlii filosofice din Atena de către împăratul Iustinian. Se caracterizează prin preeminența *principiilor morale* și *religioase*.

Filosofii din perioada cosmogonică se consacră studiului unității și varietății lumii, pe care încearcă să le explice prin intermediul *monismului* (*monos – unu*), preexistența sau intervenția unui element unic, *Eul* suprem, de la care pornește *totul*. *Thales din Milet*, spre exemplu (cca 624–cca 546 a.Chr.), considera că *apa* este izvorul prim și esența tuturor lucrurilor din natură. Pentru *Anaximene* (cca 585–cca 525 a.Chr.) acest element unic este *aerul*, iar *Anaximandru* (cca 610–cca 546 a.Chr.) socotea că principiul lumii este *infinitul apeiron*. *Pitagora* (cca 580–cca 500 a.Chr.) vine cu o idee și mai surprinzătoare: *Eul* suprem este *numărul*, iar *Heraclit din Efes* (cca 540–cca 475 a.Chr) credea că *focul* este originea și substanța tuturor lucrurilor, inclusiv a sufletului omenesc. Totul în lume, spune acesta, se supune unei ordini universale necesare, numită *logos*.

Totodată, Heraclit formulează pentru prima dată în istoria filosofiei principiile dialecticii. El susține că *toate se nasc din luptă* și înțelege că izvorul mișcării este dedublarea unitarului în laturi contradictorii; vede lumea într-o necontenită mișcare și devenire, asemeni unui râu în care curg mereu alte ape. *Panta rei* („totul curge") spune el. Axioma sa: *Nu te vei scălda de două ori în același râu* este printre cele mai mari cuceriri ale gândirii filosofice din toate timpurile. Pentru el deosebirea între *a fi* și *a deveni* există la fel ca și cea dintre realitate și aparență.

Apare apoi o nouă teorie, aceea a *Eului* unic dar multiplu, necreat și veșnic, imaginată de *Empedocle* (cca 490–cca 430 a.Chr.) și *Anaxagora* (cca 500–428 a.Chr.). Ei consideră că varietatea și diversitatea lumii provin din multiplele combinări ale celor patru elemente fundamentale: *apa*, *aerul*, *focul* și *pământul*.

Democrit (cca 460–370 a.Chr.), continuând ideile lui *Leucip*, dezvoltă conceptul multiplicității *Eului* și îl împarte într-o mulțime infinită de particule minuscule, invizibile, indivizibile și în continuă mișcare, ce prin ciocnire se unesc, dând formă și consistență lucrurilor înconjurătoare. *Atomii* (*atomos – care nu poate fi divizat*), căci despre ei este vorba, sunt veșnici și se mișcă în vid. Ei formează infinitele lumi ale Universului.

Deși cea mai îndrăzneață din școala monistă, teoria lui Democrit nu a prosperat, în locul ei s-a impus teoria dualistă a lui Empedocle și Anaxagora. Aceștia, pentru a explica mișcarea, admit existența și intervenția unor forțe imateriale, spirituale. Cu Democrit se încheie seria filosofilor cosmogonici.

Apariția celei de-a doua perioade – a *socraticilor* – a fost însă pregatită de *sofiști* (*sophistes – înțelept*), un autentic produs al epocii lor (secolul al V-lea a.Chr.).

Foarte instruiți, aceștia formau o clasă de profesioniști ai cunoașterii, dispuși oricând să predea – în schimbul unei bune remunerații – literatura, retorica, filosofia și politica tinerilor ce doreau participarea la viața publică. S-au remarcat uneori prin atitudine critică față de pozițiile tradiționale morale și religioase, ca și prin tendințe relativiste în etică și gnoseologie. Cel mai ilustru dintre sofiști, *Protagoras* (cca 481–411 a.Chr.), a fost primul care a lansat axioma *Omul este măsura tuturor lucrurilor*, ce exprimă tendința de a valorifica personalitatea umană.

A apărut apoi *Socrate* (469–399 a.Chr.), care a inițiat problematica omului, considerând că obiectul cunoașterii trebuie sa fie nu natura, ci omul însuși. *Cunoaște-te pe tine însuți* trebuie să fie scopul cel mai înalt al ființei umane, deoarece prin cunoaștere se dobândește virtutea. El a introdus *dialogul* (*dialogos – conversație*), *ironia* (*acțiunea de a întreba simulând ignoranța*), ca și o nouă metodă filosofică, *maieutica*, termen ce înseamnă în greaca veche arta de a asista la nașteri.

Așadar, simulând ignoranța, prin întrebări repetate, Socrate își determina interlocutorul să găsească el însuși adevărurile latente din el, folosind arta raționamentului ca un „instrument de naștere".

De asemenea, considera că binele nu este o noțiune variabilă, supusă dispozițiilor sau influențelor – cum credeau sofiștii – ci o valoare absolută, care a existat dintotdeauna și care e înnăscută în fiecare om. Morala este voința Ființei supreme, iar între ea și lume există aceeași relație ca între suflet și corp. Sufletul este unul, precum și *Eul* suprem este unul. Învățătura lui Socrate și conduita sa morală au determinat marele avânt al filosofiei din anii ce au urmat.

Ele au generat mai întâi *Școala cinică* (*Diogenes din Sinope*, cca 411–323 a.Chr.), ce considera că binele suprem stă în independența omului față de lumea exterioară, obținută prin detașarea de bunurile materiale – coborând până la un nivel aproape primitiv și suferință. Emblema lor era un câine, *kynos*, de unde și numele doctrinei.

Apoi *Platon* (427–347 a.Chr.), marele discipol al lui Socrate, este întemeietorul școlii filosofice numite *Academia* – fondată în grădinile prietenului său *Academos*; el aduce idei noi, elaborând teoria idealist-obiectivă a Ideilor sau Formelor, conform căreia adevărata realitate o constituie ideile, esențe suprasensibile, imuabile, făcând parte dintr-o „lume" în afara timpului și spațiului, dominate de un principiu suprem, de natură divină. Ideea binelui se confundă cu aceea de divinitate. Simțurile nu percep decât „cópii" ale ideilor și nu au realitate decât în măsura în care „participă" la idei. Spiritul omenesc a cunoscut ideile înainte de viața sa terestră și își aduce aminte de ele. Platon este tributar doctrinei religioase a pitagoreicilor despre nemurirea și transmigrația sufletelor, considerând trupul o „temniță a sufletului". Știința adevărată nu poate avea alt obiect decât ideile. Nu percepțiile senzoriale, ci doar rațiunea poate fi calea cunoașterii autentice, spune Platon. El propune totodată și soluții pentru o mai bună organizare a vieții sociale: forma de guvernământ cea mai eficientă ar fi un stat condus de filosofi. Platonismul reprezintă primul sistem filosofic integral, ce a generat discipoli moderni de uriașă valoare, precum Kant.

Aristotel (383–322 a.Chr.), contemporanul și discipolul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lui Platon și întemeietor al logicii, pornind de la aceleași principii, dar lărgind cercetarea științifică și eliminând elementul mistic, ajunge la o teorie nouă. El își întemeiază propria școală filosofică, *Liceul*, în anul 335 a.Chr., obișnuind să predea cursurile plimbându-se. De aici denumirea de *peripatetician* acordată *aristotelicilor* (*peripatos – plimbare plăcută*).

Pentru Aristotel, conceptele esențiale nu sunt entități imateriale, ci forțe dinamice cuprinse în materia însăși. Lumea lucrurilor și cea a ideilor sunt elemente constitutive ale lumii concrete. Lumea concretă este compusă deci din materie și acțiune. La baza piramidei se găsește materia, iar în vârf, ideea cea mai pură, divinitatea. Omul tinde către vârf prin cultură și morală. A lansat ideea de om ca ființă socială (*zoon politikon*), precum și aceea a evoluției istorice a societății prin relații calitative între individ și societate. A știut să-și organizeze ideile într-un sistem filosofic perfect. A fost cel mai citit filosof din tot Evul Mediu, *Fizica* lui constituind baza gândirii filosofice moderne.

Binecunoscuta dialectică a lui Hegel, bunăoară, își are rădăcinile aici. Începând din secolul al IV-lea a.Chr., prin cucerirea Orientului de către Alexandru cel Mare, lumea greacă se schimbă și, odată cu ea, filosofia. În societatea extrem de eterogenă care se formează, se impune o nouă conduită morală, valabilă pentru toți membrii ei. Apar astfel patru noi sisteme filosofice – ce compun cea de-a treia perioadă – care, deși diferite, răspund unui ideal comun: acela de a găsi o soluție practică problemelor omului, într-o nouă dimensiune morală. Aceasta ar deriva din contemplarea omului nu numai ca număr în masă, ci ca o entitate. El trebuie văzut ca o ființă care, deși parte a societății, își revendică dreptul la libertatea individuală.

Stoicismul (cuvânt ce derivă de la *stoa – portic*), primul din curentele de gândire amintite, se datorează fondatorului său *Zenon din Kition* (cca 336–264 a.Chr.), care obișnuia să-și reunească discipolii într-o galerie din jurul agorei ateniene.

Preluând de la Socrate ideile de *bine* și *virtute*, stoicii formulează o etică proprie bazată pe principiul „a trăi în acord cu natura", adică modest și supunându-ne rațiunii, departe de bunurile materiale, pasiuni sau suferințe morale, suportând cu curaj vicisitudinile vieții, fără a face deosebire între oameni. Întreaga umanitate ar trebui să formeze o societate unică, condusă de aceleași legi. Aducând în discuție conceptul de *cosmopolitism* (*cetățenie universală*), stoicii sunt primii gânditori care dau omului dimensiunea universală. Tot stoicismului îi mai datorăm umanizarea regimului sclavilor, apariția primelor societăți filantropice, spitale, azile și acceptarea datoriei ca un comandament moral.

Este doctrina filosofică cu cei mai mulți adepți la Roma: Seneca, Epictet sau Marcus Aurelius sunt cele mai sonore nume în acest sens.

Epicureismul, următorul curent de gândire, își trage numele de la întemeietorul său, *Epicur* (341–270 a.Chr.), filosof materialist grec. În viziunea epicureicilor, bunul suprem îl constituie *pacea sufletească*, *liniștea* (*ataraxia – seninătate, detașare de frământările lumii*) obținute prin trăirea moderată a plăcerilor vieții, controlată de rațiune. Acestea însă puteau fi atinse numai practicând binele și virtutea. A te bucura cu moderație și rațiune de plăcerile vieții, preferând mai ales pe cele ale spiritului, era pentru acești filosofi înțelepciunea supremă. Epicur este primul gânditor care formulează principiul liberului arbitru, factor stimulator în evoluția societății.

Și *scepticismul (skeptikos – care examinează)*, întemeiat de către *Piron din Elis* (360–270 a.Chr.), susținea aceeași idee a fericirii obținută prin *ataraxie*, însă atinsă prin îndoială și renunțarea la descoperirea adevărului. Binele și adevărul sunt relative, deoarece nu cunoaștem decât aparența lucrurilor, supuse unei perpetue schimbări. Rațiunea nu este suficient de puternică în încercarea de a descoperi adevărul. Totul se reduce la aparențe ce nu pot fi acceptate ca adevăruri sau realități absolute. Înțelept este acela care se abține de a emite judecăți.

Scepticismul are meritul de a fi clătinat încrederea în doctrinele imuabile ce nu admit critici sau obiecții, îndrumând gândirea către sisteme cu un conținut mai pozitiv. Mari filosofi ai lumii, precum Hume sau Kant, sunt discipoli ai lui Piron.

Neoplatonismul, care succeda sistemelor anterioare, este o doctrină filosofică idealistă, din epoca de decădere a Romei sclavagiste, ce se remarcă prin încercările discipolilor marelui Platon de a concilia teoriile maestrului cu concepțiile mistico-religioase din Orient, iar mai apoi cu cele ale creștinismului. Centrul acestei noi școli a fost Alexandria. Ea reunește, așadar, într-o viziune originală, idealismul platonician cu idei pitagoreice, stoice, sceptice și cu misticismul oriental. Adepții acestui curent de gândire proclamau ideea creării lumii prin *emanația* din divinitate, și aceea a cunoașterii prin extaz mistic. El prevestește astfel creștinismul – doctrină ce urmărește contopirea sufletului cu divinitatea prin înălțarea spiritului până la extaz.

Neoplatonismul influențează puternic pe unii din marii gânditori de peste secole. Filosoful francez Henri Bergson (1859–1941), spre exemplu, părintele intuiționismului, este un autentic neoplatonician.

Dar în primele secole ale erei creștine adepții neoplatonismului, departe de a se bucura de înțelegere și toleranță, sunt socotiți eretici; mulți dintre ei plătesc cu viața dragostea lor de filosofie. În anul 529 p.Chr. împăratul Iustinian decide închiderea Școlii filosofice din Atena. Filosofia nu putea însă să dispară, întrucât ea reprezenta cea mai valoroasă cucerire a gândirii umane.

La Roma – importată de la greci cu câteva secole mai înainte și venind în contact cu popoare aflate pe trepte inferioare de dezvoltare – filosofia regresează treptat. În secolul al V-lea, când Imperiul Roman de Apus cade, se stinge cu totul.

În Imperiul Roman de Răsărit însă – Bizanțul – flacăra gândirii marilor greci este menținută vie timp de o mie de ani, cât a durat Evul Mediu. Iar mai apoi, savanții Renașterii contribuie la acea extraordinară înflorire culturală europeană care a fundamentat bazele civilizației occidentale moderne.

Ca o binemeritată concluzie – ajunși în finalul demersului nostru – se impune, credem, ideea că filosofia grecilor este parte din propria noastră ființă, iar prin cultura de tip european ea trăiește în contemporaneitate.

Ar fi oare prea mult să afirmăm, asemeni strămoșilor noștri, romanii: *Est enim medicina philosophia* (*Filosofia este un balsam al sufletului*)? Întrebarea este, desigur, retorică.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Merinde sufletească pentru drumul spre Rai

Dr. Ioan LĂCĂTUŞU
Arhivele Naţionale, Filiala Sf. Gheorghe, Judeţul Covasna

La sfârşitul anului 2010, la Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, din Cluj-Napoca, a apărut volumul *Pe cărarea Raiului. Convorbiri duhovniceşti cu Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop Ioan al Covasnei şi Harghitei* de Luminiţa Cornea. Pentru toţi cei care îl cunosc şi îl preţuiesc pe „Episcopul din Carpaţi" şi pe distinsa autoare a volumului menţionat, o asemenea carte beneficiază „din start" de un înalt nivel de aşteptări şi o curiozitate intelectuală pe măsură, iar lectura lucrării răsplăteşte pe deplin întreaga investiţie de încredere făcută „avant la lettre".

Este cunoscut faptul că succesul unei cărţi de interviuri este garantat de calitatea celor doi interlocutori implicaţi în dialogul purtat pe marginea temelor abordate; pe de o parte, claritatea, acurateţea şi conţinutul întrebărilor puse, iar pe de altă parte, de calitatea, profunzimea şi mesajul răspunsurilor primite. Atunci când intervievatul este o mare personalitate, recunoscută pentru prestigiul şi prestanţa sa publică, autorul întrebărilor trebuie să fie, de asemenea, o persoană foarte bună cunoscătoare a temelor abordate, un publicist cu experienţă, sau un specialist în ştiinţa comunicării.

În cazul volumului *Pe cărarea Raiului*, convorbirile au loc cu un distins ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, cunoscut şi recunoscut deopotrivă ca un luminat teolog, înţelept duhovnic şi vrednic păstor de suflete, apărător al credinţei ortodoxe, bun cunoscător al locurilor din Ţara Sfântă, unde a urmat cursurile doctorale, dar, în acelaşi timp, ierarh cu o largă deschidere spre marile probleme ale contemporaneităţii şi cu o statornică preocupare pentru soluţionarea problemelor concrete cu care se confruntă comunităţile locale şi oamenii trăitori în aceste vremuri tulburi. Autoarea întrebărilor este profesor dr. Luminiţa Cornea, fiica preotului ortodox Ioan Graure, crescută „în tinda bisericii", credincioasă practicantă, bună cunoscătoare a textelor biblice şi a celor ale sfinţilor părinţi, profesor de „grai românesc", autoare de studii şi lucrări de istorie bisericească, organizatoare a numeroase excursii şi pelerinaje la principalele case memoriale şi aşezăminte mânăstireşti din întreaga ţară şi din alte ţări europene şi, nu în ultimul rând, ascultătoare fidelă şi avizată a predicilor şi cuvintelor de învăţătură rostite de Vlădicul Ioan, cu ocazia sfintelor liturghii sau la Radio Trinitas.

După *Argumentul* semnat de prof. Rădiţa Palela, problemele abordate în carte sunt grupate pe zece teme: *să deschidem uşa sufletului nostru; oamenii cinstitori de Dumnezeu şi de aproapele lor; nevoia rugăciunii – adânc săpată în inima omului; cuvinte despre cinstirea icoanelor; cinstirea Sfintei Cruci; despre Sfânta Liturghie; cinstirea Maicii Domnului; învăţături la diverse pericope evanghelice; despre Sfinţi; tâlcuirea înţelesului unor pilde, legende, proverbe.* Din simpla redare a titlurilor capitolelor volumului, rezultă actualitatea şi bogăţia temelor convorbirilor duhovniceşti purtate cu Înaltpreasfinţitul Ioan, toate fiind subsumate deslușirii multiplelor ipostaze ale relaţiei omului contemporan cu Dumnezeu, respectiv ale drumului lung şi anevoios către poarta Raiului.

Cititorul va putea găsi răspunsuri la întrebări referitoare la problemele de fond ale credinţei creştine şi teologiei ortodoxe, dar şi la cele care vizează sensul şi semnificaţia, forma şi fondul unor aspecte privind relaţia credincios – preot, respectiv comportarea credincioşilor în biserică. Unele întrebări sunt formulate concis şi răspunsurile sunt date în aceeaşi manieră, altele conţin introduceri cuprinzătoare şi răspunsuri după acelaşi tipic, cu largi şi necesare paranteze lămuritoare. Introducerile unor întrebări cuprind referiri la conţinutul religios al unor texte literare aparţinând unor scriitori clasici români: Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu ş.a., dar şi din creaţiile populare.

Un merit al lucrării îl reprezintă faptul că publicul-ţintă căruia i se adresează este format atât din credincioşi statornici care au nevoie de clarificări, de aprofundarea unor aspecte care ţin de învăţătura şi practica creştină ortodoxă, dar, în acelaşi timp, este folositoare şi pentru cei aflaţi în căutarea răspunsurilor la problemele referitoare la sensul vieţii pământeşti şi la mântuirea sufletelor.

Răspunsurile Înaltpreasfinţitului Ioan la întrebările formulate conţin deslușiri profunde ale textelor biblice, referiri extinse la locurile sfinte, atât de bine cunoscute de Sfinţia Sa, incursiuni de substanţă în istoria Bisericii Ortodoxe şi în iconografia creştină, în vieţile sfinţilor, cuvinte de învăţătură formulate concis şi sugestiv, în stilul cunoscutelor Sale metafore şi într-o frumoasă limbă românească, „dulce ca un fagure de miere". Cuvintele sunt exprimate cu înţelepciune, claritate şi echilibru. Mesajul este dătător de speranţă, smerit dar viguros şi vertical „din pământ până în cer", precum copacii din pădurea carpatină, cu coroanele înălţate spre albastrul cerului, pădure care atât de sugestiv ilustrează coperta volumului.

Cu asemenea *merinde sufletească necesară pentru drumul spre Rai*, credincioşii vor putea deslușI mai bine conţinutul şi mesajul cărţilor religioase lecturate şi cele ale predicilor şi cuvintelor de învăţătură ascultate în lăcaşurile de cult, sau prin intermediul mass media. Recomandăm cu căldură o carte frumoasă, o carte valoroasă, un adevărat îndreptar şi sprijin pentru gestionarea numeroaselor provocări cu care se confruntă credincioşii ortodocşi români, într-o societate democratică, dar bântuită tot mai mult de consecinţele negative ale globalizării şi secularizării.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cartiere sensibile: 43% dintre tineri sunt în şomaj

Luc BRONNER
Jurnalist, „Le Monde"

Un raport inedit al Observatorului zonelor sensibile arată agravarea fracturii sociale în periferiile defavorizate şi o creştere a fenomenului de ghettou.

Cifrele sunt teribile: în Zonele Urbane Sensibile (ZUS), 43% dintre bărbaţii tineri activi şi 37% dintre femeile tinere active erau în şomaj la sfârşitul anului 2009, dublu decât la nivel naţional. Un raport inedit, realizat de către Observatorul Naţional al ZUS (ONZUS) şi dezvăluit în „Le Monde", arată dimensiunea inegalităţilor existente în periferiile sensibile şi amploarea eforturilor făcute pentru a încerca ameliorarea situaţiei din cartiere.

La 20 de ani de la crearea primului Minister al Oraşului, sub François Miterrand, la 21 decembrie 1990, documentul prezintă o situaţie la fel de încordată: fie că este vorba de rata şomajului, sărăcie, reuşită educaţională sau de securitate, cele 751 de cartiere sensibile rămân într-o situaţie deplorabilă, foarte îndepărtată de normele republicane.

Un raport inedit al Observatorului zonelor sensibile arată gravitatea fracturii existente în mediul urban.

Şomajul bărbaţilor, sărăcia familiilor

Criza economică a agravat rata şomajului în ZUS, atingând 18,6% faţă de 9,8% cât este în celelalte zone urbane. „Şomajul atinge şi mai puternic tinerii în 2009: 43% dintre tinerii bărbaţi activi şi 37% dintre tinerii activi din zonele ZUS sunt în şomaj," notează observatorul, accentuând *dificultatea de inserţie a bărbaţilor tineri*. Pentru prima dată, după 2003, absolvenţii de studii superioare sunt tot atât de mult atinşi de şomaj, până acum diploma îi proteja.

Rata mare a şomajului are consecinţe asupra veniturilor. În perimetrul ZUS, numărul celor care beneficiază de ajutoare sociale este de două ori mai mare decât în restul teritoriului. De asemenea, de două ori mai multe persoane trăiesc sub pragul sărăciei şi de trei ori mai multe persoane beneficiază de asigurare medicală universală. Sărăcia este favorizată şi de mobilitatea populaţiei: „Există o mobilitate crescută în aceste cartiere, astfel încât, în fiecare an, 7% dintre locuitori părăsesc cartierul şi în locul lor vin noi locuitori, în general cu o situaţie mult mai precară decât a celor plecaţi," cum notează Bernadette Malgron, preşedinte ONZUS.

Carenţele educative

Într-un mod inedit, experţii ONZUS au studiat situaţia din cele 40 de aglomerări urbane principale din Franţa. Una din concluziile la care au ajuns ar fi trebuit să-i facă pe oamenii politici să reacţioneze: unul din factorii importanţi ai carenţelor educative este numărul crescut de familii mono-parentale. Foarte multe mame tinere îşi cresc singure copiii, ceea ce îi alarmează pe aleşii şi pe actorii politicii oraşului, confruntaţi cu problemele inerente datorate absenţei taţilor, în special în perioada sensibilă a adolescenţei. Numărul familiilor monoparentale depăşeşte 25% în cartierele mai aglomerate (Marseille, Paris...), faţă de numai 15,8% în afara ZUS.

Există, totuşi, şi câteva semne de ameliorare la nivel şcolar, conform experţilor. Dacă rata reuşitei elevilor din ZUS rămâne mult inferioară mediei naţionale, distanţa are tendinţa să se diminueze în ultimii ani. Totuşi, zonele sensibile suferă mai puţin decât celelalte teritorii de pe urma reducerilor bugetare; menţinerea mijloacelor în zona educaţiei a făcut ca reducerea numărului profesorilor în colegii şi licee să nu fie atât de semnificativă.

Problema securităţii

Delincvenţa rămâne o preocupare majoră a locuitorilor ZUS. Aceştia manifestă un sentiment de insecuritate mai pronunţat decât locuitorii din celelalte aglomerări urbane, chiar dacă acest nivel s-a mai diminuat după 2005. O treime a locuitorilor plasează delincvenţa în fruntea preocupărilor lor, de două ori mai ridicată decât în celelalte aglomerări urbane, alarmându-se în special de riscurile legate de circulaţie.

Raportul arată că în ZUS diminuarea globală a faptelor de delincvenţă semnalate poliţiei (- 11% după 2005) este datorată în realitate scăderii numărului actelor curente şi a celor mai puţin grave (atentate la bunuri – a scăzut la 15%), în timp ce numărul actelor grave (vătămări corporale) a crescut (+ 7%).

Bilanţul din 2009 aduce o altă veste tristă guvernului. Atunci când ministrul de Interne vorbea despre dorinţa sa de a restaura ordinea în cartiere, apărea că în ZUS delincvenţa a suferit o creştere semnificativă şi cvasi-generală. În raport sunt menţionate în special incendiile voluntare (maşini, pubele etc.), ca un indicator al creşterii stărilor de tensiune. Dezvăluirea făcută în raport, conform căreia numărul incendiilor din cartiere a crescut cu 17%, explică decizia ministerului de a cenzura statisticile privitoare la acest subiect.

„Le Monde" nr. 20496, 16 decembrie 2010, p. 14

Traducere de Cornelia RADU
Biblioteca Metropolitană Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

2011 – Anul European al Voluntariatului

Drd. Gabriela TOMA
Biblioteca Metropolitană Bucureşti

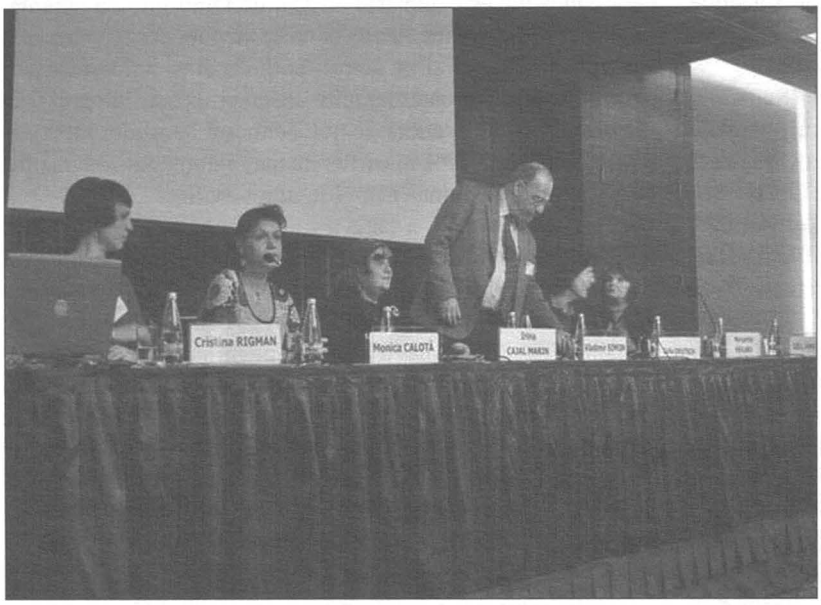

Voluntariatul a fost tema majoră a Conferinţei Naţionale „Anul European al Voluntariatului 2011", care a avut loc vineri, 4 februarie a.c., la Hotelul Howard Johnson Grand Plaza.

Conferinţa s-a deschis cu prezentarea participanţilor (foto): Vladimir Simion, moderator al întâlnirii, coordonatorul Centrului de Cercetare şi Consultanţă în Domeniul Culturii, din subordinea Ministerului Culturii şi Patrimoniului Naţional, organismul naţional de implementare a Anului European al Voluntariatului (AEV) 2011 în România; Iulia Deutsch, şef adjunct al Reprezentanţei Comisiei Europene în România; Irina Cajal Marin, subsecretar de stat în Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional; Széll Lőrincz, vice-preşedinte al Autorităţii Naţionale pentru Sport şi Tineret – Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului; Monica Calotă, director, Agenţia Naţională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educaţiei şi Formării Profesionale (ANPCDEFP); Margareta Pâslaru, ambasador al AVE 2011 în România; Cristina Rigman, preşedinte al Federaţiei Organizaţiilor care Sprijină Dezvoltarea Voluntariatului în România (VOLUM).

Participanţii au subliniat lipsa cadrului legal, a unei definiţii şi strategii comune la nivel european şi necesitatea de a le configura. În acest sens, a fost elaborat un plan naţional de acţiune care constă în patru mari obiective: „(1) depunerea de eforturi în favoarea creării unui mediu propice voluntariatului în România; (2) abilitatea organizatorilor de activităţi de voluntariat să amelioreze calitatea activităţilor de voluntariat (3) recunoaşterea activităţilor de voluntariat; (4) creşterea gradului de sensibilizare cu privire la valoarea şi importanţa voluntariatului". De asemenea, au fost stabilite priorităţile în vederea elaborării unei strategii naţionale, a unei platforme on-line, a creării unui sistem coerent de recunoaştere a competenţelor voluntarilor şi acţiunile care vizează organizarea unei serii de conferinţe, precum şi a Săptămânii Naţionale a Voluntariatului în perioada 9 – 15 mai 2011.

S-au format apoi grupe de lucru în funcţie de patru secţiuni: Recunoaşterea competenţelor dobândite prin voluntariat, condusă de Andrei Popescu, ANPCDEFP; Definiţie şi cadrul legal pentru voluntariat, condusă de Roxana Sasu, Fundaţia PACT şi Corina Pintea, Pro Vobis; Codul etic al organizatorilor activităţilor de voluntariat, moderată de Ina Lolescu, din partea organizaţiei „Salvaţi Copiii", şi Andreea Furtună de la Crucea Roşie; Voluntariatul sprijinit de anagajator şi responsabilitatea socială corporatistă, condusă de Magda Stoian, Fundaţia Toflea, şi Carmen Marcu, Reţeaua Naţională a Centrelor de Voluntariat.

Fiecare participant a optat pentru una dintre cele patru secţiuni. Andrei Popescu a fost un excepţional animator al evenimentului, în general, şi al secţiunii alese, în special. Folosind metoda *open-space*, cei prezenţi au fost împărţiţi în grupe de lucru, pe teme de dezbatere propuse: angajarea şi experienţa profesională; voluntariatul de nişă, adresat unui public redus; competenţe şi nivele de competenţă; voluntariat – dezvoltare personală; metode de recunoaştere a competenţelor voluntariatului; competenţele voluntariatului – accederea la învăţământul universitar şi tipuri de competenţe.

Conferinţa a beneficiat şi de un târg de oferte şi parteneriat, unde ONG-urile şi-au prezentat serviciile.

Ultima parte a conferinţei a fost dedicată oportunităţilor de finanţare europene.

Programele Autorităţii Naţionale pentru Sport şi Tineret (ANST) au fost prezentate de Liliana Preoteasa, director general în Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului. Au fost detaliate cele patru programe majore, dintre care se reamarcă „Centrul de tineret – punct de informare", care oferă servicii precum bănci de date, biblioteci electronice, campanii informative ş.a.

Programul „Europa pentru cetăţeni 2007–2013", prezentat de Oana Bălulescu, este un program flexibil, care se adresează unor categorii variate.

Componentele educaţionale, culturale, de tineret, cetăţeneşti sunt reflectate şi în alte programe precum „Învăţare pe tot parcursul vieţii", „Cultura", „Tineret", ca şi prin vizite de informare la Comisia Europeană. Există teme prioritare anuale: viitorul UE şi valorile sale fundamentale, cetăţenia europeană activă prin participare civică şi democraţie în Europa, dialogul intercultural, bunăstarea cetăţenilor din Europa cu privire la ocuparea forţei de muncă, dezvoltarea durabilă şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

coeziunea socială. Orice proiect la acest nivel se realizează doar în parteneriat cu organizații din alte țări.

Direcțiile și acțiunile întreprinse implică măsuri și submăsuri, criterii financiare, flexibilitate, durabilitate ș.a.

Se pune accent pe înfrățirea orașelor, pe rețele de orașe înfrățite prin intermediul administrației locale, al primăriilor. De exemplu, colaborarea poate fi sprijinită de o ONG care mediază între primăriile celor două orașe.

Se acordă asistență proiectelor inițiate de organizații ale societății civile (proiectele trebuie să se bazeze pe tematici europene de interes general, iar impactul politicilor europene constituie un aspect important) sau sprijin structural pentru organizațiile de tip *think-thank*.

Un proiect poate fi realizat pe o durată de maximum 18 luni, dispunând de o finanțare între 10.000 și 150.000 de euro; partenerii trebuie să provină din cel puțin două țări participante, din care una să fie membră UE.

„Memoria Europeană Vie" este un program european de referință, care se referă la comemorarea victimelor stalinismului și nazismului. Implementarea lui este realizată de Comisia Europeană, Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual, Cultură (EACEA) și statele membre. Este vorba de o sumă de 215 milioane de euro pentru perioada 2007–2013. Statele participante sunt cele membre UE, alături de Croația, Albania și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. Mai multe informații despre acest program sunt oferite de Punctul „Europa pentru cetățeni" România.

Un alt program este „Media", adresat profesioniștilor independenți din domeniul filmului.

Programul „Cultura (2007–2013)" al Uniunii Europene a fost prezentat de Bianca Floarea, coordonator PCC România, care a expus oportunitățile de finanțare a proiectelor de cooperare culturală europeană.

Acest program este dedicat sprijinirii mobilității transnaționale a persoanelor care lucrează în sectorul cultural, încurajării circulației dincolo de granițe a creațiilor artistice și culturale, precum și a dialogul intercultural, tema europeană majoră a anului 2008. Bugetul programului este de 400 de milioane de euro. Cooperarea presupune cel puțin doi parteneri din țări diferite. Proiectele culturale, de cooperare, de traduceri literare sunt foarte variate, nu există un domeniu cultural predilect, fiind incluse arta vizuală, patrimoniul, artele spectacolului. Sunt încurajate transdisciplinaritatea și interdisciplinaritatea, fiind astfel susținute și proiectele de arheologie, sociologie ș.a.

Toate programele comunitare se adresează organizațiilor cu caracter juridic, și nu persoanelor fizice. Organizațiile participante pot avea rolul de coordonator, co-organizator sau co-beneficiar, partener asociat. Parteneri sunt toate țările membre UE, țările Zonei Economice Europene, țările candidate la UE. Țara selectată de Comisia Europeană pentru cooperare în 2011 este Mexic.

Dosarele se trimit și sunt evaluate la Bruxelles de către EACEA, comisia fiind formată din experți independenți.

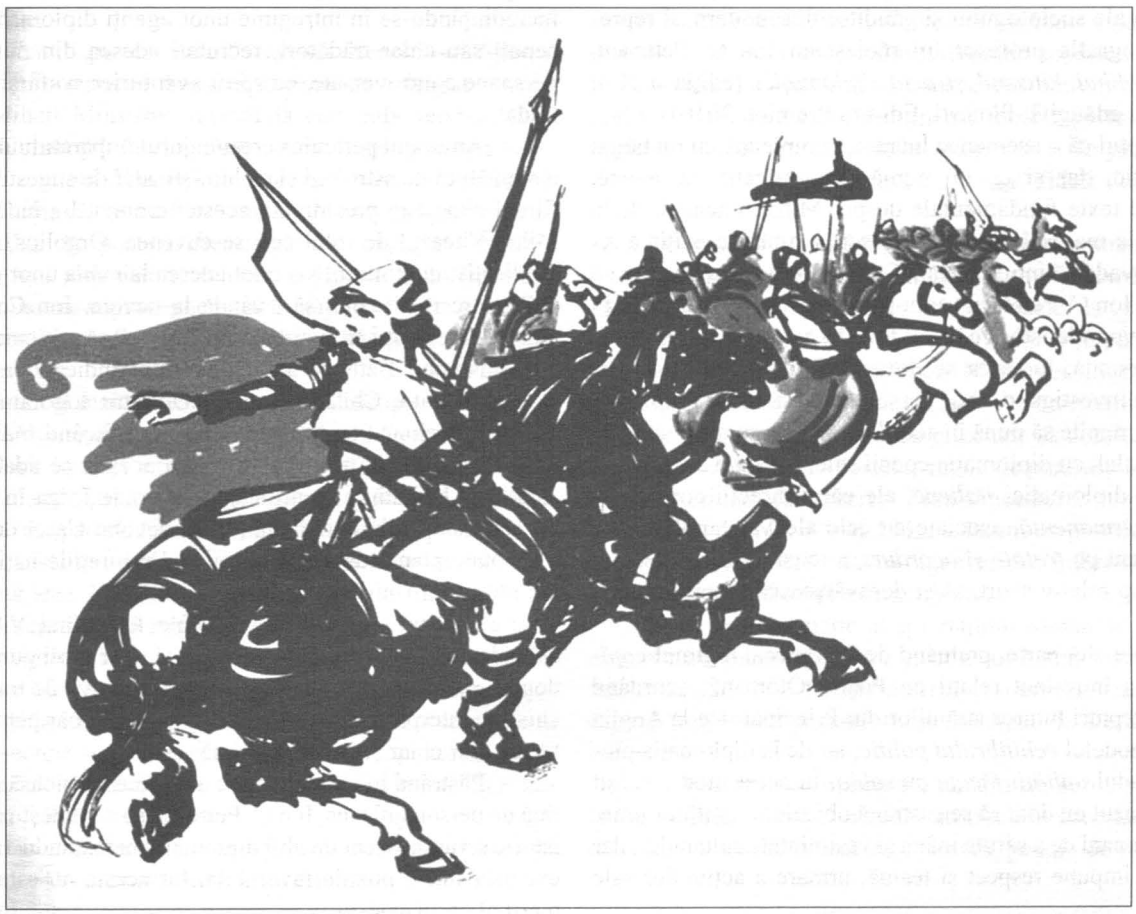

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mihai Viteazul şi fascinaţia superlativelor

În 1970, când apărea filmul *Mihai Viteazul* (scenariul Titus Popovici, regia Sergiu Nicolaescu, avându-l pe Amza Pellea în rolul titular), am avut pentru prima oară fascinaţia superlativelor. Nu pentru că filmul, atunci ca şi azi, face parte din categoria creaţiilor veşnic tinere (recent, un top mondial al popularităţii l-a clasat pe un onorabil loc III, între primele 50 de pelicule de gen ale lumii), cât mai ales pentru modul cum era reprezentat cinematografic personajul principal: model de cavaler, curtean, diplomat şi om de lume. Această imagine, ce a părut pentru mulţi drept o reverenţă la sistemul politic al vremii, este, din fericire pentru noi, o realitate. Mihai Viteazul se încadrează în categoria eroilor eponimi, intrat de timpuriu în conştiinţa publică nu doar din arealul românesc, dar şi din cel european prin multitudinea calităţilor sale.

Un exemplu de valorificare a moştenirii istorice a lui Mihai Viteazul, nu doar cu instrumentele istoricului, dar deopotrivă ale sociologului şi gânditorului modern, îl reprezintă monografia profesorului ploieştean Ion C. Petrescu, intitulată *Mihai Viteazul şi arta diplomaţiei* (ediţia a X-a, revizuită şi adăugită, Ploieşti, Editura Premier, 2010).

Faptul că o asemenea lucrare, completată cu un bogat aparat critic, dar şi cu un număr semnificativ de anexe, cuprinzând texte fundamentale despre Mihai Viteazul, de la Eminescu la mareşalul Ion Antonescu, a ajuns la ediţia a X-a este o dovadă că intuiţia acad. Ştefan Ştefănescu, anume că profesorul Ion C. Petrescu „anunţă un istoric care ştie să interogheze izvoarele istorice," s-a dovedit exactă.

În esenţă, lucrarea se dovedeşte o cercetare istorică temeinică, investigând varii surse locale şi străine, aproape exhaustiv, menite să pună în acord „arta diplomatică" a domnitorului valah cu diplomaţia epocii sale. Numai valorificând principiile diplomaţiei *italiene*, ale cărei direcţii constau în *ofensiva permanentă*, asociate cu cele ale Vaticanului, care punea accent pe *tratate şi acorduri*, a reuşit Mihai Viteazul, într-un timp relativ scurt, să-şi desăvârşească planurile politice.

Pe de altă parte, preluând de la francezi regimul *capitulaţiilor*, a întreţinut relaţii cu Poarta Otomană, acordând totodată drepturi tuturor străinilor din Principat. De la Anglia a preluat modelul *echilibrului politic*, iar de la diplomaţia otomană modelul *unităţii făcute cu sabia*. În acest mod a reuşit Mihai Viteazul nu doar să se sustragă obiceiului umilitor practicat de otomani de a săruta mâna şi vestmintele sultanului, dar chiar de a impune respect şi teamă, urmare a acţiunilor sale militare.

Lucrarea d-lui Ion C. Petrescu pătrunde până la detaliu în secretele relaţiilor diplomatice ale lui Mihai Viteazul, în primul rând cu ţările vecine Moldova, Polonia, Imperiul Otoman, statele balcanice, dar şi cu imperiile europene: Romano-German, Anglia, Spania, Sfântul Scaun, inclusiv Hanatul Crimeii şi Rusia.

Spirit renascentist, polivalent, după cum remarcă autorul lucrării, Mihai Viteazul s-a impus în plan politic european ca un bun cunoscător al conjuncturii politice locale. Numai aşa, îmbinând abil arta militară cu diplomaţia, a reuşit unirea *in integrum* a Daciei, reunind în trupul ţării majoritatea românilor „pierduţi" din Banat, Bugeac, Crişana, Pocuţia şi Transilvania, până în Dobrogea. El a dovedit că deţine arta de a rezolva problemele politice complexe, făcând apel, în spiritul vremii, la autoritatea dinastică absolută.

Există certe dovezi, evidenţiate pe deplin de autorul cărţii, că Mihai Viteazul s-a situat în prim-planul diplomaţiei europene, iar nu la coada ei. Dovadă este intenţia împăratului Rudolf I de a-l recomanda pe voievodul Mihai să ducă tratativele cu tătarii pe motiv că „îi înţelege mai bine şi ştie atât începutul, cât şi fundamentul lucrului" (apud. Carol Göllner, „Aparatul diplomatic al lui Mihai Viteazul", în: *Anuarul Institutului de Istorie*, Cluj, 1966).

Pe de altă parte, tocmai deficienţele în plan diplomatic au grăbit sfârşitul fizic al Viteazului şi au năruit opera sa politico-militară. Ion C. Petrescu relevă cu franchеţe că domnitorul valah *nu cunoştea nici o limbă străină*, astfel încât, încredinţându-se în întregime unor agenţi diplomatici nepricepuţi sau chiar trădători, recrutaţi adesea din rândul unor persoane controversate, cu spirit aventurier, a sfârşit prin a fi trădat.

Anturajul periculos creat în jurul împăratului Rudolf de o adunătură de astrologi şi alchimişti, atât de sugestiv redat în filmul evocat în preambulul acestei cronici, l-a îndepărtat pe Mihai Viteazul de rolul ce i se cuvenea. Orgolios, impulsiv, vindicativ, domnitorul s-a aflat adesea la mâna unor diplomaţi abili, care n-au ezitat să-l vândă la nevoie. Ion C. Petrescu aminteşte că solii trimişi la Alba Iulia ca să negocieze pacea cu Sigismund Báthory au trădat. Sunt indicaţi ca aflaţi în această situaţie Chisar vornicul, Dumitru logofătul, Vintilă clucerul şi chiar Stoica vistiernicul, toţi făcând mai degrabă propriul joc decât pe cel al ţării. La aceştia se adaugă şi un „sfătuitor bizantin", identificat de Nicolae Iorga în persoana lui Dionisie Rally Paleologul, care, devotat Casei de Austria, a sabotat „planul dacic", zădărnicind aspiraţiile naţionale ale domnitorului Unirii.

Aşadar, secretele de casă ale lui Mihai Viteazul au ajuns la urechile inamicilor prin gurile unor „soli guralivi", iar documentele oficiale au evidenţiat erori grave de traducere şi chiar de interpretare – suficiente motive nu doar pentru o destituire, dar chiar şi pentru o crimă.

Păstrând în permanenţă o atitudine de pioasă admiraţie faţă de personajul ales, Ion C. Petrescu se dovedeşte nu atât un istoric scrupulos, cât un abil diplomat, prezentându-l pe Viteaz exclusiv într-o poziţie favorabilă. Iar acesta nu este singurul merit al cărţii sale.

CRONICAR

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Comunitatea informativă a României, în confruntare cu „agenturile" străine

Despre organizarea şi funcţionarea Comunităţii de Informaţii a României în timpul războiului (1939–1945) şi luptele duse pe frontul invizibil cu „agenturile" străine ce activau atât pe teritoriul României, dar şi în zonele de război, s-au scris în ultimii ani zeci de studii, monografii, sinteze şi culegeri de documente. Două dintre cele mai recente apariţii editoriale din această categorie au fost prezentate pe larg şi de revista noastră (v. nr. 8/2010).

Meritul d-lui Cezar Mâţă, istoric din generaţia de mijloc, aflat deci la zenitul carierei de cercetător şi analist, este acela de a investiga serios o serie de arhive, de la cele militare la cele diplomatice, inclusiv fondurile speciale ale SRI şi Arhiva Naţională Istorică Centrală. Fenomenul, semnalat de cunoscutul istoric ieşean Gheorghe Buzatu – într-un fel, mentor şi îndrumător al lui Cezar Mâţă – poartă numele de „deschiderea arhivelor", fiind posibil exclusiv în condiţiile desfiinţării cenzurii şi liberalizării accesului la istoriografia recentă.

Din datele sintetizate de autor, la nivelul anului 1939 funcţionau în România cel puţin cinci servicii (organisme informative) oficiale şi alte două neoficiale (clandestine), precum cele ale Casei Regale şi ale Mişcării Legionare. În plus, majoritatea partidelor, inclusiv Partidul Comunist aflat în ilegalitate, aveau structuri informative, unele chiar bine organizate şi active.

Evident, „partea leului" revenea Serviciului Special Secret de Informaţii al Armatei, condus de celebrul – azi – colonel Mihail Moruzov, revenit la comanda serviciului la intervenţia mareşalului Ion Antonescu, după o perioadă de „eclipsă" în timpul dictaturii carliste. Acţionând atât pe teritoriul României, cât şi pe front sau în diplomaţie prin ataşaţii militari aflaţi la posturi, Serviciul şi-a câştigat numeroşi adversari, mai ales datorită Grupei a III-a Acţiuni Speciale, având ca misiune supravegherea activităţii partidelor şi a organizaţiilor politice, aflate atât la dreapta, cât şi la stânga eşichierului politic.

Poate cel mai relevant document descoperit şi publicat de Cezar Mâţă, menit să spulbere mitul „partidului de masă" care s-a dorit fostul Partid Comunist din România, este lista nominală a activiştilor comunişti „de categoria A", în fapt a membrilor de partid din ilegalitate înregistraţi pe teritoriul României. Lista cuprinde un număr de 793 de persoane, ceea ce confirmă teza, în opinia istoricului Gh. Buzatu, că PCR nu avea la 23 august 1944 mai mult de 1.000 de membri. În fapt, celor aproximativ 800 de comunişti identificaţi de serviciile secrete li se adăugau grupul de cominternişti transfugi, majoritatea aflaţi la Moscova şi plătiţi din fonduri provenind de la serviciile secrete sovietice, precum şi puţinii luptători din Brigăzile Speciale ce au activat în Spania, ulterior retraşi în Franţa şi integraţi în Rezistenţă.

Numele, în clar, adresele şi profesiile acestor comunişti declaraţi merită cercetate, mai ales că marea lor majoritate a avut un rol semnificativ în cucerirea şi mai ales exercitarea puterii în România după 1949.

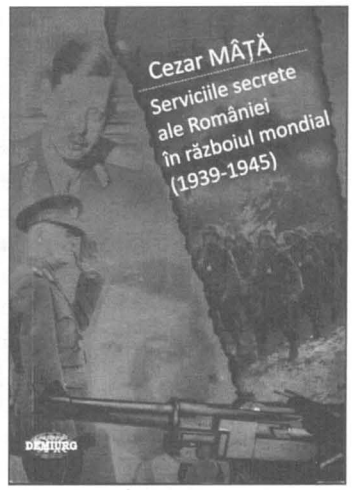

La capitolul „adversari", semnalăm activitatea Structurii informative şi paramilitare organizată de Serviciul maghiar de auto-apărare din România, organizaţie stipendiată şi condusă, prin Legaţia maghiară, direct de Serviciul de Informaţii de la Budapesta. În baza unui „Ghid scurt pentru maghiarii aflaţi în străinătate" (în fapt, un veritabil manual de spionaj) erau identificaţi „ungurii pe care se poate conta", în special medicii chimişti, şoferii sau radio-telegrafiştii care puteau primi la nevoie misiuni de „autoapărare". Se aveau în vedere acţiuni ce porneau de la „liste de subscripţie" pentru bani şi alimente, trasee, gazde etc. Scopul final al acţiunii era, evident, „redobândirea Ardealului întreg" (*op. cit.*, p. 149). În aceleaşi condiţii, dar cu rezultate mai modeste, activau serviciile secrete bulgar, grec şi albanez.

Principalul inamic pe frontul secret rămâneau însă sovieticii, având sprijinul, de care am amintit deja, al comuniştilor locali aflaţi în ilegalitate. Aceştia acţionau prin „reţele subterane", monitorizând consecvent activitatea armatei, poliţiei şi jandarmeriei, iar uneori făcând parte, ca agenţi infiltraţi, direct din structurile informative. În jargon local, Tanti Varvara (Siguranţa) avea „clienţi" fideli dintre comunişti.

Cartea lui Cezar Mâţă urmăreşte şi fenomenul de destructurare/devalorizare a aparatului informativ românesc începând cu luna noiembrie 1944. În fapt, apelul la „colaborare" lansat de sovietici a dus nemijlocit la izolarea şi, până la urmă, *anexarea* serviciilor la politica Moscovei. Sub pretextul „imunizării" vechiului aparat s-a trecut la o veritabilă epurare. Concomitent, ruşii au căutat cu prioritate să confişte *arhivele* în scopul deconspirării fostelor reţele de contraspionaj, dar şi al capturării agenţilor secreţi. Finalul acestei acţiuni, consemnat până la data de 9 mai 1945, a însemnat practic o confiscare şi o subordonare totală a organismelor informative româneşti zonei de influenţă a Kremlinului.

Sfârşitul dramatic al spionajului românesc, sub ameninţarea ocupantului străin, şi transformarea fostelor structuri informative în Poliţie secretă comunistă, reprezintă un capitol dureros, doar amintit şi anticipat de Cezar Mâţă în cartea sa.

Bazat pe o documentare temeinică, sobru şi obiectiv, istoricul Cezar Mâţă debutează strălucit în cercetarea fundamentală cu o carte pe cât de necesară, pe atât de pilduitoare.

(*M. N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cercetări filosofico-psihologice – dialoguri sub semnul pentadei

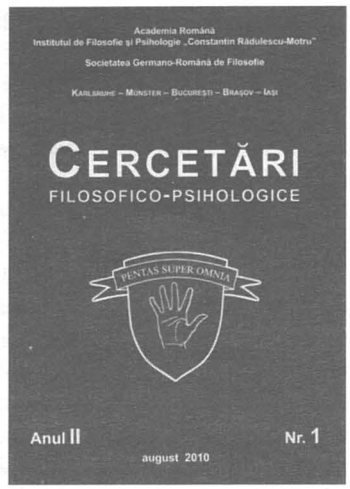

Revista „Cercetări filosofico-psihologice", editată de Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române și Societatea Germano-Română de Filosofie (Karlsruhe – Münster – București – Brașov – Iași), este girată de un colectiv științific de excepție (acad. Al. Surdu, director, dr. Margareta Dincă, redactor-șef și dr. Bogdan Danciu, secretar de redacție). Publicația reunește articole, studii și cercetări din domeniile filosofiei fundamentale, psihologiei, psihanalizei și practicii sociale. Așadar, o revistă de nivel academic, bine ancorată în realitatea vieții științifice contemporane, la zi cu noutățile editoriale și manifestările științifice de profil.

Din cel mai recent număr primit la redacție (nr. 1/an II, 2010), reținem considerațiile acad. Al. Surdu „despre fundamentele psihologiei", articolul cunoscutului eminescolog, dar și fin clasicist, Nicolae Georgescu, „Despre mit, eponimie și paronomasie în literatura română", sau considerațiile Irinei-Gabriela Buda „Despre *qualia.* Este important faptul de a simți?" Mai semnează: Michael J. Stevens („Freedom is the lifeblood of phychology"), Maria Protopapas-Marneli („*Logos* et raison selon les stoïciens") sau Marius Dumitrescu („Cultura ca factor de inhibiție a agresivității").

În ceea ce privește identificarea izvoarelor psihologiei ca știință fundamentală, acad. Al. Surdu constată că domeniul necesită ample investigații multi și pluridisciplinare în domeniile învecinate, respectiv în filosofie și, cu precădere, în „artileria ei grea", logica. Psihologii rămași la vechea lor linie de gândire, mai precis la „amintirea plăcută a câinilor lui Pavlov", nu mai percep fundamentele acestei științe, pe când cei ce au cochetat cu „mijloacele supramoderne" de gândire și comunicare, respectiv logica matematică, psihologia genetică etc. sunt avantajați. Astăzi, „cercetarea fundamentală în psihologie pornește de la aceste noi fundamente, obligând Omul contemporan nu doar să gândească *altfel*, dar mai ales să privească sub noi aspecte fenomenele obișnuite ale vieții contemporane". (*op. cit.*, p. 10)

Analizând *Logosul* în contextul filosofiei stoice, Maria Protopapas-Marneli constată, de pildă, că în viziunea lui Platon (v. dialogul *Sofistul*) logosul se divide între limbajul interior (*logos endiathetos*) și cel curent (*proforikos*). Așadar, logosul, ca gândire, are o dublă funcțiune, exprimând simultan gândirea (*dinoia*) ca formă de discurs interior și logosul propriu-zis (în limbaj comun, vorbirea). Termenul grecesc indicat are deci vocație polisemantică, de unde și concluzia autoarei: „Voilà, donc, le lien, très étroit, que les stoïques établissent entre la pensée et le langage: le sage utilise la parole pour transmettre, par le langage, les pensées formulées dans la raison, tandis que le logos intérieur (*logos endiathetos*), comme exercice de méditation, consiste à garder un ordre et à tout moment avoir recours à cet ordre […]" (*op. cit.*, p. 45).

Analizând formula introductivă a basmului românesc tradițional din perspectivă psihanalitică, Lucian Traşă constată, pe urmele lui Hasdeu, că o bună parte din semnele și simbolurile invocate odată cu formula „A fost odată…" nu sunt menite a fi înțelese *rațional*, cu atât mai puțin conștient. Aceasta în situația că, acceptând formula călinesciană „basmul este literatura visului", nu putem decât să constatăm că „visul dispune de un conținut manifest și de unul latent, iar trecerea de la un plan la altul se face printr-un demers de interpretare/decodificare" (*op. cit.*, p. 88). Ca atare, formula „a fost odată ca niciodată" nu are rolul de a opune, în chip rațional, două adevăruri absolute, și nici măcar acela de a le anula reciproc, ci de a transpune ascultătorul într-o realitate opusă celei curente, de referință. Judecat fără resentimente și abordări critice, basmul întrerupe o comunicare critică și rațională, permițând, în schimb, accesul într-o lume imaginară, percepută – susține Lucian Traşă – „ne-critic și ne-rațional". Așadar, „literatura visului", etichetă aplicată adeseori basmului, reduce, prin formula sa inițială (și, adăugăm noi, prin toate celelalte artificii tehnico-funcționale utilizate pe parcursul compoziției), starea de afectivitate critică a ascultătorului, având astfel un rol *profilactic*, prin anticiparea accesului la sinele personal (*op. cit.*, p. 91).

Fără a intra în hățișul de argumente și teze formulate de autorii prezenți în publicație, vom constata că rubrica „Opinii despre cărți" analizează, între altele, și cartea d-lui acad. Al. Surdu *Filosofia pentadică I. Problema transcendenței*, prezentă și în „Biblioteca Bucureștilor" nr. 9/2010. Opinia lui Marius Dobre, recenzentul cărții citate, este că Transcendența în filosofia pentadică este reliefată cu precădere în religie, cu referire la cele cinci semnificații ale binelui în Hinduism, cele patru adevăruri și calea de mijloc în Budism, sau, mai aproape de noi, cele cinci cărți ale lui Moise, cele cinci credințe evanghelice sau cei cinci stâlpi ai Islamului. Așadar, Transcendența divină este pusă în relație cu Existența umană, fapt ce conduce inclusiv la acceptarea necondiționată a dogmelor.

În concluzie, o revistă nu doar pentru citit, cât mai ales pentru reflecție și studiu, un instrument polivalent, valabil pentru orice umanist practicant. (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

De la New York – o nouă „Lumină Lină"

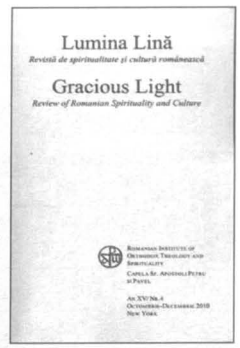

Cel mai recent număr (4, octombrie-decembrie 2010) al publicaţiei new-york-eze de limbă română „Lumină Lină" (redactor-şef, preot dr. Theodor Damian) cuprinde pagini ample dedicate creaţiei autorilor din diaspora românească – în cazul de faţă, poetul Horia Stamatu şi criticul Virgil Ierunca. Despre Horia Stamatu s-au pronunţat – e drept, cu parcimonie – şi criticii din ţară. Reţinem în acest sens aprecierile lui Eugen Simion: „Poetul frapează instantaneu prin neobişnuita încordare a sufletului, voinţa colosală de cuprindere, un fior aproape mistic de a prinde marile mecanisme cosmice […]" (E. Simion, *Fragmente critice*, vol. I, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1997). Pe linia acestor observaţii, Dan Anghelescu analizează „Poeticul între Filosofie şi Religie", constatând: „Poetul rămâne printre marii nedreptăţiţi ai soartei şi în acelaşi timp unul dintre marii poeţi români absenţi din conştiinţa conaţionalilor noştri. Nici Eugen Simion, nici Cioran şi nici toţi cei care l-au cunoscut nu s-au înşelat în aprecierile lor."

Un alt scriitor al exilului, asociat în special cu ofensiva împotriva totalitarismului comunist, a fost Virgil Ierunca, cel despre care Mircea Eliade scria în Caietele „Destin": „Ce se mai poate adăuga? Este un mare scriitor!" (M. Eliade, *Ierunca*, 2000, p. 435). Opinia Mihaelei Albu este că Virgil Ierunca a fost un autor care „excela în toate", dar mai cu seamă ca *portretist*, cu referire directă la evocările lui Brâncuşi, Enescu sau Al. Busuioceanu. Un model de analiză a calităţilor literare ale autorului citat este studiul *Al. Busuioceanu – între izvor şi proiect*, publicat în 1993, cu puţin înainte de a muri. Tehnica portretistică investighează diversele paliere ale personalităţii lui Busuioceanu. Reţinem, de pildă, o observaţie cu totul inedită: „Deşi a fost colaborator apropiat al *Gândirii*, poezia sa *nu poate fi încadrată aici* […]" Mai mult, raportarea se face direct la Blaga şi Voiculescu, cu precizarea: „Fiorii metafizici îl silesc să-şi încarce mitic cuvintele". Aşadar, poezia lui Busuioceanu „se desfăşoară sub semnul adâncimilor, iar poemul *Ţara din gând* este poate singurul al unui poet exilat care *a văzut* cu adevărat chipul ţării înainte de a-l revedea". (p. 43)

Revista mai cuprinde pagini substanţiale dedicate poetului naţional – Mihai Eminescu – datorate lui M.N. Rusu („Eminescu – precursor al conceptului de «spaţiu mioritic»"), sau Ana Doina („Eminescu – My Love"), în fapt o lectură cu ochiul proaspăt al tinerilor cititori americani ai poeziei eminesciene în variantă anglo-saxonă. Concluzia autoarei este realmente tristă: „Vai, poetul meu adorat pentru farmecul şi eleganţa poeziei de dragoste! Americanii secolului 21 te-au făcut harcea-parcea, iar îndrăgostiţii nu îşi vor mai spune în cuvinte sentimentele folosind strofele tale […]" (p. 56). Motivul: americanii i-au asociat pe Luceafăr şi pe Cătălin unor spirite malefice, „citind" poemul într-o grilă excesiv materialistă şi terestră. Concluzia: „Na, de-l mai înţelege pe Eminescu cum l-am învăţat noi la şcoală!" (*CRONICAR*)

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Nina AVDEEVA, *Russian State Library*
Luc BRONNER, *"Le Monde", Paris*
Laurence DUHIN, *Public Library of Berchem-Sainte-Agathe, Brussels*
Ştefan GROSU, *"Saint Teresa" Roman-Catholic Theological Institute of Bucharest*
Ioan LĂCĂTUŞU, *National Archives, Sf. Gheorghe Branch*
Mona MAMULEA, *Romanian Academy*
Dan C. MIHĂILESCU, *Literary Historian*
Nicoleta NĂSTASE, *"Mihail Sadoveanu" High School of Bucharest*
Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*
Alexandru SURDU, *Romanian Academy*
Gabriela TOMA, *Metropolitan Library of Bucharest*
R. TROESTLER, *"Bibliothèques en Capitale", Brussels*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită şi electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spaţiu de un rând şi jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoţite de bibliografie, precum şi de un rezumat şi cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicţionarului Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Redacţia îşi rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertenţelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Sursele imaginilor: p. 3: http://pantaleonescu.weblog.ro; p. 6: Teodor Vidam, *Originalitatea gândirii blagiene în peisajul filosofic contemporan*, Editura Detectiv, Buc., 2009; p. 12: http://www.acad.ro/cv2006/birou_vice02Filip.htm; p. 20: Arhiva redacţiei „B.B."; pp. 22, 24, 31: P. Ispirescu, *Basme*, Editura Tineretului, Buc., 1959; p. 30: Autoarea; p. 38: William Watson, *L'Art de l'ancienne Chine*, Éditions d'art Lucien Mazenod, Paris, 1979; coperta II: http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Georgescu-Roegen; coperta III: http://www.triplov.com/surreal/Andre-Breton/Andre-Breton.jpg; coperta IV: Gabriel Ţepelea, *Aşteptând... Pagini de jurnal*, Editura Dacia, Cluj-Napoca şi Editura Cogito, Oradea, 1997.

Sursele citatelor: coperta II: *Materia, spaţiul, timpul în istoria filosofiei marxiste şi contemporane*, ediţie întocmită de Georgeta Tănase, Editura Minerva, Buc., 1982, p. 267; coperta III: André Breton, *Les vases communicants*, Éditions des cahiers libres, Paris, 1932, pp. 17-18; coperta IV: Gabriel Ţepelea, *Aşteptând... Pagini de jurnal*, p. 13.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Marin Sorescu (1936–1996): 75 de ani de la naştere

Marin SORESCU, *Răceala*
Editura Creuzet, Bucureşti, 1994, 132 p.

Două personaje apar în această „Răceală", de îngheţ: Mehmet Cuceritorul şi Ţepeş cel Vlad. Unul se vede, invadează scena, la propriu şi la figurat, celălalt este marea enigmă, o absenţă care face mai mult decît orice vedenie şi forfotă scenică. N-a încăput între cei trei pereţi. Prin el am vrut să scapere ideea de a merge înainte, călcînd peste cadavre, cu ideea de stare pe loc, cu orice preţ, pentru că locul pe care te afli reprezintă el însuşi un promontoriu. Mahomed sau Mohamed sau Mehmet, cum vreţi să-i ziceţi, vine, vine, vine, dar la fel de grăbit şi pleacă, pleacă, pleacă. Ţepeş rămîne lipit de pămîntul şi cerul vremii lui. Îl văd ca pe o grindă, la nevoie chiar căprior ori ţeapă, susţinînd unul dintre momentele de boltă. (Autorul)

Marin SORESCU, *Iona*
Editura Creuzet, Bucureşti, 1995, 96 p.

– Sunt ca un Dumnezeu care nu mai poate învia. I-au ieşit toate minunile, şi venirea pe pământ, şi viaţa, până şi moartea, dar o dată ajuns aici, în mormânt – nu mai poate învia. Se dă cu capul de toţi pereţii, cheamă toate şiretlicurile minţii şi ale minunii, îşi face vânt în dumnezeire ca leul, la circ, în aureola de foc. Dar cade în mijlocul flăcărilor. De atâtea ori a sărit prin cer, nici nu s-a gândit c-o să se poticnească tocmai la înviere!

– Şi lumea-l aşteaptă sus.

– Toţi cred în el, unii sunt aproape distraţi de atâta credinţă. Acuş-acuş or să înflorească lespezile mormântului ca petalele unui nufăr, şi mortul va învia, cum e şi firesc, după atâta aşteptare a omenirii. Şi se va înălţa la cer, dându-ne şi nouă un exemplu luminos.

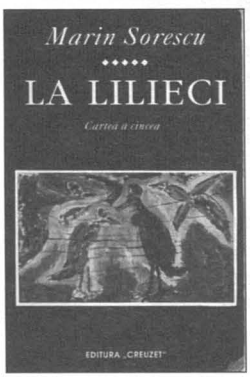

Marin SORESCU, *La lilieci*
Cartea a V-a, Editura Creuzet, Bucureşti, 1995, 160 p.

În seara de joimari copiii mergeau pe coastă / Şi culegeau boji uscaţi, / Câte două trei braţe şi le duceau în curte. / În faţa pridvorului... / Am strâns şi eu, de multe ori, / De pe coastă cu Ion al lui Nină, Rine al Cazacăi, / Cu Ionică, frate-meu. // Seara, mama făcea focul în curte. / Tot satul atunci era numai focuri... / Şi în jur / Puneau scaune – pentru morţi. / Să se aşeze pe ele. / Şi între foc şi scaune turnau apă de jur împrejur...

Mă duceam şi mai aduceam un scăunel. / Ultimul care mai era în casă / Şi nu prea era bun, că se cam hâţâna... / Stăteam cu el pitulat la spate, să nu-l vadă mama. / Or încăpea doi pe-un scaun? mă gândeam. / – Hai, pune-l aici, dacă tot îl aduseşi. / – Vorba ta, dacă mi-au venit mie în gând, / Înseamnă că n-au unde să / Tragă. Curtea noastră e mare. (Joimari)

Marin SORESCU, *Unde fugim de-acasă?*
Editura Creuzet, Bucureşti, 1996, 84 p.

Copii, călătoriile care urmează au la bază observaţia mea foarte preţioasă că vouă nu vă place să staţi închişi în casă. Că, încă de când oamenii trăiau în peşteri, cei mici erau mari meşteri în a o zbughi pe coclaur, după ouă de balaur, sau, cum îi ziceau ei, dinozaur. (Las' că şi părinţii din preistorie nu prea se pricepeau să-i ţină în peştera mare, spunându-le preistorioare!) Mai târziu, când a apărut cuvântul „casă", s-a născut, geamănă, şi pretenţia: staţi acasă! Aşa se explică de ce toate vasele şi statuile din antichitate sunt, fără excepţie, sparte...

Eu, cu fiecare an, o să fiu mai bătrân, pe obraz cu barba mai mare şi-n cap mai spân.
Iar la sfârşit, voi veţi călători singuri, fiind mari, iar eu o să vă caut într-o pereche de ochelari.
Dar, până atunci, o să fiu pentru voi bunic, iar voi veţi fi lumea mea – format mic.

(Pământul şi o parte din soare)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Marin SORESCU, *Poezii*
Editura Creuzet, București, 1996, 176 p.

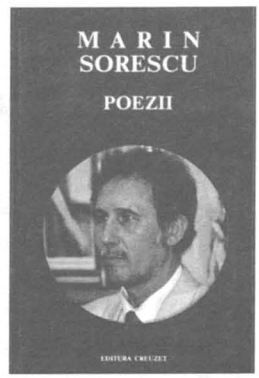

Eminescu n-a existat. // A existat numai o țară frumoasă / La o margine de mare / Unde valurile fac noduri albe, / Ca o barbă nepieptănată de crai / Și niște ape ca niște copaci curgători / În care luna își avea cuibar rotit. // Și, mai ales, au existat niște oameni simpli / Pe care-i chema: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, // Sau mai simplu: ciobani și plugari, / Cărora le plăcea să spună, / Seara, în jurul focului poezii – / „Miorița" și „Luceafărul" și „Scrisoarea III". // Dar fiindcă auzeau mereu / Lătrând la stâna lor câinii, / Plecau să se bată cu tătarii / Și cu avarii și cu hunii și cu leșii / Și cu turcii. // În timpul care le rămânea liber / Între două primejdii, / Aceștii oameni făceau din fluierele lor / Jgheaburi / Pentru lacrimile pietrelor înduioșate, / De curgeau doinele la vale / Pe toți munții Moldovei și ai Munteniei / Și ai Țării Bârsei și ai Țării Vrancei / Și ai altor țări românești.
(Trebuiau să poarte un nume)

Marin SORESCU, *Efectul de piramidă*
Ediție îngrijită de Mihaela Constantinescu și Virginia Sorescu
Editura Fundației „Marin Sorescu", București, 1998, 192 p.

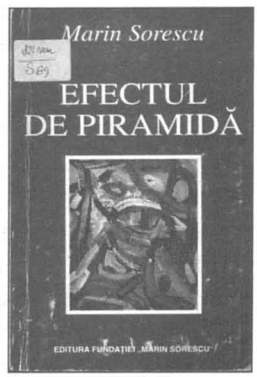

În aceste clipe, Nilul șerpuiește / Și curge pentru mine *– / Misterioasele lui izvoare se încordează / Pentru a-mi insufla energie. / Sunt plin de bucuria / Pe care ți-o dă contemplarea esențelor / Hieratica solemnitate a curgerii veșnice. // Cu picioarele încrucișate sub mine, / În poziția consacrată rituală, / Cu papirusul desfăcut pe genunchi / Înmoi pana într-o picătură de Nil / Eu, ultimul dintre scribi...* (Cine poartă Nilul pe umeri?)

Marin SORESCU, *Japița*
Ediție îngrijită de Mihaela Constantinescu și Virginia Sorescu
Editura Fundației „Marin Sorescu", București, 1999, 224 p.

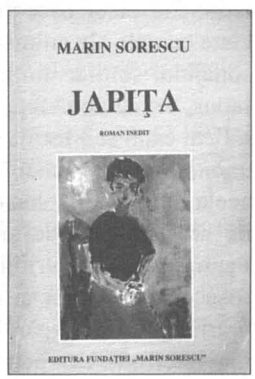

Paul, care încetase să mai dârdâie, dădu în filosofie, ca și cum trepidația produsă de frică i-ar fi aruncat spiritul în zonele pure ale speculației.

– Pasiunea românului pentru călătorie e mare, începu el, prozaic. Oriunde, oricând, oricum și ori de câte ori. Suntem născuți parcă pe drum, atât de mult ne plac! Și uneori rămânem chiar toată viața pe drumuri. Această plecare perpetuă este legată la români de dorul de casă, la fel de mistuitor ca și setea de plecare. Mă, românul, dacă se suie într-un copac, se simte depeizat și dorul de țară îl doboară. Plecarea noastră e o plecare elastic, are dus și-ntors.

Marin SORESCU, *Versuri inedite*
Ediție îngrijită, revăzută și adăugită.
Postfață, note, anexe și bio-bibliografie de George Sorescu
Editura ALMA, Craiova, 2002, 200 p.

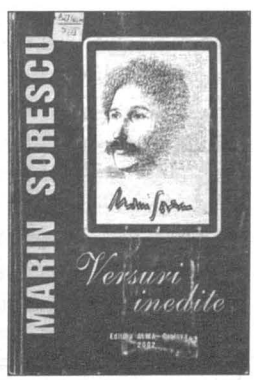

Omul? Lut stropit cu sânge, / Colb purtat din zare-n zare... / Ochii mei, fără-ncetare, / Unul râde, altul plânge. // Viața? Șir de vise hâde... / Ici și colo câte-o floare... / Ochii mei, fără-ncetare, / Unul plânge, altul râde. (Ochii mei, 1956, Iași)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Comunicarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Anul Iepurelui, o sărbătoare sub semnul lunii

Dr. Marian NENCESCU

Pe 3 februarie, peste 1,5 miliarde de chinezi din China continentală, Hong Kong, Taiwan, Macau, Vietnam, Singapore, Malaezia, Australia, Canada, SUA sau Europa au sărbătorit intrarea în Anul Nou chinezesc, o tradiție pe care toți etnicii chinezi o celebrează, deși nu face parte din calendarul oficial. Anul acesta „Sărbătoarea primăverii", cum mai este numită, a marcat trecerea în Anul Iepurelui, al patrulea din ciclul de 12 ani asociat cu numele unor animale. Sărbătoarea își are originile în mitologia tradițională, trimițând la însuși Buddha, care, în dorința de a reorganiza calendarul, a convocat toate speciile de animale. Au răspuns doar 12 dintre ele (șobolanul, bivolul, tigrul, iepurele, dragonul, șarpele, calul, capra, maimuța, cocoșul, câinele și mistrețul), fiecăruia fiindu-i atribuit un ciclu de ani, în ordinea sosirii. De atunci anii sunt identificați cu numele animalelor evocate, caracteristicile celor născuți în acest răstimp fiind asociate cu cele ale animalului totemic. Asemenea personajului similar din mitologia europeană, temutul Ianus, cel cu două fețe, și Anul chinezesc era personificat când sub forma unei fiare dezlănțuite, când a unui bătrân răzbunător. Numele vechi al anului era acela de Nian, personaj malefic, dar care se temea de artificii, petarde și inscripții de culoare roșie. Pentru a alunga spiritul lui Nian, chinezii vopsesc în roșu cadrele ușilor și ale ferestrelor, lipesc pe ușă urări versificate, tipărite cu tuș roșu și fac mult zgomot, pentru a se feri de mânia lui Nian. Se spune că cu cât zgomotul este mai intens, cu atât poarta dintre ani este mai larg deschisă, oprind demonii de pe lumea cealaltă să treacă în partea aceasta de lume.

***Demnitar și servitor* –**
pictură pe hârtie, Dinastia T'ang, secolul al VIII-lea

Astăzi, Anul Nou (în fapt, Luna Nouă ce urmează Solstițiului de Iarnă) este preponderent o sărbătoare de familie. Chinezii cu dare de mână călătoresc uneori distanțe lungi, chiar intercontinentale, pentru a fi aproape de familie. Sărbătoarea durează, în principiu, două săptămâni, dar cele mai importante sunt primele cinci zile, între care *Seara de ajun* se aseamănă cu Crăciunul creștin. Este o sărbătoare de familie, iar la cina festivă se servesc 12 feluri tradiționale, între care felul principal rămâne *Jiaozi*, un fel de găluște în coca, servite cu sos fierbinte. După cină, mulți chinezi obișnuiesc să meargă la temple, organizând impresionante ceremonii publice. Oameni expansivi, iubitori de serbări în aer liber, chinezii celebrează Anul Nou în spații publice, oferindu-și cu plăcere daruri, dar și faimoasele găluște. Prima zi a Anului Nou se ține însă post, în amintirea lui Buddha și în speranța că abținerea de la carne aduce longevitate. Credința comună este că după cum sunt zilele de Anul Nou, de prospere și îmbelșugate, la fel va fi tot anul. Ceea ce rămâne caracteristic pentru această sărbătoare sezonieră este lipsa datei fixe, asocierea cu ciclul lunar, cultul strămoșilor și revigorarea tradițiilor.

Pentru a cinsti tradiția chinezească este suficient să purtăm straie sau decorațiuni de culoare roșie ori portocalie, să facem zgomote și luminație și să gustăm cel puțin unul din sutele de feluri de mâncare tradițională, între care la loc de cinste rămân rața, peștele și, obligatoriu, gălușteIe *Jiaozi*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

februarie 2011

♦ 1 februarie 1916. 95 de ani de la moartea reginei **Elisabeta a României** (17 dec. 1843 – 1 febr. 1916)

♦ 1 februarie 1976. 35 de ani de la moartea medicului american **George Hoyt Whipple**, Premiul Nobel pentru Medicină pe anul 1934 (28 aug. 1878 – 1 febr. 1976)

♦ 2 februarie 1896. 115 ani de la moartea poetului **Nicolae Beldiceanu** (26 oct. 1844 – 2 febr. 1896)

♦ 3 februarie 1926. 85 de ani de la naşterea poetului, traducătorului **Tudor George** (3 febr. 1926 – 12 ian. 1992)

♦ 3 februarie 1976. 35 de ani de la moartea fizicianului atomist german **Werner Karl Heisenberg**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1932 (5 dec. 1901 – 3 febr. 1976)

♦ 4 februarie 1881. 130 de ani de la naşterea pictorului francez **Fernand Léger** (4 febr. 1881 – 17 aug. 1955)

♦ 4 februarie 1906. 105 ani de la naşterea economistului, statisticianului, matematicianului **Nicolae Georgescu-Roegen** (4 febr. 1906 – 30 oct. 1994)

♦ 5 februarie 1881. 130 de ani de la moartea lui **Thomas Carlyle**, scriitor, eseist, istoric scoţian (4 dec. 1795 – 5 febr. 1881)

♦ 6 februarie 1626. 385 de ani de la naşterea scriitoarei franceze **Doamna de Sévigné** (6 febr. 1626 – 17 apr. 1696)

♦ 6 februarie 1891. 120 de ani de la naşterea scriitorului **Adrian Maniu** (6 febr. 1891 – 20 apr. 1968)

♦ 6 februarie 1916. 95 de ani de la moartea poetului nicaraguan **Dario Rubén** (18 ian. 1867 – 6 febr. 1916)

♦ 6 februarie 1916. 95 de ani de la naşterea academicianului **Gabriel Ţepelea**, istoric literar, scriitor, om politic

♦ 7 februarie 1931. 80 de ani de la moartea compozitorului, dirijorului **Ion Vidu** (29 dec. 1863 – 7 febr. 1931)

♦ 8 februarie 1931. 80 de ani de la naşterea actorului american **James Dean** (8 febr. 1931 – 30 sept. 1955)

♦ 9 februarie 1881. 130 de ani de la moartea scriitorului rus **F. M. Dostoievski** (11 nov. 1821 – 9 febr. 1881)

♦ 12 februarie 1881. 130 de ani de la naşterea balerinei ruse **Anna Pavlova** (12 febr. 1881 – 23 ian. 1931)

♦ 14 februarie 1821. 190 de ani de la moartea filologului, istoricului **Petru Maior** (14 oct. 1761 – 14 febr. 1821)

♦ 14 februarie 1926. 85 de ani de la moartea istoricului, scriitorului, omului politic **Radu Rosetti** (14 sept. 1853 – 14 febr. 1926)

♦ 14 februarie 1931. 80 de ani de la naşterea actorului **Octavian Cotescu** (14 febr. 1931 – 23 aug. 1985)

♦ 14 februarie 1976. 35 de ani de la moartea sculptorului **Oscar Han** (3 dec. 1891 – 14 febr. 1976)

♦ 15 februarie 1781. 230 de ani de la moartea scriitorului german **Gotthold Ephraim Lessing** (22 ian. 1729 – 15 febr. 1781)

♦ 16 februarie 1906. 105 ani de la naşterea academicianului **Tiberiu Popoviciu**, matematician (16 febr. 1906 – 29 oct. 1975)

♦ 17 februarie 1856. 155 de ani de la moartea poetului german **Heinrich Heine** (13 dec. 1797 – 17 febr. 1856)

♦ 17 februarie 1881. 130 de ani de la naşterea actorului **Ion Manolescu** (17 febr. 1881 – 27 dec. 1959)

♦ 17 februarie 1971. 40 de ani de la moartea poetului, traducătorului, publicistului **Miron Radu Paraschivescu** (2 oct. 1911 – 17 febr. 1971)

♦ 18 februarie 1646. 365 de ani de la moartea preotului, teologului reformator german **Martin Luther** (10 nov. 1483 – 18 febr. 1546)

♦ 18 februarie 1886. 125 de ani de la moartea scriitorului, publicistului, istoricului **Constantin D. Aricescu** (18 mart. 1823 – 18 febr. 1886)

♦ 18 februarie 1931. 80 de ani de la naşterea scriitoarei americane **Toni Morrison**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1993

♦ 19 februarie 1876. 135 de ani de la naşterea sculptorului **Constantin Brâncuşi** (19 febr. 1876 – 16 mart. 1957)

♦ 19 februarie 1896. 115 ani de la naşterea poetului, eseistului, criticului şi editorului francez **André Breton** (19 febr. 1896 – 28 sept. 1966)

♦ 19 februarie 1936. 75 de ani de la naşterea scriitorului **Marin Sorescu** (19 febr. 1936 – 8 dec. 1996)

♦ 20 februarie 1976. 35 de ani de la moartea juristului francez **René Cassin**, Premiul Nobel pentru Pace pe anul 1968 (5 oct. 1887 – 20 febr. 1976)

♦ 21 februarie 1926. 85 de ani de la moartea fizicianului olandez **Heike Kamerlingh Onnes**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1913 (21 sept. 1853 – 21 febr. 1926)

♦ 22 februarie 1926. 85 de ani de la naşterea sculptorului şi graficianului **Gheorghe Adoc**

♦ 23 februarie 1821. 190 de ani de la moartea poetului englez **John Keats** (31 oct. 1795 – 23 febr. 1821)

♦ 24 februarie 1856. 155 de ani de la moartea matematicianului rus **Nikolai Ivanovici Lobacevski** (1 dec. 1792 – 24 febr. 1856)

♦ 24 februarie 1926. 85 de ani de la naşterea eseistului **Ovidiu Cotruş** (24 febr. 1926 – 12 sept. 1977)

♦ 25 februarie 1841. 170 de ani de la naşterea pictorului francez **Auguste Renoir** (25 febr. 1841 – 3 dec. 1919)

♦ 25 februarie 1856. 155 de ani de la naşterea istoricului german **Karl Lamprecht**, membru de onoare al Academiei Române (25 febr. 1856 – 10 mai 1915)

♦ 25 februarie 1866. 145 de ani de la naşterea filosofului, istoricului, esteticianului italian **Benedetto Croce** (25 febr. 1866 – 20 nov. 1952)

♦ 25 februarie 1881. 130 de ani de la moartea poetului, publicistului **Cezar Bolliac** (23 mart. 1813 – 25 febr. 1881)

♦ 26 februarie 1881. 130 de ani de la moartea lingvistului, istoricului **August Treboniu Laurian** (20 iul. 1810 – 26 febr. 1881)

♦ 26 februarie 1926. 85 de ani de la naşterea academicianului **Gheorghe Platon**, istoric (26 febr. 1926 – 24 ian. 2006)

♦ 27 februarie 1936. 75 de ani de la moartea fiziologului, psihologului rus **Ivan Petrovici Pavlov**, Premiul Nobel pentru Medicină pe anul 1904 (26 sept. 1849 – 27 febr. 1936)

♦ 28 februarie 1936. 75 de ani de la moartea bacteriologului francez **Charles Jules Henry Nicolle**, Premiul Nobel pentru Medicină pe anul 1928 (21 sept. 1866 – 28 febr. 1936)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociaţiei Bibliotecarilor şi Documentariştilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Acad. Gheorghe MIHĂILĂ, *Romanian Academy*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUŢESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacţional / *Editorial Board*
Secretar de redacţie / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
Florin PREDA, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUŢ

Redacţia şi Administraţia / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
E-mail: rbb@bmms.ro
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicaţie poate fi reprodusă, sub orice formă şi prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză şi franceză,
şi publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internaţional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză şi franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

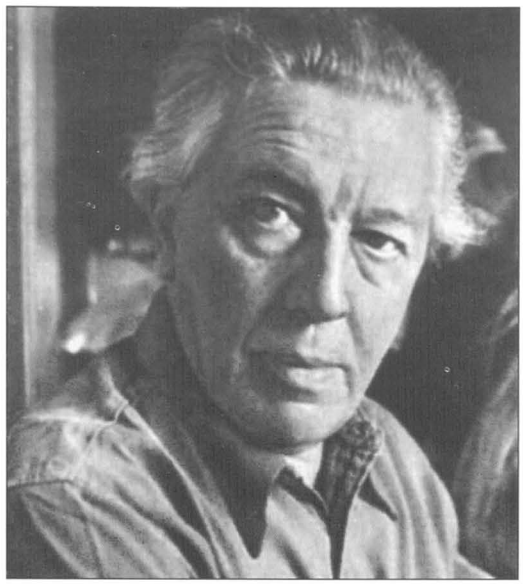

ANDRÉ BRETON

1896–1966

115 ani de la naştere

Les principaux théoriciens du rêve, du seul fait qu'ils ne distinguent pas ou qu'ils distinguent l'activité psychique de la veille de celle du sommeil et que, dans le second cas, ils tiennent l'activité onirique pour une dégradation de l'activité de veille ou pour une libération précieuse de cette activité, nous renseignent déjà plus qu'ils ne veulent sur leur façon profonde de penser et de sentir. Dans la première école viennent naturellement se ranger les adeptes plus ou moins conscients du matérialisme primaire, dans la seconde (sommeil partiel du cerveau) les divers esprits d'inclination positiviste, dans la troisième, en dehors des mystiques purs, les idéalistes. Tous les courants de la pensée humaine se trouvent ici, bien entendu, représentés. De l'idée populaire que «les rêves viennent de l'estomac» ou que «le sommeil continue n'importe quelle idée» à la conception de l'«imagination créatrice» et de l'épuration de l'esprit par le rêve, il est aisé de découvrir les intermédiaires habituels: agnostiques, éclectiques.

«Les vases communicants»

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Acad. GABRIEL ŢEPELEA

– 95 de ani –

Disocierea dintre „om" pur şi simplu şi om într-un sens creştin, comunist etc. (cred că Malraux se gândea la ideea de om nou lansată de ideologiile totalitare dintre cele două războaie) este doar enunțată – nu şi conturată. E limpede însă – şi e curios cum ideologiile politice şi religioase nu-şi dau seama de asta – că nu poți construi ceva fără a consolida temeliile. Nu poți construi un om special, înclinat într-un anume sens, decât pe baza unei solide temelii umane. Nu poate fi cineva creştin, comunist, budist, bun, fără a fi un om pur şi simplu.

Ideologia umanistă (având în centru omul) trebuie să însumeze câteva din principiile vehiculate de gânditorii secolului al XVIII-lea: respect pentru ființa umană pe deasupra oricăror bariere rasiale şi lingvistice, toleranță, mai ales toleranță politică şi religioasă etc. Or, „omul nou" a fost proclamat şi realizat de fascism, neținând seama de aceste temelii, de ceea ce au în comun oamenii de pretutindeni. Rezultatele? Auschwitz, Buchenwald etc. Omul „nou" uitase de omul pur şi simplu.

„Aşteptând...
Pagini de jurnal"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro